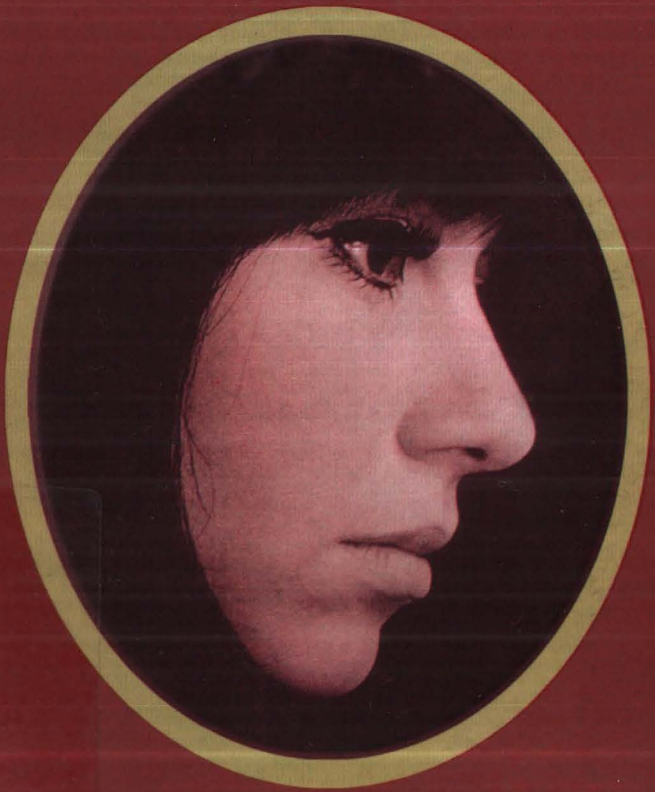
TÜLAY GERMAN

Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu

2. Basım

çınar

Tülay GERMAN DÜŞMEMİŞ BİR UÇAĞIN KARA KUTUSU

Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu

Tülay German

Çınar Yayınları
Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu / Tülay German

ISBN 975 - 348 - 153 - 5

2. Basım İstanbul, Eylül 2001

Kapak Tasarım: *Nilgün Ilgaz*
Baskı: *Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş*

©Çınar Yayınları, 2001
Tüm yayın hakları saklıdır.

Çınar Yayınları
Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi
Sıraselviler Caddesi, No: 90/3
80060 Taksim/İstanbul
Tel&Fax: (0212) 293 28 96
e-mail:cinar@cinaryayin.com
www.cinaryayin.com

Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu

Tülay German

Çınar

Yavru balaban bakışlı
Yayla çiçeği kokuşlu
ERDEM'ime...

SUNUŞ

2 Ocak 1993'de, aydın bir Türk sanatçısı olan otuz yıllık meslek ve yaşam yoldaşım Erdem Buri'yi yitirdiğimde, rüzgâr yağmur soğuk demeyip, tüm bir Ocak ayını dizlerimde bir uzunçalar plak kapağı, üstünde kağıtlar, paltomun cebinde bir sürü kalem, Buri'nin gömütünün yanındaki bir taşın üzerinde, o an aklıma gelenleri yazarak geçirmiştim. Sevgili dostlarım Hıfzı Topuz ve Ferruh Doğan, yazdıklarımı kitap olarak bastırmışlardı (Erdemli Yıllar – Bilgi Yayınevi). Ne büyük bir dost armağanı.

1999'da "Yunus'tan Nazım'a" CD'min piyasaya çıkması ve gazetelerde olsun, dergilerde olsun Erdemli Yıllar'ımdan da söz edilmesi üzerine ("Tülay'la Erdem'in Serüveni" Hıfzı Topuz – Adam Sanat Mayıs 1999, "Karanlık Dünyaya Işık Saldı" Naim Dilmener – Radikal 29 Ağustos 1999, "Bir Dönemin Türküleri" Metin Aksoy – Bakış 26 Ekim 1999 vb.) tanıdıklarımdan, tanımadıklarımdan kitabı bulamadıklarını bildiren sayısız şikâyet mektubu ve telefon mesajı aldım.

Vefalı dostlarım Hıfzı Topuz'un ve heykeltraş Sakine Özkan'ın ısrarları üzerine de tekrar kağıda kaleme sarılıp, masamın başına geçtim. "Çoksesli" Türk Pop Müziği'nin doğuşuyla, baskılarla, gerçek sevgilerle, insanları mutsuz eden kurumlarla, aydın güzel insanlarla, pedegoji bilmeyen anne-baba-öğretmen üçlüsüyle, türkülerle, gurbetle ilgili yürek burkan, güldüren, sevinç, keder, öfke, isyan, mutluluk dolu anılarımı bu kez "salim kafa"yla toparlamaya, sıraya koymaya çalıştım. Yeni bölümler ekledim. Gençken yazmış olduğum çocukluğum ve gençliğimle ilgili bölümü ise, o gençlik içtenliğini bozarım korkusuyla, özellikle değiştirmek istemedim.

Sevgili Mîna Urgan: "Belleksiz bir toplum olmamızı önlemek için, herkesin anılarını yazmasını yararlı buluyorum," diye yazmıştı. (Bir Dinazorun Anıları– YKY).

Sizlere sesimi bıraktım. "Düşmemiş Birr Uçağın Kara Kutusu" olarak yaşamımı da bırakıyorum.

Tülay German

Kitabın "Birinci", "İkinci" ve "Üçüncü" bölümlerinde yer alan bazı şahısların isimleri değiştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
1937 – 1946

Canım sıkılıyor.

Annemin de sıcaktan suratı morarmış. Üst kata çıktım. Matmazellere. Matmazeller yazlık ev sahiplerimiz bizim. Kalamış'ta bizim ev. Annem beni her sabah denize götürüyor.

Matmazeller iki tane. Birine "Güzel Matmazel" diyorum, öbürüne de "Çirkin Matmazel". Güzel Matmazel'in elinde bir yelpaze var. Hiç bu kadar güzel yelpaze görmedim. Durmadan sallayıp duruyor. Gözlerimi alamıyorum. Utanıyorum. Utanıyorum ama, yine de bakıyorum.

"Matmazel, yelpazeyi bir kere elime alabilir miyim?"

Hem söyledim, hem utandım. Çirkin Matmazel başını kaldırdı. O da sıcaktan bunalıyor galiba.

"Olmaz, kırarsın sonra," dedi.

Bütün sıcağı başımda duydum. Sonra birden fırladım yerimden. Eski tahta merdivenlerden deli gibi indim aşağı.

İkisinden de nefret ediyorum. Şimdi ölseler, hiç ağlamam. Bir daha da kimseden bir şey istemeyeceğim.

1937 yazı
Kalamış

Neriman Abla yine ağladı. Niye ağlıyor bilmiyorum ama, ağlaması hoşuma gidiyor.

Meliha Hanım:

"İlahi sen de, parmak kadar çocuğun şarkısına ağlanır mı?" dedi.

Duygulu söylüyormuşum. Meliha Hanım bana şarkının ne anlattığını sordu. Pek iyi anlayamamış!..

Meliha Hanım'dan nefret ediyorum.

Ne bileyim ben şarkının ne anlattığını...

Müsteşar karısıymış Meliha Hanım. İsterse Allah'ın karısı olsun. Nefret ediyorum ben. Meliha Hanım kötü kadın.

1939
Ankara

Çok hastalandım. Ateşim herhalde elli.

Annem: "Olmaz öyle şey," dedi.

Oysa, geçen yaz, İstanbul'da, anneannemlerde hastalandığımda, derece koydulardı; ateşim otuz dokuzdu. Öyleyse şimdi ellidir.

Yarın Emine Hanım çamaşıra gelirken, kızını da getirirse, kızına: "Elli derece ateşim var," diyeceğim.

Babam Ordu'ya teftişe gitti. Müfettiş benim babam. Nafia Vekâleti'nde.

Şimdi yanımda olup, "topallaya topallaya..." diye, ormanların kralı koskoca aslanı kandıran topal tavşanın hikâyesini anlatsaydı, iyileşir, hemen yataktan kalkar, yaprak dolması bile yerdim.

Ben hasta olup da, babam "Topal Tavşan"ı anlattığında, annem güler hep, alay eder:

"Başka masal bilmiyorsun, bunu da çok kötü anlatıyorsun," der.

Yalan. Topal Tavşan dünyanın en güzel masalı. Anneannemin "Alisefatüyü" masalından bile güzel. Ve babam, herkesin annesinden, babasından, anneannemden bile güzel masal anlatıyor.

Ateş gibi yanıyorum. Annem ikide bir gelip, elini başıma koyuyor.

Bir ara: "Seni sinemaya götüreyim mi kızım?" dedi. Uyukluyor gibiyim ama, sevindim.

"Peki," dedim. Ağzımın içi kupkuru. Ulus'a mı gideceğiz acaba, Yeni Sinema'ya mı? Filmin altyazılarını annem okuyor bana.

Kaldırdı beni yataktan, giydirdi. Ulus'a gitsek keşke... Daha yakın.

"Hava soğuk mu?" diyorum anneme.

"Hayır," diyor.

Ama çok üşüyorum ben. Hem yanıyorum, hem üşüyorum. Sokağa çıktık. Güneş gözlerimi acıttı. Üşüyorum.

Otobüse bindik. Demek Yeni Sinema'ya gidiyoruz. Gittik gittik... Güneş hep gözümü acıtıyor. Tiraje Abla da bizimle geliyor sinemaya.

İndik otobüsten. Tiraje Abla bir elimden, annem öbür elimden tutuyor. Azıcık yürüyoruz. Sonra kocaman bir kapının önünde duruyoruz. Burası ne Ulus, ne de Yeni Sinema.

"Anne, ben bu sinemayı bilmiyorum, hiç getirmedin sen beni buraya."

"Bu başka bir sinema, sen bilmiyorsun burayı."

Taş taş bir yere giriyoruz. Ev gibi bir yer. Yeni Sinema'ya da, Ulus'a da benzemiyor. Duvarda artist resimleri de yok.

Birden kendimi bir odada buluyorum. Karşımda, uzun beyaz paltolu bir adam duruyor. Doktor gibi bir adam. Babamın arkadaşı Doktor Cemal Bey de bununki gibi uzun beyaz palto giyiyor evinde.

Beyaz uzun paltolu adam: "Ağzını aç," dedi. Açmadım. Sonra bir elinin iki parmağıyla yanaklarıma bastırarak ağzıma bir kaşık soktu. Korkuyorum. Midem bulanıyor. Kaşığı boğazıma doğru itti. Öğürüyorum. Dilimin dibine doğru bastırıyor kaşığı. Korkuyorum. Daha bastırıyor...

Eve gidinceye kadar, yol boyunca otobüste annemle de, Tiraje Abla'yla da konuşmadım.

Tiraje Abla, annemin dünyada en beğendiği kız. Hep

onun gibi bir kızı olsun istermiş. Bana gebeyken hep Tiraje Abla'ya bakmış da, ben o yüzden Tiraje Abla'ya benzemişim.

Oysa, hiç güzel değil Tiraje Abla. Ben de hiç benzemiyorum ona.

Babamdan telgraf geldi. Yarın geliyormuş. Geliyor yarın babam! Yarın...

Tavandaki ampullerin ışığı artık gözümü acıtmıyor. Ben zaten büyüyünce babama varacağım. Ateşim de elli değil artık galiba.

Yarın, babamın kucağına oturacağım, yanağını öpeceğim, sakalı yüzümü acıtacak, sarılacak bana, o da beni öpecek. Yarın.

Uyuyacağım.

Sabah, derece koydu annem. "Otuzaltı – dört," dedi.

İyiyim ben. Emine Hanım'ın kızını beklemeyeceğim. Babamı karşılamaya, istasyona gideceğim annemle.

Annem üşümeyeyim diye, yüz tane şey giydirdi üstüme. Paltomun önü kapanmıyor. Çok şişman gibi duruyorum. Çeke çeke ilikledi paltomun düğmelerini. Meliha Hanım'ın kızı Şişko Aysel'e benzedim.

Aslında, babam beni çok güzel bulur. Toby Wing diye sevdiği bir artist var. Ona benzetir. Bana resmini gösterdi. Çok güzel kız. Ben, annemden de, Tiraje Abla'dan da çok Toby Wing'e benziyorum. Babamla Toby Wing'in kızıyım herhalde. Ama olmaz. Çünkü: "Ben nasıl geldim size?" dedim bir gün. Anlattılar.

Annemle babam bir gün derenin kenarına gitmişler. Derede bir sürü çocuk yüzüyormuş. Bakmışlar bakmışlar, hiçbirini beğenmemişler. Sonra beni görmüşler. Bayılmışlar. Hemen uzanıp almışlar.

Tren geldi. Annem, olduğu yere çivilenmiş, durmuş, kıpırdamıyor, yürümüyor, koşmuyor.

Tren yavaşladı, gıcırdadı, durdu. Önümüzdeki pencerelerde babam yok. Ön taraftaki pencerelerden birinden, kocaman bıyıklı bir adam, dışarı sarkmış, gülüyor. Bana gülüyor.

Birden, annemin elinden kurtuldum, koşmaya başladım. Gar Gazinosu'na doğru. Hem koşuyorum, hem ağlıyorum.

Benim babam güzel. Herkesten güzel. Bıyığı falan da yok. Trenin penceresindeki o kocaman bıyıklı adam, babam değil benim.

Bağırıyorum. Gar Gazinosu'nun oraları çın çın ötüyor.

"Bu benim babam değil," diye bağırıyorum, tepiniyorum.

Ertesi gün bıyıklarını kesti babam.

1940
Ankara

Bugün okula başladım. Hiç sevmiyorum okula gitmeyi. Evde, annemle oturmak daha güzel. Annem komşuya gittiği zaman da, dergilerden kız resimleri kesiyor, tiyatroculuk oynuyorum.

Anneannem, tek torunuyum diye, evcilik oynamam için, hem kırmızı üstlü misafir odası takımı, hem yatak odası takımı, hem de mutfak takımı yolladı İstanbul'dan. Küçücük fırınım, tencerelerim, tavam, ütüm, radyom bile var. Takımlarımı yerleştirdikten sonra, babam vekâletten gelinceye kadar, oynuyorum.

Bir "anne", bir "baba", üç tane de kızları var. Aslında iki erkek çocuk, bir kız olsun isterdim ama, annemin aldığı dergilerde erkek resmi yok.

Tam istediğim "baba"yı daha dün buldum. Hemen kestim tabii.

Annem, yeni aldığı dergiyi kestim diye, çok kızdı bana, ama ne yapayım?.. Bundan önce "7 Gün" dergisinden kestiğim "baba" hem şişman, hem bıyıklıydı. Sonra, renkli de değildi. Hiç sevmiyordum. Zaten eskimişti de...

Artık okula başlıyorum diye, babamın anneme 7 Ağustos'ta – 7 Ağustos, babamın annemi ilk gördüğü günmüş- aldığı kolyenin kutusunu aldım, bütün "kızlar"ımı, "anne"yi, yeni "baba"yı kutunun içine koydum, ben okuldayken, kimse almasın diye de, sandalyenin üstüne çıkıp, kutumu, gardrobun en üst gözüne, çamaşırların arasına yerleştirdim.

Artık "kızlar"la istediğim gibi oynayamayacağım.

Meliha Hanım'ın kızı Şişko Aysel de, Tansu da, sonra, aşağımızdaki katta oturan Yüzbaşı Celil Amca'nın kızı da bu yıl okula başlıyor. Ama hiçbiri benim gibi altı yaşında değil. Hepsi sekiz yaşında. Ben niye sekiz yaşında başlamıyorum?..

Sekiz yaşında başlayacak olsaydım, rahat rahat tiyatroculuk oynar, annemle Neriman Ablalara oturmaya gider, bahçedeki dut ağacından her gün taze yaprak koparır, ipekböceklerimi beslerdim. Apartmanda en çok sarı koza da bende olurdu. Sonra... Siyah önlüğümü de, beyaz yakamı da hiç sevmedim. Bana kırmızı yakışır.

Bizim okulun adı *Türk Maarif Cemiyeti* (Ankara Koleji). Evimize bitişik. Ama bizim apartmanın kapısı Sağlık Sokak'ta, okulun kapısı Kazım Özalp Caddesi'nde. İlkokul kısmına gitmek için, Sağlık Sokağı'nı geçip, sağa sapmak lazım. İki ev sonra da okulun kapısı var.

Her sabah, annemle yürüyerek gidiyoruz okula.

Bizim sınıftan Erkan Sayar da, İnal Koloğlu da, Ertan Boyer de, kocaman siyah otomobillerle geliyorlar her sabah. Otomobil, okulun bahçe kapısında durduğu zaman, kasketli, siyah elbiseli bir adam, yerinden fırlayıp kapıyı açıyor, okula girinceye kadar da okul çantasını o taşıyor.

Ben çantamı kendim taşıyorum.

Bir gün anneme sordum:

"Anne biz de bir gün İrengün Apartmanı'ndan çıkar, uzakta, Kavaklıdere'de falan otursak, beni de okula böyle kasketli bir amca siyah otomobille mi getirecek?"

Annem gülümsedi: "Bir gün, baban vekil olursa evet," dedi.

Demek müfettiş çocukları okula yakın oturuyor, vekil çocukları da Kavaklıdere'de...

Okula başlayalı üç hafta olmuş. Dün akşam yemekte, annem söyledi. Öyleyse, tam üç haftadır, her gece rüyamda Oktay Sinanoğlu'nu görüyorum.

Oktay Sinanoğlu bizim sınıfta, 1-B'de. Yanımdaki masada, Türkün'le oturuyor ve teneffüslerde bile durmadan yazı yazıyor. Sınıfın en çalışkanı o. İpek gibi sapsarı saçları var.

Küçük harflere başladık.

Sınıfta herkes Oktay'ı sevdiğimi anladı. Oktay'dan başka!..

Bugün pazartesi. En mutlu günüm. Aslında pazartesileri hiç sevmem. En çok cumartesiyi seviyorum. Akşam radyoda *Ayşe Abla'nın Çocuk Kulübü* var. Sonra... Hava güzel olursa, annem, babam , ben gezmeye Baraj'a, Çiftlik'e Hayvanat Bahçesi'ne gidiyoruz.

Annem, akşam yemeği için kadınbudu, ya da sigaraböreği yapıyor. Bazen yaprak dolması bile yapar.

Ama, bu pazartesi, cumartesilerden daha da güzel.

Üçüncü teneffüste, Türkün'le beze almak için bahçe kapısına gitmiştik. Sınıfa geldiğimizde, herkes Oktay'ın etrafındaydı. Ben de kafamı uzattım.

Oktay, o çok sevdiğim iki katlı tahta kalem kutusunun üstündeki, merdivenlerden inen kızla, atlı şehzadenin resmini gösteriyordu çocuklara:

"Bu Tülay, bu da ben..."

Dün gece rüyamda Oktay beni yanağımdan öptü.

Türkün'ü çok seviyorum. En yakın arkadaşım. Güner ölse üzülmeyeceğim. Hiç olmazsa Afrika'ya falan gitse...

Bize sınıfta "Üç Ahbap Çavuşlar" diyorlar.

Türkün, kendi defterine, "Tülay – Türkün – Güner Kardeşler" diye yazdı.

Eve gelince, banyoda on sayfa Türkün-Tülay Kardeşler yazdım.

Bu gün 15 Nisan. 23 Nisan'a az kaldı. Annem pembe taftadan tuvalet dikiyor bana. Yakasına, kollarına, eteklerine de küçük mavi çiçekler koyacak.

Bu sene Orduevi'ndeki çocuk balosuna gidecekmişim. Siyah otomobillerle gelen çocuklar Ankara Palas'taki çocuk balosuna gidiyorlar.

Anneme sordum: "Ben niye Ankara Palas'taki baloya gitmiyorum?" dedim.

Orduevi bizim eve daha yakınmış, onun içinmiş.

"Peki," dedim, ama sevincim azıcık azaldı gibi.

Geçen gün, teneffüste, Carmen Miranda'nın taklidini yapıyordum çocuklara, Melahat Öğretmen gördü. Sesimi çok beğenmiş.

23 Nisan'dan bir gün önce müsameremiz var. Bizim sınıftan bir ben şarkı söyleyeceğim.Türkün'le Oktay şiir okuyacaklar. Sonra, büyük sınıflardan da çocuklar var. Hepimizin annesi, babası, diğer sınıfların öğretmenleri, hatta başöğretmen de gelecekmiş. Belki, Oktay'ın annesiyle babası bile gelecek.

Bizim sınıftan Türkün'ü, Oktay'ı, bir de beni seçti Melahat Öğretmen.

Melahat Öğretmen tıpkı anneme benziyor. Ama daha güzel. Çok seviyorum. O da beni seviyor.

Bu gün 22 Nisan. Annem, maşayla saçlarımı kıvırdı, tafta kurdelemi bağladı. Kırmızı elbisem yatağın üstünde. Midem bulanıyor. Annem yaprak dolması yapmış. Onu bile yiyemedim.

"Şimdi 1-B'den Tülay German *Guguk* adlı şarkıyı söyleyecek. Piyanoda: Müzik Öğretmeni Naciye Yaprak."

Midem daha çok bulanıyor.

Karşımda Oktay'ın annesiyle babası oturuyor. Birinci sırada. Annemle babamı göremiyorum.

Herkes bana bakıyor gibime geliyor. Oktay'ın annesiyle babası, başöğretmen, diğer sınıfların öğretmenleri, sonra Melahat Öğretmen...

Midem daha çok bulanmaya başladı. Çok utanıyorum, korkuyorum. Galiba ateşim de var. Piyanoda oturan müzik öğretmenine bakıyorum...

Şarkının sözlerini unuttum.

Müzik Öğretmeni Naciye Yaprak, ben şarkıya başlamadan önce, piyanoda kısa bir şey çalacaktı, sonra da ben şarkıya başlayacaktım. Yanaklarım ateş gibi yanıyor. Uzaklardan bir piyano sesi duyuyorum. Demek insan sahnede durunca, gözleri uzakları pek göremiyor. Salonun arkaları simsiyah. Sadece ön sıradakileri görüyorum. Aslında, onları da görüyor değilim. Tek gördüğüm, Oktay'ın annesiyle babası. Hep bana bakıyorlar. Utanıyorum. Midem bulanıyor. Piyanonun sesi daha yakınlardan gelmeye başladı kulağıma. Naciye Öğretmen o kısa şeyi durmadan çalıyor. Ateş gibi yanıyorum. Piyanonun sesleri çekiç gibi kafama iniyor. Oktay'ın babası tatlı tatlı gülümsedi bana. Tıpkı Oktay gibi.

Birdenbire şarkıyı hatırladım. Gözlerimi kapatıp, evde annemin öğrettiği gibi söyledim.

Çok alkışladılar. Kimse anlamamış şarkının sözlerini unuttuğumu. Annemden başka!.. Ne olurdu sanki o da anlamasaydı?.. İlle her şeyi anlayacak. Hiç sevmiyorum annemi. Zaten artık büyüyeceğim. Büyüyünce de babama varacağım...

1941
Ankara

Kız olmaktan çok utanıyorum. Geçen gün, evde yalnızdım. Babamın pantolonunu, ceketini giydim. Pantolon düşmesin diye, belime annemin siyah elbisesinin kemerini bağladım. Paçalarını kıvırdım. Sonra kurdelemi çözdüm, saçlarımı tepeme topladım. Annemin siyah kalemini aldım, bıyık yaptım. Balkona çıktım.

Sokaktan Güzin Hanım'ın oğlu geçiyordu. Beni gördü:

"Ne yapıyorsun orda, ne o halin?" dedi.

Sesimi babamın sesi gibi kalınlaştırdım:

"Etrafı seyrediyorum, güzel kızlara bakıyorum," dedim.

Güldü. İçeri kaçtım. Balkonun kapısını kapattım. Sandalyenin üstüne çıkıp, siyah storu da çektim. Ben kız olmak istemiyorum. Ben oğlan olacağım. Oğlan olmak daha iyi. Anneannemin loğusalarının kocaları bile, oğulları olduğu zaman elli lira daha fazla veriyorlar anneanneme.

Sınıftaki bütün oğlanları dövüyorum. Benden kuvvetlisi yok. Geçen gün başöğretmen babamı okula çağırdı. Erkan Sayar'ın babası da geldi. Adam vekil mi ne!.. Göbekli ve saçı yok.

Başöğretmenin odasında, babam, o adam, ben oturduk. Erkan'ın babası, babama döndü:

"Kızınız her gün Erkan'ı dövüyormuş," dedi.

Babam beni azarladı. Ben ise iftihar ediyorum kendimle. Ayağa kalktılar. Babam:

"Bir daha tekerrür etmez beyefendi," dedi.

Anlamadım. İyi ki benim babam Erkan'ın babası gibi değil. Adam ikimize de kötü kötü bakıyor.

Kızlar, teneffüslerde seksek falan oynuyorlar. Sonra, kol kola girip dolaşıyorlar.

Erol Bakırcıoğlu'nu da dövdüm bugün. Bir gün, on dört yaşına geldiğim zaman, "Ben Erol Bakırcıoğlu'nu da dövmüştüm," diyebileceğim artık.

Aslında çok iyi arkadaşım. Aynı sırada oturuyoruz. Sınıfın en dayısı Erol. Sünepe Erkan Sayar gibi değil. Erkek çocuk, ama ben ondan daha kuvvetliyim...

1943
Ankara

Babam yine asker oldu.

İstanbul'da anneannemle dedemin evinde kalıyoruz annemle. Çok az görüyorum babamı. Askerliği hiç sevmiyorum. Ekmek almak için mavi kartelerimiz var.

Annem hep: "Ekmek değil, çamur bu," diyor.

Tramvayların camlarını maviye boyamışlar. Gece elektrik de yakmıyoruz. Anneme soruyorum:

"Niye?" diyorum.

"Sen anlamazsın," diyor.

Canım sıkılıyor karanlıkta. Babamı özlüyorum... Ankara'da köşedeki fırından aldığımız sıcak sıcak francalaları özlüyorum... Evimizi, okulu, arkadaşlarımı özlüyorum.

Kötü bir şey askerlik.

Bugün Fatih İlkokulu'na başladım. Okul anneannemle dedemin evine çok yakın. Bizim Ankara'daki okula hiç benzemiyor. Sınıfta küçük mavi masalar, iskemleler, renkli minderler yok. Üç kişi oturuyoruz bir sırada. Yazı bile yazamıyorum. Oğlan çocukların saçlarını tıraş etmişler. Üstleri de pis. Hiç sevmedim. Ankara'ya gitmek istiyorum.

1943
Fatih, İstanbul

Rüyamda ölmüş gördüm annemi. Ağlayarak uyandım. Sabah olmuş. Perdelerin arasından giren güneş odayı bayağı aydınlatmış.

Kalktım. Annemle babamın yattıkları odaya gittim. İkisi de uyuyorlar. Babamın üstü açılmış, bacakları görünüyor. Kıllı kıllı. Pijamasının pantolonunu giymemiş. Hayatımda görmediğim bir şey gördüm!..

Midem bulanıyor. Bir solukta tuvalete koştum çıplak ayak. Öğürüyorum, öğürüyorum, bir şey çıktığı yok tükürükten başka. Birden annemi de babamı da yanımda buldum. Babam pijamasının pantolonunu giymiş. "Ne var yavrum?" diye bana sarılmak istedi. İttim. Dokunmasını istemiyorum. Öğürüyorum, öğürüyorum.

1944
Ankara

Bu yaz yine İstanbul'a geldik. Anneannemle, dedeme. Her gün trenle Florya'ya denize gidiyoruz.

Dün babam, denizden sonra annemle beni lokantaya götürdü. Eve geldiğimizde hava kararmaya başlamıştı. Anneannemi aradım, bulamadım. Sonunda muayenehanesine girdim.

Bir kadın divana yatmış. Anneannem de kadının üzerine eğilmiş. Kadın beni görünce bir çığlık attı. Kapıyı kapadığım gibi arka bahçeye kaçtım, kuyunun oraya saklandım.

Anneannemin ebe olduğunu, gebe kadınların eve geldiğini ve anneannemin de onları muayene ettiğini biliyorum. Koca evin duvarlarında dedemin hat koleksiyonu dışında, bir tek resim var: Anneannemin, hocası İsmail Derviş'le, diploma aldığı günkü resim.

Hatta geçen gün, evde kimse yoktu – evden çıkmayan dedem, ayda bir faytonla Horhor'a Suphi Paşa Konağı'na gider, en eski ve yakın arkadaşı, Suphi Paşa'nın torunu Hasan Tahsin Bey'i görmeye – kara kaplı ebe kitabını buldum. Baktım eski Türkçe. Sayfaları çevirdim. Anlamadığım bir sürü garip resim vardı...

Anneannem hasta muayene ederken, odanın kapısı hep kapalı olur. Ben de hiç girmem. Bu sefer, öyle dalıvermişim odaya. Anneanneme lokantaya gittiğimizi anlatacaktım.

Suratım yanıyor. Şimdi, mutlaka babama söyler. Hem dayak yerim, hem de yarın Florya'ya plaja götürmezler beni.

Birden, anneannemi buluverdim karşımda. Bir an öyle

durdu. Çok sert bakıyor. O dünya güzeli anneannemi hiç bu kadar kızgın görmedim. Dedem: "Çerkez kızdı mı, fena kızar," derdi. Yeşil gözlerinden alev çıkıyor sanki. Bir şey şakladı yüzümde. Küçük küçük yıldızlar gördüm.

"Affedersiniz anneanneciğim, bir daha yapmayacağım de bakayım..."

"Olur..."

"Ne demek 'olur'?.. Ben sana böyle mi terbiye verdim? Olur denmez. Peki anneanneciğim denir."

"Peki anneanneciğim. Bir daha yapmayacağım."

"Hadi... Yıkıl karşımdan şimdi."

Fırladım, yukarı kata, odama kaçtım. Kendimi yatağımın üstüne attım. Yatakta çarşaf falan yok. Herhalde değiştirecekler bu gece. Yarın çamaşır var evde. Hırsımdan yatağın bütün fitillerini kopardım.

Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum, hırsım da geçti. Korkmaya başladım. Yavaşça annemle babamın odasına geçtim, konsolu açtım, üst gözden topluiğne kutusunu aldım, parmaklarımın ucuna basa basa yine odama geldim. Kapıyı kilitledim. Yatağın fitillerini birer birer iğneledim.

Aşağıda kapı çalındı. Her halde anneannemi doğuma çağırıyorlardır. Merdivende ayak sesleri var. Nefesimi tuttum. Dinliyorum. Sonra, kapının kilitli olduğu hatırıma geldi. Koştum kilidi açtım yavaşça. Dadım Dilber Bacı ile annem. Yanaklarım kıpkırmızı. Kalbim neredeyse duracak. Söyledi mi acaba anneannem?..

"Uykun mu geldi kızım?"

Sesi yumuşacık, tatlı. Hayır bir şey söylememiş.

"Kim geldi anne? Kapı çalındı."

"Anneanneni doğuma çağırdılar çocuğum."

"Babam ne yapıyor?"

"Hiç... Ne yapar baban?.. Dedenle dünya siyaseti konuşuyorlar."

"Anne, benim çok uykum geldi."

Dilber Bacı atıldı:

"Peki, iki gözüm, şu yatağını yapayım da..."

"Ben yaparım dadıcığım. Sen bana çarşafları ver, yeter."

"Ah sevsinler..."

"Sen yastık yüzünü geçir, ben yatak çarşafını yayarım. Zaten yorgan kaplanmış."

Dilber Bacı güldü. Dolaptan çarşaf, bir de yastık yüzü çıkardı. Yastığın kılıfını geçirdi. Çarşafı da iskemlenin üstüne bıraktı.

Annemle aşağı indik. Dedemin elini öptüm, babamı annemi öptüm, "Allah rahatlık versin" dedim, odama çıktım. Yorulmuşum. Çarşafı örtecek, geceliğimi giyecek halim yok. Gözlerim kapanıyor. Uzandım yatağa. Birtakım şekiller, renkler görüyorum... Uyuyacağım galiba... Hep bu şekilleri, renkleri görüyorum uyumadan önce. Kalkmam lazım... Soyunmam lazım...

Çamaşırcı Ayşe Hanım'ın sesiyle uyandım.

"Seyfi Efendi, çivit almayı unutma..."

Oram buram ağrıyor gibi sanki. Ağzımda pis bir tat... Dün olanları hatırladım... Anneannem doğumdan dönmüştür herhalde. Ya anlattıysa annemle babama bu sabah... Korkuyorum aşağı kata inmeye. Döver mi acaba babam beni?..

Üst kattaki tuvalete girdim. İbriği elime aldım... Ellerim kan içinde. Kalbim duruyor gibi oldu. Odama döndüm. Kapıyı kilitledim. Bir an öyle kalakaldım. Ne yapacağımı bilemiyorum. Şaşkın şaşkın bakıyorum etrafıma.

Masanın üstünde bir kolonya şişesi ilişti gözüme. Çabucak alıp, döktüm elime kolonyaları. Nerem kesildi acaba? Yatağa bakıyorum... Kan yok yatakta. Topluiğneleri gördüm. Dün gece fitilleri birer birer iğnelediğim topluiğneleri... Güldüm kendi kendime. Yatağa yaklaştım, eğildim, topluiğnelere baktım. Hiçbirinin ucu görünmüyor. Fitillerin orada kan da

yok. Kesildi gülmem. Galiba büyük bir hastalığa tutuldum. Ne olabilir?

Geçen hafta, taşlıkta karpuz yiyordum, anneannem geçti önümden, tuvalete girdi. Gözüm ellerine gitti. Kan vardı. İçeride bir gebeyi muayene ediyordu. Hemen anladım olanları. Gebeyim öyleyse ben. Gebeyim ama, evli değilim. Evli olmadan gebe olmak çok kötü bir şeymiş. Hamamcının küçük kızı evlenmeden gebe kaldı diye kendini denize atmıştı. Mahvoldum. Düşünüyorum, düşünüyorum... Ne yapayım Allahım?..

Şarkı sözlerini yazdığım defterimden bir sayfa kopardım ve acele acele yazdım:

"Canım anneciğim, beni affet. Seni çok seviyorum.
Kızın
Tülay German"

Kağıdı yastığımın üstüne koydum. Hangi filmdeydi, tam hatırlayamıyorum... Galiba Şehvet Kurbanı'nda Cahide Sonku'nun koyduğu gibi.

Şimdi... Şimdi evden nasıl çıkmalı?.. En yakın deniz nerede? Yürüye yürüye gidebilir miyim oraya kadar?..

Ağlamaya başladım. Yavaşça merdivenden iniyorum. Kimse yok sofada. Usul usul taşlığı da geçtim. Sokak kapısının önüne geldim. Birden oturma odasının kapısı açıldı. Annem:

"Ne yapıyorsun orada?"

"....."

"Niye ağlıyorsun?"

"....."

"Nen var, hasta mısın?"

"....."

"Hasta mısın kızım?"

"Hastayım anneciğim. Hem çok hastayım. Bana yardım et," dedim, taşların üstüne yığıldım.

Çılgın gibi üstüme koştu annem. Kucağına aldı beni. Sa-

rıldım anneme, katıla katıla ağlıyorum. Burnum da akıyor.

"Mendilin var mı anne?"

"Al yavrum."

Karar verdim birden. Her şeyi anneme anlatacağım, kendimi ondan sonra denize atacağım.

Anlatıyorum, anlatıyorum... Yatağın fitillerini kopardığımı bile söyledim. Gözleri bir tuhaf gülüyor. Hiç bana böyle bakarken görmemiştim annemi.

"Bitti mi anlatacakların?"

Şaşırdım. "Kızmıyor musun?" dedim.

"Niye kızayım yavrum? Bilakis, çok sevindim. Artık kocaman bir hanım oldu benim küçücük kızım. Korkacak, üzülecek, ağlayacak bir şey yok. Ama nerden hatırıma gelsin... On yaşında çocuğun... Yoksa daha evvel anlatırdım... Neyse! Bak, iyi dinle şimdi beni..."

1945
Fatih, İstanbul

Sopa gibi saçlarım var. Annem: "Benim pırasa saçlı kızım," diyor. Pırasayı çok seviyorum. Pırasa saçlı olmayı hiç!..

Sevgi Onur'un saçları bukle bukle... Bülent belki bukle bukle saçlı olduğu için Sevgi'nin hatıra defterine o kadar güzel şeyler yazdı, bana da bir satır sadece...

Okulda tuvaletlerin kapısına Sevgi = Bülent yazmışlar. Türkün görmüş.

"Git, bak," dedi. Sevgi'yi kazıdım, yerine Tülay yazdım.

Yine, Türkün'lerin ordaki arsaya gittim. Bugün maç var. Bülent de oynayacak. Bülent gelinceye kadar, Kâmuran'la, Selçuk'la falan oynadık. Ben kaleci oldum.

Babam masmavi bir voleybol topu aldı bana. Hemen topumla arsaya gittim. Kâmuran'la Selçuk kenarda oturuyorlardı. Ağabeyleri oyuna almamış. Yine o kararmış tenis topuyla oynuyorlar. Mavi topum kucağımda, ben de Kamuran ile Selçuk'un yanına oturdum. Tamam... Kâmuran'ın ağabeyi geliyor.

"Kimin bu top?"

"Benim. Babam aldı."

"Versene, biraz oynayalım. Bu gün mühim maç var."

"Olur, veririm ama, bizi de alırsanız..."

"A siktirin!" dedi, gitti.

Aralarında konuşuyorlar. Az sonra geldi yine.

"Peki, gelin hadi!"

Bülent'e iki gol attım. Dün yine derenin kenarında Sevgi ile buluşmuşlar...

Perşembe günü Tiraje Abla evleniyormuş. Düğün davetiyesi geldi. Annem çok sevindi. Haberi vermeye, karşımızdaki dairede oturan Güzin Hanım'a gitti. Ahmet Hamdi Tanpınar da orada. Annem çok sever Tanpınar'ı. Yani çabuk gelmez eve.

Bütün evi aradım, sonunda davetiyeyi buldum. Tiraje Abla'nın ismini çizdim, üstüne Tülay German, adamın isminin üstüne de Bülent Aktuğ yazdım.

"Kızımız Tülay German'la, oğlumuz Bülent Aktuğ'un..."

Defterime bir sayfa Tülay Aktuğ diye imza attım.

Balkondayım. Kırk beş dakikadır bekliyorum. Bülent hâlâ geçmedi. Herhalde bugün erken gitti arsaya. Çıkıp bakayım bari.

Sokakta, Türkün'lerin duvarının orada, arkamdan biri seslendi. Baktım Bülent. Kıpkırmızı oldum. Heyecandan ölebilirim. Durdum, yanıma gelsin diye bekledim. Allahım! Ne kadar güzel... Babamdan bile güzel. Daha uzun boylu. Saçları daha siyah. Gözleri kadife gibi. Aslında hiç gülmez. Ama güldüğü zaman, dünyada Bülent'ten daha güzel insan olamaz.

Gülüyor: "Bana yine gol atacak mısın?"

Sustum.

"Hiç senin gibi futbol oynayan kız görmedim."

Tabii, Sevgi Hanım yalnız bizim evin köşesinde sizi beklemeyi bilir, bir de kıkır kıkır gülmeyi. İstese, bayılsa bile oynayamaz ki. Sınıfta öğretmen bir şey söyleyecek olsa, hemen beş yaşında çocuk gibi ağlıyor koca kız. Benden de iki yaş daha büyük. Tam on üç yaşında...

"Ne dersin Tülay, bu gün maç yok. İstersen, derenin kenarında gezelim."

Kalbim ağzımdan, kulaklarımdan fırlayacak. Ayağımda da, üzeri beyaz papatyalı kötü pabuçlarım var. Bilseydim –ama nereden bilebilirdim canım- kırmızı pabuçlarımı giyerdim.

İncesu'ya geldik. İncesu'da su yok gibi. İncecik akıyor. Uçuyorum. Hayatta bu kadar mesut olunmaz. Acaba Sevgi ne oldu?

Bülent elimi tuttu. Bayılacak mıyım ne? Ağzımı açamıyorum.

Ne kadar böyle dolaştık bilmiyorum. Hava kararmaya başladı. Eve geç kaldım. Öldürecek annem. Ne yapayım?.. Bülent, "Dönelim," deyinceye kadar, ben bir şey söylemeyeceğim.

Konuşmuyor. Arada başını indirip, gülümseyerek, gözlerime bakıyor. Acaba ne geçiyor içinden? Saçlarıma bakıp, Sevgi'nin saçlarını düşünüyordur. Yarın annem Güzin Hanım'a giderse, maşayı bulup, saçlarımı kıvıracağım.

Hava iyice karardı.

"Üşümüyor musun Tülay?"

"Bilmem..."

Kolunu omzuma attı. Sokuldum. Birden çok üşüdüm, ama yanaklarım alev alev yanıyor. Ömrümün sonuna kadar böyle kalmak istedim.

"Nen var? Titriyorsun."

"Hiç..."

"Biliyor musun, ben Sevgi'yi değil, seni seviyorum."

"....."

"Yarın öğleden sonra yine gezelim mi? Ama arsada buluşmayalım. Çocuklar görür. Sonra... Top oynamak da istemiyorum. Seninle böyle dolaşmak daha güzel."

"Olur."

"Saat ikide, sizin apartmanın önünden geçerim. Balkonda ol. Biraz sonra sen de çık."

"Olur."

"Sen de beni seviyor musun?"

"Çok..."

Futbolu bıraktım. Hergün Bülent'le dolaşıyoruz. Türkün'ü bile gördüğüm yok. Geçen gün, yine derenin kenarında dolaşıyorduk... İn cin yok. Karşıdan üç oğlan göründü. Yaşları Bülent kadar. Ortadakini tanıyorum. Hacettepe'li. Ne zamandır bana asılıp duruyor. At suratlı bir şey. Bize doğru geldiler. At suratlı olanı Bülent'e bir şeyler söyledi. Anlamadım. Korktum. Çok korktum. Bülent kulağıma eğildi:

"Sen çabuk eve git," dedi.

Anladım. Kavga edecekler. Hem de üç kişiler. Bülent'e bir şey olursa, evvela üçünü, sonra da kendimi öldürürüm. Deli gibi sarıldım Bülent'e.

"Hiçbir yere gitmem."

At suratlı, Bülent'e sarıldığımı görünce, çıldırdı. Beni kenara itip, hayvan gibi saldırdı. Öbür ikisi hiçbir şey yapmıyor.

Birden, geri dönüp, olanca gücümle koşmaya başladım. Yol bitmiyor. Rüyalarımdaki gibi tıpkı. Sağ tarafıma sancı girdi. Umurumda değil. Kâmuran'la, Selçuk'a haber vermem lazım.

Kâmuran'ların evi, Bülent'lere bitişik. Bizim apartmanın da karşısında.

Kapıyı çaldım. Annesi açtı. Yemektelermiş. Bir çırpıda anlattım olanları. Bülent'in ağabeyine de haber verdiler. Bana, "Sen gelme," dediler. Böyle kavgalarda kızların işi yokmuş. Çok ağrıma gitti. Bahçenin duvarına oturdum, bekliyorum. Kalbim durdu duracak. Annem balkondan bağırdı:

"Tülay yemeğe gel. Saat kaç oldu, hâlâ sokaktasın. Yarın sokak yok."

Sokağa çıkamıyorum. Belki birini görürüm de, dün olan

biteni anlatır diye, devamlı balkondayım. Bir ara baktım, Kâmuran geliyor. El ettim. Durdu.

"Ne oldu?" dedim.

Sesini yükseltmemeye çalışarak, olanları anlattı. At suratlının yanındaki iki oğlan kof çıkmış. Bizimkiler bir güzel dövmüşler üçünü de. "Bir daha gelemezler buralara," diyor Kâmuran. Oğlan, Bülent'in benimle konuşmasına bozuluyormuş. Aptal! Dünyada adam kalmasa bile ben sana bakar mıyım?.. Bizim kapıcının askerden gelen damadına benziyor tıpkı.

Nüzhet Hanım, Bülent'le konuştuğumu anneme yetiştirmiş. Kıskanç kart karı. Yirmi yaşını geçmiş, hâlâ koca bulamamış. Dünyaya düşman. Annem, benim yüzümden bütün mahalleye rezil olduğumuzu, komşuların suratına bakacak yüzü kalmadığını söylüyor. Acaba babam biliyor mu?

Devamlı balkonda oturuyorum. Dün, tam Bülent penceredeyken, annem yakaladı. Balkona da çıkmak yasak.

"Ölmek istiyorum anne. Yaşamak için ne en ufak bir arzum, ne de kuvvetim kaldı artık."

Gerisini duyamadım. Annemle, anneannem oturma odasındalar. Kapıyı da kapamışlar. Ben koridordayım. Duvarın dibinde yere çömelmiş, annemle anneannemin konuşmalarını dinlemeye çalışıyorum.

Bir haftadır bizim evin havası bir tuhaf. Cenaze çıkmış gibi sanki. Annemle babam dargınlar, konuşmuyorlar. Babam, eve geç geliyor. Hep yemekten sonra geliyor ve misafir odasında yatıyor. Dün gece de ansızın İstanbul'dan anneannem geldi. Meraktan öleceğim. Ne oluyor, ne bitiyor? Hiçbir şey bilmiyorum.

Bugün dayanamadım. Oturma odasının duvarının dibinde, nefesimi tutarak, annemle anneannemin konuşmalarını

dinlemeye karar verdim. Kulağımı duvara dayamama rağmen, ilkin konuştuklarını pek anlayamadım. Birden anneannemin sesi yükseldi:

"Allah kahretsin!"

"Ne olur anne, yalvarırım, inkisar etme."

"Niye inkisar etmeyeyim?.. Bak Nermin, eğer onun istediğini yapar da, boşanırsan, analık hakkını helal etmem sana. Bizim Leman'la Tevfik'in mahkemeleri yedi yıldır sürüyor. Leman'a bir şey olmaz, ama Tevfik'in o kızı yerindeki karı, yedi yıldır âlemin gözünde 'metres' damgasıyla yaşıyor."

Sonra, annemin ağladığını duydum. Bir şeyler söylüyor. Anlayamıyorum. Birden kapı açıldı. Hemen tuvalete kaçtım.

Anneannem bağırdı. Kızgın. Çok kızgın. Sesinden anlıyorum.

"Ne yapıyorsun orada? Hadi sokağa çık. Arkadaşlarınla oyna. Çık, çık..."

Kulaklarıma inanamadım. On beş gündür balkona bile çıkmam yasak. Şimdiyse sokağa mı çıkmamı istiyorlar?..

Kapıyı çarptığım gibi, merdivenlerden aşağı yuvarlanırcasına indim. Doğru arsaya koştum. Bülent'e.

Babamın sevgilisinin kızıyla tanıştım. Gözlüklü, sıska bir kız. Benim yaşımda galiba. Beni evine, çaya davet etti.

Evleri, bizim evin birkaç sokak ötesinde. Yürüyoruz Sağlık Sokak'ta. İçimde tuhaf bir heyecan var. Babamın sevgilisini göreceğim.

Esin, konuşkan bir kız. Hep bir şeyler anlatıyor. Hem dinliyorum, hem heyecandan bayılacak gibi oluyorum. Necla'yı göreceğim. Sapsarı saçları varmış. Annem de sarışın. Benim babam sarışın meraklısı galiba.

Kız durmadan konuşuyor. Babası da, babamı çok iyi tanıyormuş. Galiba askerlik arkadaşıymışlar. Daha çok babasıyla ilgili şeyler anlatıyor. Annesinden pek öyle söz ettiği yok.

Babamla Necla arasında olup bitenden pek haberi yok gibi.

Kapıyı bir hizmetçi açtı. Bizi misafir odasına aldı. Takımları falan bizim takımlara benziyor. Duvarda Necla ile kocasının düğün resimleri var. Gözüm resimde, aklım Necla'da.

Sokak kapısı çaldı. Necla'dır belki. Gelir, "Hoş geldiniz," der. Bekliyorum. Bizim oturduğumuz odanın kapısı açıldı. İçeri deminki hizmetçi girdi. Limonatayla, batonsale getirmiş. Sonra kıza döndü:

"Annenize bir mektup geldi," dedi.

Altı buçuğa kadar oturdum. Okuldan falan konuştuk. Necla bir türlü gelmiyor. Gelmeyecek galiba. Boşuna bekliyorum. Yine azar işitirim eve geç dönersem. Ne yapsam?..

"Kalkayım artık, geç oldu," dedim.

Ayrılırken, Esin'i cumaya bizim eve çaya davet ettim.

Bugün Cuma. Bugün annemden hayatımda ilk defa tokat yedim. Komşumuz Güzin Hanım da çok azarladı beni. Bütün bunlar Esin'i bize çağırdım diye.

Saat dört. Kapı çalınıyor. Annem kapıyı açmamı yasakladı. Utancımdan kahroluyorum. Kapı yine çalındı. Kıpırdayamıyorum yerimden. Ne yapacağımı bilemiyorum. Çok utanıyorum. Kapı bir daha çaldı. Hem uzun uzun..

Annemden nefret ediyorum. İnşallah babam annemden ayrılır da Necla ile evlenir. Ben de Bülent'le evlenirim. Hep beraber Kavaklıdere'de bir ev tutar, otururuz.

Yarın İstanbul'a gidiyoruz annemle. Sabaha kadar gözümü kırpmadım. Durmadan ağladım. Annem çok kızdı. Dargınlığını bile unutup, babamı uyandırdı: "Sustur şunu," dedi. Artık babamdan da korkmuyorum.

Gece, "Türkün'e allahaısmarladığa gidiyorum," dedim, Bülentlerin evine gittim. Annesi açtı kapıyı. Bülent'in annesini çok seviyorum. Tıpkı Bülent'e benziyor gözleri. Bülent yokmuş evde, ama yemeğe gelecekmiş. Misafir odasında bir saate yakın bekledim. Çikolata verdi bana annesi. Sonra da Bülent'in albümlerini. Bu resimlerden bir tanesini alsam... Anlar mı acaba?..

Kapı açıldı. Yine annesi zannettim. Bülent girdi içeri. Boynuna atıldım. Bülent hep saçlarımı okşuyor. Ne olur hemen şimdi benimle evlense... İstanbul'a gitmekten kurtulurum. Ama, bir şey söylemiyor. Kız olduğuma bir kere daha pişman oldum. Ayrılırken bana en sevdiğim resmini verdi. Arkasına ne yazdığını ancak eve gelince, tuvalette okudum.

"Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine
Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek."

1946
Ankara

İKİNCİ BÖLÜM
1946 – 1956

İngilizceyi de, Amerikalıları da sevmiyorum. Hiç sevmiyorum. Her gece yatakhanede, kızlar uyuyup da sessizlik çökünce, sevmediğim ne varsa bir bir aklıma geliyor.

İlkin adım. Tülay adını ben seçmedim. Annem seçmiş. Ben Türkiye'deki ikinci Tülay'mışım. İlk Tülay, ünlü bir doktorun kızıymış. Annem bu adı o kadar seviyorduysa kendi adını değiştirip, Tülay adını alsaydı.

İkincisi, okul. Daha doğrusu Üsküdar Amerikan Koleji. Onu da ben seçmedim. Annem seçti. Kendisi Fransız okulunda okumuş. Şimdi Amerikan Kolejleri moda... Beni o sakil pililı lacivert eteğim, beyaz erkek gömleğim, siyah bağlı pabuçlarım ve kravatımla görünce pek mutlu oluyormuş. Hayalleri gerçekleşiyormuş. Onun hayalleri varsa, benim de var...

İlkokulu bitirir bitirmez Ankara Devlet Konservatuvarı'na girmek en büyük hayalimdi. Dört yaşındayken Suphi Ziya Özbekkan, Fehmi Tokay, Selâhattin Pınar, Melek Tokgöz, söylediğim Klasik Türk Musikisi parçalarını dinleyince: "Bir tek usul yanlışı yok, ne kadar doğru söylüyor," diye ayaklara kalktılardı. İlkokuldayken, ortaokul müzik öğretmeni Celal İnce'nin isteği üzerine, ortaokul müzik derslerine girerdim. Ankara Devlet Operası'nın büyük sopranosu Belkıs Aran, o yıllarda Ankara Devlet Konservatuvarı'nda ders veren bir Alman hocaya gö-

türdüydü beni. Annemden ve babamdan gizli. Adam piyanosunun başına geçti. Beni bir güzel imtihan etti. "Derhal konservatuvara girsin. On yedi yaşından sonra da şan bölümüne alalım. Türkiye istisnai bir soprano kazanır," dediydi.

Bir parçayı –ne olursa olsun- bir kere duysam öğreniyorum. Ankara Radyosu'nda Schubert'in "*Serenat*"ını ve "*Ihlamur Ağacı*"nı söylemiştim. Ankara birbirine girmişti.

Babam da, annem de konservatuvara yollamadılar. Şimdi ben konservatuvarda okuyamadım diye Bülent'i (oğlumun adını da Bülent koyacağım) babası gibi doktor olmak istese bile konservatuvara mı vereceğim?.. Zaten belki Bülent'le de evlenemem. Annem damadının babam gibi, ille de Yüksek Mühendis Mimar olmasını istiyor...

Sınıfa çocuklardan az sonra geldim. Bir gümbürtüdür kopmakta. Ne olduğunu anlayamadım ilkin. Elden ele bir şey geçirip, kıkır kıkır gülüşüyorlar. Ben de görmek istedim o "şey"i. Gördüm. Sıramda Bülent'in Ankara'dan gelirken bana verdiği resmi bulmuşlar. Birbirlerine gösterip kıkırdaşıyorlar. Derken, biz farkına varmadan olacak, müdür yardımcısı Feriha Hanım girmiş içeri. Bir şeyin elden ele dolaştığını görmüş.

"Elinizdekini verin bana," dedi ve resmi aldı.

Eğer geri vermez, hele yırtmaya falan kalkarsa, kıyameti koparır, sonra belki okuldan da kovulurum. Daha da iyi olur.

Annemin karnı büyüdükçe büyüyor. Zaten güzel değildi... Kızlardan çok utanıyorum. Bir insan bu kadar çirkinleşemez... Ben, ölsem kendimi bu hale düşürmem. Ama kız olduğum için, bir gün benim de böyle karnım şişmeye başlarsa, o zaman... O zaman intihar ederim. Kendimi denize atarım. Kimse de bulamaz.

Bugün cuma. Beni okuldan almaya anneannem geldi. Annem çok hastaymış. Anneannemin evine geldiğimizde, annemi odasında, yatakta buldum. Bu gece evde değil, komşumuz Nafia Hanım'larda yatacağımı söyledi. Yalvardım, yakardım, Nafia Hanım'lara gitmedim. Evleri çok kötü Nafia Hanım'ların. Zaten torunuyla da dargınım. Sonra... Radyoları bile yok.

Gece annemin bağırmasından hiç uyuyamadım. Sabah altıya doğru, anneannem geldi odama. Annem ölü bir çocuk doğurmuş. Annem de, anneannem de, komşular da çok ağladılar. Hocalar, imamlar falan geldi. Çocuğu küçücük bir tabuta koydular. Gitti.

Ben pek üzülmedim.

1948
Fatih, İstanbul

Bizim okulun tek hoşuma giden yeri, bahçesi. Kocaman, çok kocaman bir bahçe. Ağaçlar var, çiçekler var, tenis kortu var, voleybol sahası var, basketbol sahası var, hatta salıncaklar bile var.

Bugün dört ders, arka arkaya tarih vardı. Öğretmen hastalanmış, gelmedi. Sevil Komanel ile bahçeye çıktık. Gökyüzü masmavi. Bir tek bulut parçası bile yok. Sadece sapsarı bir güneş. Yürüdük... Yemyeşil çimlerin üzerine uzandık.

Sevil, geçen hafta Taksim Belediye Gazinosu'nda düğünü olan ablasını anlattı bana. Düğünden sonra, ablasıyla kocası otele gitmişler. Hem de Pera Palas'a. Çok korkunç şeyler olmuş otelde. Adam ablasına feci bir şey yapmış. Çok canını acıtmış. Ablası da sabahı güç edip eve gelmiş ağlaya ağlaya.

Sonra, Sevil bir şey daha söyledi. Çok şaşırdım. Gözlerim faltaşı gibi açıldı. Adamlar evlendikleri zaman, kızlara hep o kötü şeyi yaparlarmış. Hâlâ hastaymış ablası. Yatıyormuş.

Korkunç şeyler bu anlattıkları Sevil'in. Eğer doğruysa ben evlendiğim gece, herhalde o acıya dayanamaz ölürüm.

Birden Bülent'i düşündüm. Ve ilk defa içim kötü oldu. Ama Bülent herhalde bu kadar kötü bir şey yapmaz, yapamaz. Evlendiğimiz zaman, yine el ele tutuşur, İncesu'nun kenarında dolaşırız. Elini omzuma koyar. Ben ona sokulurum. Saçlarımı okşar... Sevil'in anlattığı şeyi yapmasına imkân yok Bülent'in.

Bana kötülük yapmaz ki o.

Gece uzun süre uyuyamadım. Sonra, geçmişim kendimden. Uyandım. Hep uyandım, her seferinde de korkarak. Sabah, dayanamadım, kalktım, zilden önce Sevil'i uyandırdım, sordum:

"Evlenen her erkek bu şeyi yapmak zorunda mıdır?" dedim.

"Tabii! Aptal mısın? Evlenmek demek, o demek," dedi.

Tekrar yatağıma girdim. Ağlamamak için kendimi güç tutuyorum. Bütün hayatım değişti, mahvoldum.

Kararımı verdim. Hayatım boyunca evlenmeyeceğim. Artık Bülent'i de unutmam lazım.

1948
Bağlarbaşı

Ben "*mikrop*"muşum. Feriha dedi. Ben miyim "mikrop", o mu?

Kime ne iyiliği dokundu Feriha Hanım'ın?.. Kimin derdine koştu? Aksine, kızların hepsi dert yanıyor, elaman diyor... Ağlamaklı oluyorlar Feriha'dan söz ederken. Hepsine ettiği bir kötülük var musibetin. Çirkin de üstelik. Asıl "mikrop" o tabii. Hem tifo, tifüs, difteri karma...

Her yıl, yeni öğretmenler geliyor. Feriha tarafından iyicene doldurulmuş olarak. Her yeni öğretmen geldiğinde aynı sözler...

"466 Tülay German kim?"

Ayağa kalkıyorum, "Benim," diyorum.

Hocanın sesi sertleşiyor, kaşları çatılıyor.

"Sen misin? Ha!.. Geçen yıl Saadet Hanım'a yaptıkların bana sökmez."

Ertesi yıl başka bir yeni öğretmen. Aynı sözler!

"Geçen yıl Miss Brown'a yaptıkların bana sökmez."

"Geçen yıl Miss Smith'e yaptıkların bana sökmez."

"Bayan Feriha Kurşunoğlu benimle sizin hakkınızda konuştu. Geçen yılki gibi davranmanızı istemiyorum..."

Hep aynı sözler, aynı çatık kaşlar... Yüzlerde aynı sevgisiz bakış... Ve hepsinin arkasında Feriha, yalnız Feriha. Bu kadın, kocası kendisini terk etti diye, ayazda kalmış olmasının hıncını benden alıyor.

Geçen gün okuldan geliyorum. Baktım Moda Caddesi'ndeki apartmanımızın kapısının önünde Postacı Halil Efendi. Halil Efendi dedim de, aklıma geldi:

Annemin babası Kaptan Ahmed Şakir Bey. Babamın babası ise Kadı Bilâlzade Abdülhamid Efendi. Ben, uzun zaman büyükbabama "Efendi" diyorlar diye kadılığı kapıcılık falan gibi bir şey zannettimdi. Çok sonra öğrendim şehzadelere, kadılara "Efendi" denildiğini...

Postacı Halil Efendi:

"Tülay Hanım, size mektup var," dedi.

Aldım mektubu, baktım. Zarfın üstünde okulun damgası. Durdum. Sonra hemen yandaki apartmana girdim, aceleyle zarfı açtım. Feriha'dan. Okula çağırıyor babamı. Benim hakkımda konuşacakmış...

Ertesi gün, evin duvarına oturdum, postacıyı bekliyorum. Halil Efendi göründü.

"Merhaba Halil Efendi, bize mektup var mı?"

"Yok küçükhanım."

Ne desem, nasıl desem?..

"Halil Efendi, senden bir şey isteyeceğim."

Halil Efendi yüzüme bakıyor. Ne iyi bakan gözleri var bu adamın. Önüme indirdim gözlerimi.

"Bak Halil Efendi, üstünde Amerikan Kız Lisesi damgalı bir mektup olursa, doğrudan doğruya bana ver. Kapıdan atma. Olur mu?"

"Dün verdim ya küçükhanım..."

"Yani, diyeceğim... Beni yolda görmesen bile, yani seninle karşılaşmasak da, mektubu kapının altından atma. O gün beni görmesen bile, bekle. Ertesi gün mutlaka görürsün ve bana verirsin mektubu."

"Nasıl yani?"

Ne diyeceğimi bilemedim. Amerikan Kız Koleji'nden gelen mektupları babam görsün istemiyorum, diyemem ya... Hiçbir şey söylemeden yüzüne baktım Halil Efendi'nin. Gülümsedim. Halil Efendi de bana bakıyor. O iyilikle bakan gözlerinden bir şey geçer gibi oldu sanki. Ya bana öyle geldi, ya da belli belirsiz kasıldı Halil Efendi.

Oyunumu sonuna kadar sürdürmeye kararlıyım. Çocuksu bir tavır takınarak, Halil Efendi'nin gözlerinin içine içine bakıyorum.

"Ha?.. Olur mu? Halil Efendi, bak, yalvarırım. Bugüne kadar senden bir şey istedim mi? Bu çok mühim benim için."

"Olmaz vallahi, Tülay Hanım. Yapamam. Ekmeğimden olurum sonra."

"Bak, Halil Efendi, babam bana haftada otuz beş lira veriyor. On beşi, yok yirmisi senin olsun."

Halil Efendi susuyor.

"Hadi be, Halil Efendi. Karın var, annen var, iki çocuğun var. Al şimdi şu yirmi lirayı, karına bir hediye alırsın."

Acı acı gülümsedi.

"Ne hediyesi be küçükhanım?.. İki aydır evin kirasını veremiyorum. Anam hasta, ilaç alamam. Oğlan bu yıl okula başladı, ayağında doğru dürüst pabuç yok..."

İçim bir tuhaf oldu. Ezilmek gibi, burulmak gibi bir şey. Cebimde on lira daha var. Onu da verdim Halil Efendi'ye. Halil Efendi ağlamaklı:

"Allah razı olsun, ne diyeyim? Sen bundan böyle meraklanma gayrı..."

Feriha'nın odasında, masasının karşısında, ayakta duruyorum.

"Ne biçim bir babanız var?.. Hakkınızda konuşmak için yolladığım bu kadar mektuba rağmen, mektebe bir kere bile teşrif etmediler..."

Önce, babam seyahatte, diyecektim, vazgeçtim. Sonra,

birden kan beynime çıktı. Kim bu kadın babam hakkında konuşacak? Kim oluyor da, babam için, "Ne biçim bir baba," diyebiliyor? Bağırdım:

"Babam hakkında böyle konuşmaya hakkınız yok sizin."

Suratı sapsarı oldu. O da bağırdı:

"Benim karşımda bu tonda konuşmaya sen nasıl cesaret edersin? Okulda bir 'mikrop'tan başka bir şey değilsin."

Mikrop, mikrop, mikrop... Niye 'mikrop'um? Forma ayakkabılarımı sevmeyip de mokasen giydiğim için mi? Yatakhanede çarşafa sarılıp hortlak taklidi yaparak kızları korkuttuğum için mi? Etütlerde suratımı palyaço gibi boyayıp herkesi güldürdüğüm için mi? Yoksa derste hoca ders anlatırken gramofon çaldığım için mi?

Bütün bunları yapıyorsam, "mikrop" olmam ki... Sadece "yaramaz" olurum. Bu sefer olanca gücümle bağırdım:

"Bu okuldaki asıl 'mikrop' sizsiniz..."

Disiplin Kurulu'na çıktım. Kurul kararıyla da sınıfta kaldım. Benim bildiğim, kurul kararıyla sınıf geçilir. Herhalde Üsküdar Amerikan Kız Koleji tarihinde ilk defa bir öğrenci kurul kararıyla sınıfta kaldı...

Ankara'ya gidiyorum. Noel tatilini Ankara'da, babamla geçireceğim. 15 Aralık'ı iple çektim.

Saat iki. Babam, vekâlete gitti. Otelde yalnızım. Aşağı indim. Telefon rehberini istedim.

Aktuç, Aktuğ, Aktuğ Gazi, Aktuğ Gündüz, Aktuğ Safder. Evet, Aktuğ Safder.

Yanaklarım alev alev, ellerim buz gibi. Numarayı çeviriyorum. Kalbim ağzımdan çıkacak. Çalıyor. Üç kere çaldı. Dört kere. Ya o evden çıkmışlarsa... Beş kere. Altı kere. Ya Bülent,

Ankara'da değilse... Yedi kere. Belki Amerika'ya gitmiştir... Açıldı. Nefesimi tutuyorum.

"Efendim..."

"Bülent Aktuğ'la konuşabilir miyim lütfen?"

"Benim efendim. Kimsiniz?"

"Bülent Bey, ben İstanbul'dan bir arkadaşınızdan selamlar getirdim size."

"Teşekkür ederim efendim. Kimden?"

Kim desem? Kim diyeyim?..

"Selçuk'tan. Selçuk Alkor'dan."

"Ha, evet... Çok teşekkür ederim. Nasıl Selçuk?"

"Çok iyi. Hep top oynuyor."

Susuyorum. Ne desem başka? Birden karar verdim:

"Sizi görebilir miyim bugün?"

"Hay hay, nerdesiniz?"

"Şimdi vaktiniz müsait mi mesela? Size uğrayabilirim, beş dakika..."

"Evet. Evdeyim. Ders çalışıyordum, buyrun! Yalnız adresi biliyor musunuz?"

"Biliyorum. Selçuk verdi. Yarım saat içinde gelirim."

Kapattım telefonu. Evet, evdeymiş, ders çalışıyormuş, buyrunmuş... Demek tanıdığı, tanımadığı hangi kız telefon etse, Bülent Bey hazır. Bayağı kızdım.

Babam beş buçuktan önce gelmez. Resepsiyona bir not bırakırım: "Bir arkadaşıma gidiyorum, geç kalırsam merak etme," derim.

Heyecandan ölebilirim bugün. Ne giysem?.. Nedret'in diktiği füme tayyörümü giyeyim. Çok ince gösteriyor. Mantomu arkama alırım, kapıyı çalmadan çıkarırım. Makyajımı tazeledim. Kirpiklerimi kıvırdım, gözlerimin etrafını daha koyulaştırdım.

Resepsiyondaki çocuğa babama yazdığım kağıdı verdim, sonra bir taksi çağırttım. Hava iyice soğuk. Tayyörün ceketini, bluzsuz tenime giydim. Donuyorum.

Kâzım Özalp Caddesi'ni geçiyoruz. Ulus Sineması, Gökçenlerin evi... Sağlık Sokağı'na saptık. İrengün Apartmanı, Kâmuranların evi, Selçuk'un evi... Durdurdum taksiyi.

Kapıyı çalmadan, yüzüme bir pudra daha geçtim. Saçlarımı düzelttim. Biraz daha "Sortilège" sürdüm. Zili çalıyorum. Ayak sesleri... Kapı açıldı. O! Bana bakıyor.

"Buyurun..."

Kıpırdayamıyorum. Tanımadı.

"Bülent, tanımadın mı?"

"Hay... Tülay... Olamaz... Sen misin? Sen miydin telefon eden? Gel içeri..."

Misafir odasına geçtik. Her şey aynı. Hiçbir şeyin yerini değiştirmemişler.

"Dur bakayım sana... Ne kadar uzamışsın, ne kadar güzelleşmişsin... Neredeyse benim boyuma gelmişsin. Olmaz böyle şey..." Gülüyor. "Benim küçücük sevgilim, dünya güzeli bir şey olmuş."

Oturduk. Bana içki ikram etti. Konuşuyoruz. Durmadan soruyor, ben de anlatıyorum. Yanımda oturuyor. Yakın. Çok yakın. Neredeyse bacağı bacağıma değiyor. Yanaklarım yanıyor. Susuyor. Gözlerime bakıyor. Gözleri bir tuhaf, buğulu gibi. Durmadan: "Ne kadar güzelleşmişsin," deyip duruyor. Yaklaşıyor. Gözlerimi kapıyorum. Tıpkı film gibi...

Bir an kalbim durdu sandım. Yüzümü, saçlarımı öpüyor. Dudakları sıcacık, yumuşak. Sonra ellerimden tutuyor, ikimiz de ayağa kalkıyoruz. Gözlerimi aralıyorum. Saçlarına, dudaklarına, gözlerine bakıyorum. Sık sık nefes alıyor. Korkuyorum.

Saatime baktım. Beşe geliyor.

"Gitmem lazım Bülent. Saat beşte babam gelir. Geç bile kaldım."

Aralık 1952
Ankara

Biyoloji dersindeydik.

Öğretmen, tam derse başlamak üzereyken, kapı açıldı ve içeri okulun müdürü Miss Martin girdi. Elinde bir tomar kâğıt var. Öğretmenin yanına gitti, bir şeyler söyledi, kâğıtların bir kısmını öğretmenin masasının üstüne bıraktı, sonra da geldiği gibi çıktı, gitti.

Öğretmen, Sumru'yu çağırdı.

"Lütfen bu kâğıtları arkadaşlarınıza dağıtın," dedi.

Sumru'nun elime tutuşturduğu koca kâğıdın üzerinde bir tek soru var: "Okulu bitirince, evlenecek misiniz, yoksa üniversiteye mi gideceksiniz?"

Ne o, ne o...

"Şarkıcı olacağım," diye yazdım.

Bugün öğle yemeğinde püreli piliç vardı. Amerikalıların pilicin yanına koydukları patates püresini de, balkabağı püresini de seviyorum. Keyifle yedim. Derken, okulda en sevdiğim yemek diyebileceğim o tadına doyum olmayan çikolatalı puding geldi masaya. Büyük bir zevkle pudingimi yerken, okulun müdürü Miss Martin'in kedi miyavlamasını andıran sesi duyuldu:

"Yemekten sonra, 466 Tülay German'ı görmek istiyorum."

Gittim Miss Martin'e. Dün dağıttıkları kâğıt hakkında konuşmak istiyormuş.

"Unutuyorsunuz galiba... Burası konservatuvar değil, bir kolejdir. Zaten, piyano çalıştığınız kadar, derslerinizi de çalışsaydınız daha iyi olurdu," dedi.

Bizleri her şeyden önce, iyi, bilgili bir ev kadını olmaya hazırlıyorlarmış. Ama üniversiteye de gidebilirmişiz, istersek... Eğer şarkıcı olmak istiyorsam, burayı değil, başka bir okulu seçmem icap edermiş. Sonra sordu:

"Aileniz şarkıcı olmak istediğinizi biliyor mu?"

"Hayır," dedim.

"Memleketinizin herhalde şarkıcıdan daha fazla, bilgili annelere ihtiyacı var. Sınıfınızdan topladığımız kağıtlarda, sizinki gibi ciddiyetten uzak bir cevaba rastlamadık."

Tutamadım kendimi.

"Özür dilerim Miss Martin ama, Amerika'yı, çok iyi bir anne ve ev kadını olan kız kardeşiniz Mrs. Tracy değil de, mesela Nat King Cole, ya da Ella Fitzgerald gibi şarkıcılar tanıtıyor dünyaya."

Dudakları daha bir inceldi. Sonra:

"Fikrinizi sormadım," dedi.

Biraz daha durdu.

"Gidebilirsiniz," dedi.

Nat king Cole'u da, Ella Fitzgerald'ı da bilhassa söyledim. İkisi de zenci diye!..

Dün mezun oldum. Diplomamı aldım. Bugün ise, neden Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nden mezun ettirildiğimi anladım. Annemi anladım. Annem gibi düşünen, üstelik de "akıllı" geçinen öbür anneleri anladım.

Tülay German: Yüksek Mühendis Mimar, halen İmar ve İskân Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisi Fikret German'ın ve eline kocasının elinden başka erkek eli değmemiş Nermin Hanım'ın

tek kızı... Güzelcene... Siyah saçlı, ela gözlü, beyaz tenli, uzun boylu, balık etinde... Suadiye'de, Bağdat Caddesi üstünde iki katlı, bahçeli evi var, piyano da çalar... Üstelik kolej mezunu.

Zengin, iyi aile çocuğu Yüksek Mühendis Mimarların ve annelerinin dikkatine...

Haziran 1956
Suadiye

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
1956 – 1962

Hilton'da beş çayına gitmek diye bir züppelik var ya!.. Biz de sık sık Melike'yle beş çayına Hilton'a gidiyoruz...

İyi bir İtalyan orkestrası çalıyor. Hele basçısı, bayağı hoş bir adam. Şarkı da söylüyor. İstanbul'da ne kadar kız varsa peşinde!.. En sonunda adını öğrendik. Mario Bergamini'ymiş. Şımarık, kendini beğenmiş bir hali var basçı ve de şarkıcı Mario Bergamini'nin.

Bugün *"Piove"*yi söylerken gözlerini ayırmadı benden. Sevmem böyle kendinden emin adamları. Yüz vermeyeceğim. Parça bitince göz göze geldik.

Saat yediye çeyrek var. Müzik bitti. Orkestradakiler aletleri, garsonlar da beş çayı için ilave edilen masaları topluyorlar. Melike'yle masamızdan kalkıp, salonun ortasındaki büyük kanepeye oturduk. İki de içki söyledik.

Baktım, Mario bize doğru geliyor. Melike'nin eli ayağına dolaştı. Ne yapacağımızı bilemiyoruz. Melike'ye döndüm:

"Allah aşkına kendimize gelelim. Bizi böyle görünce herifin büsbütün burnu büyüyecek," dedim.

Geldi. Önümüzde durdu. İtalyanca bir şeyler söyledi. Anlamadık. Melike İngilizce olarak: "İtalyanca bilmiyoruz," dedi. İngilizce konuşmaya başladı Mario.

"Oturabilir miyim?" diye sordu.

Melike, "Evet" dedi.

Oturdu. Bize bir şey ısmarlamak istedi. Kabul etmedim, ben ona bir içki ısmarladım. Havadan sudan, İstanbul'dan, Hilton Oteli'nden, müzikten konuştuk. Benim de şarkı söylediğimi öğrenince, ilkin ağzıma, sonra da gözlerime bakarak:

"Bunu hiç beklemiyordum," dedi.

Dedi ve kolumdan tutarak konuşmaya devam etti.

"Hadi gelin. Aşağıda yemek salonunda piyano var. İnelim de, bir iki şarkı söyleyin bana, ne olur..."

Deli mi ne?.. İmtihan mı etmek istiyor beni? Ya öyle mi? Gösteririm ben sana... Kalktım ayağa:

"İnelim," dedim.

Melike şaşkın şaşkın bakıyor yüzüme.

"Hadi, Melike, kalk!.."

Yemek salonundayız. Birkaç garsondan başka kimse yok. Saat erken. Mario piyanoya geçti, tatlı tatlı yüzüme bakarak sordu:

"Ne söyleyeceksiniz?"

"*Summertime,* do minör..."

"Siz müzik de mi biliyorsunuz yoksa?"

"Beş yıl bir Alman hocadan piyano dersi aldım..."

"O zaman ben çalmam. Hem şarkıcı, hem de piyanist... Bir bu eksikti!.. Gelin bakayım siz buraya. Hem çalacaksınız, hem söyleyeceksiniz. Oturun şuraya lütfen."

Mario, piyanonun yanında, ayakta bekliyor. Gülümseyerek yüzüne baktım ve oturdum piyanoya.

Şarkıyı bitirdiğimde yüzü değişmişti. O şımarık İtalyan gitmiş, yerine ciddi bir adam gelmişti. Kabul edersem, hemen orkestrasına alabileceğini söyledi. Bense böyle bir şeye imkân olmadığını, ailemin izin vermeyeceğini anlatmaya çalıştım. Babam, kızının İtalyan bir çalgıcıdan şarkıcılık teklifi aldığını duysa, kalp sektesinden gider.

O günden sonra, hemen her gün Hilton'a, beş çayına gitmeye başladım. Mario, yediye çeyrek kala, işi biter bitmez, yanıma geliyor. Otelin barına iniyoruz. Bir şeyler içiyor, sonra da hemen otelin yakınındaki küçük bir lokantaya yemeğe gidiyoruz. Saat dokuz buçukta onu işe, Hilton'a bırakıyorum, ben de on vapuruyla Mario'nun tabiriyle Avrupa'dan Asya'ya geçiyor, Suadiye'ye, eve dönüyorum.

Pazartesileri Mario çalışmıyor. Gece kulüplerine gidiyoruz, içkiler içiyoruz, danslar ediyoruz. Anneme; "Melike'deydim," diyorum.

Bu pazartesi, Mario beni evine yemeğe davet etti. Evi Ayaspaşa'da. Davulcusu Luciano ile birlikte tutmuşlar evi. Luciano'nun karısı Maria bana hiç bilmediğim İtalyan yemekleri yapacakmış.

Hilton'un yanındaki küçük lokantada hemen her gece spagetti ve ravioli yemekten gına geldi. Üstelik tanımadığım iki kişiyle bütün bir gece geçirmek...

Kapıyı Mario açtı. Sırtımdan pardösümü aldıktan sonra beni Luciano ve Maria'yla tanıştırdı. Etine dolgunca, edalı, fıkır fıkır gözlü bir kız Maria. Hemen elini belime doladı ve oturma odasına götürdü beni.

"Evdeki en güzel koltuğumuz bu. Sen buraya oturacaksın," dedi, çat pat İngilizcesiyle. Neredeyse omuzlarımdan bastırarak da oturttu koltuğa.

Küçücük bir yemek masaları var. Bir yanımda Mario, bir yanımda Luciano oturuyor. Maria karşımda. Karşımda ama ayakta duruyor.

"Bu raviolinin hamurunu bile kendim açtım," diyor.

Tabağıma üç kişiyi rahatlıkla doyuracak kadar ravioli koydu.

"Bu gece Tülay'ın şerefine, sakladığımız üç dört 'Chianti'den birini de açıyorum," dedi ve bardağımı yarısına kadar doldurdu.

Güzel şarap bu "Chianti" Ravioliyi güç bela bitirebildim. Utanmasam belimdeki kemeri gevşeteceğim. Bir de lezzetli yapmış ki fingirdek İtalyan karısı... "Chianti"yi fazla mı kaçırdım ne... Hatırı sayılır biçimde başım dönüyor.

"Eline sağlık," dedim Maria'ya. "Pek de güzel yapmışsın"

Maria mutfağa doğru güle kırıta yürüdü. Az sonra elinde kocaman bir tabak, tabağın içinde bol salçalı bir et, yemek masasına geldi. Neye uğradığımı şaşırdım. Yemek bitti sanıyordum. Söyleyecek oldum. Maria gülerek lafı ağzıma tıkadı:

"Ravioli asıl yemek değil ki... Sen hele uğraşa didine pişirdiğim şu yemeği ye de, fikrini sonra söyle..."

Ölür müyüm acaba? Hayır da diyemiyorum. Ay ne yapacağım şimdi ben, dememe kalmadı, tabağım etle doldu. Üzerine rendelenmiş bir peynir de koydular. Bilmediğim bir peynir. Çatlasam da patlasam da yiyeceğim. Çaresi yok.

Derken peynirler geldi sofraya... Ondan sonra da acı mı acı bir kahve... O acı mı acı İtalyan kahvesini de içtikten sonra, Luciano'yla Maria belki odalarına çekilirler de, Mario'yla biraz yalnız kalırız diye düşündüm. Nerde!.. Mario eline gitarı alıp, çalmaya başlamaz mı?.. İyi de çalmıyor... Luciano da dizlerini döverek tempo tutuyor. Bana da üç kere *"La Piu Bella del Mondo"*yu söylettiler.

Eee!.. Ne yapalım?.. Bu pazartesi de böyle geçti. Zaten haftanın öbür günleri ancak iki, iki buçuk saat baş başa kalabiliyoruz. Bütün bir gece Mario'yla olabilmek için, bir hafta daha bekle işin yoksa... Anneme de yeni yalanlar bulmak lazım. Her gece de Melike'deydim diyemem ya!..

Oysa, loş ışıklı, masaların üstü kırmızı örtülü, tenha bir lokantaya gitseydik... İçkiler içseydik... Neyse...

Yine pazartesi bugün. Hava kötü mü kötü. Durmadan yağmur yağıyor. Mario Köprü'de karşıladı beni. Oradan doğru Ayaspaşa'ya, eve gittik. Luciano'yla Maria yoklardı.

Önce şarap içtik, sonra plak çaldık, dans ettik. Yağmurun sesi, sobada çıtırdayan odunlar, Domenico Modugno'nun "Piove"yi söyleyişi, her şey ama her şey olduğundan daha güzel, daha renkli, daha canlı.

Yanağımı Mario'nun yanağına dayadım Başım dönüyor. Mutluyum. Dünya çok güzel. Galiba âşık oluyorum.

Her gün Mario'yla beraberiz. Hayatımın en güzel günlerini yaşıyorum. Bu güzellik bitecek diye öylesine bir korku var ki içimde...

Mario bana, on yedi, on sekiz yaşındayken, üç arkadaşıyla birlikte Milano'nun çok tanınmış bir "sevici"sine gittiklerini, konuştuklarını, bir bakıma ders aldıklarını anlatıyor. Gözlerim açık, şaşkın şaşkın dinliyorum.

"Matmazel Sofia, kırk kırk beş yaşlarında, uzun boylu, zayıf, kişiliği olan güzel bir kadındı," diyor ve devam ediyor. "Durmadan tekrarlardı. Aslında bir kadını en iyi başka bir kadın anlayabilir. Niye mi? Basit... Kendisi de kadındır da ondan. Size bir kadın olarak anlatmak istediğim şu: O yanlış, o sahte erkeklik gururunuzu bir yana bırakın. Söylediklerimi dinleyin. Uygulayın. İşte o zaman beraber olduğunuz kadın sizden kolay kolay ayrılamayacaktır. Gururlanıp durmayın Allah aşkına!.. Beraber olduğunuz kadını her bakımdan mutlu edin de, ondan sonra böbürlenin."

Mario anlatıyor anlatıyor... Yüzyıllardır süregelen tabulardan söz ediyor... Sonra sevgiyle yüzüme bakıyor ve:

"Matmazel Sofia'nın anlattıkları büyük egoistler olan erkeklerin pek işine gelmez Tülay. Onun için evleneceğin adamı önceden çok iyi sına," diyor.

Evlenmeyi aklımdan bile geçirmiyorum, evlenmek istemiyorum...

Gece, Hilton'dan sonra Kervansaray'ın Rustik Bar'ına gittik. Harold Nicholas şarkı söylüyordu.

Artık kesin kararımı verdim. Zenciler, biz beyaz şarkıcılardan daha iyi, daha anlamlı söylüyorlar. Şarkı bittiğinde, Mario yanımdan kalktı, Nicholas'ın yanına gitti, kulağına bir şeyler fısıldadı. Dönüp yanıma oturduğu zaman, Harold Nicholas *"Summertime"*a başlamıştı bile. Mario gözlerimin içine içine bakıyor:

"Benimle evlenir misin Tülay?"

Kaç haftadır bu anın korkusuyla yaşıyordum. Tamam, korktuğum geldi başıma!.. Evlenmek... Resmi bir yerde, resmi birtakım kâğıtlar imzalamak... Ben senin malınım, demek... Ne emredersen onu yapacağım, demek... Sözünden çıkmayacağım, demek... Hem de iki tanık huzurunda... İki şahitle adam bile asılır! Mahkemede idam kararını kendi elinle imzalamak gibi bir şey. Veya... Veya... İdam değil de hayat boyu hapis gibi bir şey... Ölene dek kölelik... Ay!..

Hayır, hayır Mario. Evlenmek çocuk doğurmak, senden bıkmak istemiyorum. Annemle babam, Tiraje Abla'yla kocası gibi olmak istemiyorum. Sihir bozulsun istemiyorum. Ben seninle hep bugünkü gibi sevişmek, sevişmek istiyorum.

"Seninle İtalya'ya gideriz. Milano'da babamın durumu çok iyi. Müzisyenliği hemen bırakırım."

Seninle İtalya'ya değil, dünyanın öbür ucuna giderim. Ama, karın, malın olmayayım. Hep sevgilin kalayım.

"Niye susuyorsun Tülay, fena bir şey mi söyledim?"

Elini tuttum, sıktım:

"Seni, seninle evlenmeyecek kadar çok seviyorum..."

Anneme Mario'yu sevdiğimi, beraber İtalya'ya gideceğimizi söyledim. Evlenme teklif ettiğini, reddettiğimi de ekledim. Ayıldı, bayıldı, hastalandı. Bütün komşular eve doldu. Anne-anneme, hatta Ankara'ya telefonlar edildi. Babam ilk uçakla Ankara'dan geldi. Evde bir felaket havası esiyor. Annemin başında iki doktor. Herkes bana bakmakta. Duymayayım diye seslerini alçaltmak gereğini bile hissetmiyorlar:

"Böyle evladın olacağına!.."

"Elin gâvuruyla!.."

"Çalgıcıymış!.."

"Nermin'e bu yüzden bir şey olursa, ana katili de olacak!.."

Başımın içi uğulduyor. Seviyorum. Seviyorum. Kendimi sizler gibi, kızlarınız gibi üstüme apartmanlar yaptırıp, parayla satmadığım için mi, âşık olduğum için mi hepiniz karşımdasınız, diye bağırmak istiyorum. Derken, birden olanca gücümle haykırdım:

"Yeteeer!"

Kapıyı çarptığım gibi de sokağa attım kendimi.

Mario gitti. Daha doğrusu Fikret German'ın Ankara'daki çok üst kademedeki dostlarıyla konuşmasından sonra, bir telefoncukla Türkiye'den atıldı. Utanıyorum. Çok utanıyorum.

"Hiçbir kadın ilk yattığı adamı unutmaz," diyor Melike.

Mario'yu o yüzden sevmiyorum ki... Annem gibi benim karşımda kendi durumunu değil de, beni sevdiği için seviyorum. Sert olmadığı için, beni düşündüğü için, bana zevk verdiği zaman zevk aldığı için seviyorum. Ve annemden de, babamdan da, herkesten de nefret ediyorum.

Melike telefon etmiş. Akşam buluştuğumuzda söyledi. Telefon ettiği saatte evdeydim. Nermin Hanım söylemedi bile. Ertesi gün sordum:

"Dün Melike telefon etmiş, sen açmışsın, Tülay evde yok demişsin, halbuki odamdaydım, niye çağırmadın telefona?" dedim.

Melike'yle de konuşmamı, görüşmemi tasvip etmiyormuş Nermin German hazretleri!..

Sabahın beşinden önce eve gelmiyorum. Komşumuz Kâmil Bey'in karısı, sabahın beşinde pencerede. Kaçta kalkıyor bu kadın? Öğleden sonraları da, annemle balkonda çay içip, herkesi çekiştiriyorlar.

Saat beşe geliyor. Ortalık aydınlandı gibi. Taksiyi bahçe kapısının önünde durdurdum. Canım eve girmek istemiyor. İstese de istemese de eşşek gibi gireceğim. Şoförün parasını verdim, arabadan indim. Kafamı kaldırdım... Kamil Bey'in karısı yine pencerede. Perdeyi aralamış, beni gözlüyor. Peki. Öyle mi?.. Evin önündeki tramvay raylarının üstüne boylu boyunca yattım. Yarın annemle balkonda çay içerlerken, başkalarını çekiştirmeye ihtiyaç kalmayacak!..

Ankara'dayız. Annem, babam, ben. Aile saadeti!.. Yüksel Palas'ta kalıyoruz. Yüksel Palas'ın yemeklerine bayılıyorum.

Bazı geceler "Süreyya"ya, bazen de "İntim"e gidiyoruz arkadaşlarla.

Nereye gitsem, ısrar kıyamet, sahneye çıkartıp, şarkı söyletiyorlar. Alıştım artık. Bir gece Süreyya Bey sordu:

"Çalışır mısın burada? Yetmiş beş lira verebilirim..."

Uçtum sevinçten. Süreyya Bey'e hemen, "Evet" dedim. Babama söylersem, imkânı yok izin vermez.

Her gece, on birde, annemle babama "Allah rahatlık versin" diyorum ve odama çekiliyorum sözde!.. Hemen giyinip, üstüme de sabahlığımı geçirip, aşağı iniyorum. Yakalanırsam uykusu kaçmış kızı oynayacağım. Sabahlığı resepsiyondaki gececiye bırakıyorum. Süreyya'dan aldığım paranın üçte biri de gececiye gidiyor!

Müthiş sükse yapmaktayım her gece Süreyya'da. Bir gece, tam sahneye çıkacağım... Baktım, karşı masada Tevfik İleri oturuyor. Babamın Teknik Üniversite'den sınıf ve yatakhane arkadaşı. "İniyor kayık, çıkıyor kayık" diye çok güzel Nazım Hikmet okurmuş okuldayken. Tevfik Amca'yı görünce, hemen arkaya, mutfağa kaçtım. Metrdotel Lefter geldi:

"Süreyya Bey on dakikadır sizi arıyor, neredesiniz?" diyerek.

Dinleyiciler beni bekliyormuş. Sonunda çıktım mecburi... O gece hiç de iyi söyleyemedim tabii. Karşımda, vicdan azabı gibi Tevfik Amca!..

Sahneden iner inmez Süreyya geldi:

"Beyefendi sizi çağırıyorlar," dedi.

Gittim. Tevfik Amca'nın ilk sözü:

"Ne yapıyorsun burada?" oldu.

"Tevfik Amca, arkadaşlarla geldik. Çok ısrar ettiler, kıramadım, birkaç şarkı söyledim," dedim.

Biraz sonra kalktılar zaten. Tevfik Amca da, yanındaki dalkavuklar da...

Otele sabaha karşı geliyorum. Ertesi gün, babam erken yattığımı zannettiği için, kapımı vurup uyandırıyor. Biraz sonra da aşağıya öğle yemeğine iniyoruz.

Canım kahve içmek istiyor...

O sabah da tık tık etti kapım. Kalktım, açtım. Karşımda annem.

"Derhal bizim odaya gel, baban bekliyor," dedi.

Yirmi beş yaşımda, babamdan tam bir Osmanlı tokadı yedim ve o günkü trenle İstanbul'a gönderildim annemle beraber...

1960
Ankara

Şişli'de yeni bir gece klübü açıldı. Göbekli ve zengin kocalarıyla birlikte İstanbul sosyetesinin güzel kadınları, tanınmış tiyatro oyuncuları, gazeteciler hemen her gece orada buluşuyorlar.

Hiç de fena olmayan bir Türk orkestrası çalıyor. Caz parçaları da dinleyebiliyoruz, bilinen İspanyol, İtalyan şarkılarını da... Sevimli bir lokal. Arkadaşlarla sık sık gidiyoruz.

Geçen perşembe gecesi, yine ısrar kıyamet sahneye çıkardılar. İngilizce birkaç şarkı söyledim. Alkış bitmedi. Sahneden indikten on, on beş dakika sonra da orkestra şefi Ayhan masamıza geldi ve:

"Orkestramızda İngilizce söyleyen şarkıcı yok. Eğer bizimle çalışmayı kabul ederseniz, çok memnun oluruz," dedi.

Teklifi: Gecede iki kere sahneye çıkacağım. Beş şarkı birinci kısımda, beş şarkı da ikinci kısımda olmak üzere, on şarkı söyleyeceğim. Pazartesileri tatil. Gecede yüz elli lira veriyor. Çarşamba ve cumartesileri matine de yapıyorlarmış. Matinelerde de söylersem, bu iki gün iki yüz yirmi beş lira alacağım. Yani ayda dört bin beş yüz lira para. Babam bu paranın yarısını almıyor. Sevinçten uçtum, ama belli etmemem lazım.

"Düşüneyim," dedim...

Mario'nun gidişinden beri, babamla pek konuşmuyorum. Zaten devamlı Ankara'da. Sekreteri olarak vekâlete aldığı doğ-

ru dürüst daktilo yazmasını bile bilmeyen adi, ama genç, benim yaşımda bir kızla yaşıyor. Hafta sonu tatillerinde İstanbul'a geliyor. Evde bir gece kalıyor. Pazar akşamları da sekizi beş geçe yataklı treniyle Ankara'ya dönüyor.

Bu cumartesi gecesi, güzel bir rakı sofrası hazırladım babama. Uçuk sarı renkli masa örtüsünü ütülettim Makbule Hanım'a. Beyaz peynir, kavun, çoban salatası, patlıcan tavası, cacıkla çiçek gibi donattım sofrayı.

Yemek masasına oturduğumuzda babam, anlamayan gözlerle şaşkın şaşkın yüzüme baktı. Annemin ve Makbule Hanım'ın ağızları kulaklarında. Kaç yıldır: "Evlat, hem de tek evlat öz babasına darılır mı?" deyip duruyorlardı.

Babam rakısını yudumlarken, en sevdiği alaturka şarkıları da söyledim. Yemeğin sonuna doğru, Rakım Hoca'nın (Rakım Elkutlu) *"Hayal İçinde Akıp Geçti Ömrü Derbederim"*i beraber söylerken, iyice keyiflendi. Annemi, beni ve Makbule Hanım'ı nasıl sevdiğini, bizsiz yapamayacağını, belki on altıncı kere anlattı...

Saat on bire doğru sofradan kalktık. Makbule Hanım'a az şekerli iki de kahve söyledim. Kahvelerimizi balkonda içtik.

Makbule Hanım mutfakta bulaşıkları yıkıyor. Annem de telefonda fısır fısır biriyle konuşuyor. Babamla şezlonglara uzandık. Bu yılki pastırma yazının güzelliğinden söz ediyoruz. Yavaş yavaş, ustaca sözü sekreteri Gülten'e getirdim.

"Hafta sonları, bayram tatillerinde, sen burda, Gülten Ankara'da... Özlüyorsundur herhalde," dedim. "Telefonda bile olsa sesini duymak istersin, değil mi? Sonra... Kız yalnız. Ne bileyim, belki bir şeye ihtiyacı olur..."

Anlamsız gözlerle yüzüme baktı.

Devam ettim:

"Ankara'ya dönünce söyle kıza. Sen İstanbul'dayken telefon etmek isterse, istediği zaman arasın bizim evi. Telefonu

annem açarsa, beni istesin. Tülay'ın arkadaşıyım, desin. Bir ara seni çağırır: 'Babacığım, arkadaşım bir şey soruyor, ben altından kalkamıyorum, sen daha iyi bilirsin' der, telefonu sana verir, annemi de odadan çıkarırım. Lafa tutarım. Sen de rahat rahat konuşursun."

Yüzüme baktı. Sonra ayağa kalktı ve omzuma vura vura gülmeye başladı.

Yatmadan önce, gece kulübünden ve aldığım tekliften söz ettim. Müsaade ettiği takdirde, hemen çalışmaya başlamak istediğimi söyledim.

"Artık annemi kandırmak da sana düşüyor. Gülten işiyle ben meşgul olacağım, gece kulübü işiyle de sen!.."

Yanağına bir öpücük kondurdum.

"Hadi, Allah rahatlık versin babacığım. Güzel güzel uyu!.."

Kulüp anacadde üzerinde. Anacaddenin hemen arkasında, caddeye paralel dar bir sokak var. O sokakta, aylığı sekiz yüz elli liraya mobilyalı bir apartman dairesi tuttum.

Kapıdan girince, büyükçe bir antre var. Yemek masası, büfe orada. Antrenin solunda, iyi döşenmiş, sokağa bakan bir salon. Antrenin sağında bir koridor. Koridorun üstünde, küçük ama kullanışlı şirin bir mutfak, mutfağın yanında bir oda ve güzel, pembe bir banyo dairesi, koridorun sonunda da, neredeyse salon büyüklüğünde bir yatak odası var. İki kişilik rahat yatağı, iki komodini, tuvalet masası, pufu, gardrobuyla evin en güzel odası bu oda bence.

Apartmana taşındığım gün, kapıcı Osman Efendi'yi çağırdım. Ayda yüz liraya anlaştık. Osman Efendi bütün ev alışverişimi yapacak. Büyük kızı okuldan dönüşte temizliğe gelecek. Karısı da çamaşırlarımı yıkayıp, ütüleyecek.

Ev tertemiz. Eşyalar yepyeni. Ev sahibi, evlendikten sonra oturması için büyük kızına hazırlamış bu daireyi. Ama da-

mat, nikâha bir hafta kala, nişanlısının küçük kız kardeşiyle kaçınca, ev sahibi kadın da evi olduğu gibi kiraya vermeye karar vermiş. Bütün bu hikâyeyi, evi bulan komisyoncu anlattı.

Bir hafta sonra başlayacağım çalışmaya. Her gün öğleden sonra, beşle sekiz arası prova yapıyoruz. Yalnız caz parçaları değil, bir iki İspanyolca şarkı da söyleyeceğim.

Kendime değişik bir sahne kıyafeti buldum. Siyah, dar bir etek, üzerinde bolca, uzun kollu siyah kaşmir bir süveter. Bazı şarkıcılar gibi, dekolte, pırıl pırıl tuvaletler giyecek değilim ya!.. İstanbul sahnelerine ilk defa, kolej mezunu bir şarkıcı çıkıyor. Sahnede ciddi, hafif kasıntı olmam lazım. Mesela, pek gülmeyeceğim. Bir de... Babam gelse, masasına gitmek, oturup bir kahve bile içmek yasak...

Çalışmaya başlayalı tam üç ay oldu. Her gece anlaştığımız gibi, on şarkı söylüyorum. Beş birinci kısımda, beş ikinci kısımda. Sahneye de karar verdiğim gibi siyah dar bir etek ve siyah uzun kollu bir süveterle çıkıyorum. *"Süveterli şarkıcı"* diyorlar gazeteciler bana.

Bugün 21 Aralık. En uzun gece. Bir de güzelliğim üstümde ki... Saçlarım daha bir parlak, gözlerim ışıl ışıl...

Sahnenin sağındaki masada oturan adam, on gündür her geçe geliyor. Yine *"Autumn Leaves"*i istedi. Şarkıya başlamıştım ki, metrdotel tam karşımdaki masaya birilerini oturttu. Miyopluktan gözlerimi kısarak yeni gelenlere baktım. Ne göreyim?.. Tam karşımda Atilla Orhan oturuyor. Melike'nin de, benim de en sevdiğimiz şair ve tiyatro yazarı. Son yazdığı piyes haftalardır kapalı gişe oynamakta. Yazdığı her kitabı dört beş defa okuyoruz.

Atilla'nın yanında, eski tiyatro oyuncularından olan Bedia Orhan. Bedia Hanım'ın öbür yanında bir gazeteci, tanımadığım bir kız ve sevmediğim bir yazar.

*"Autumn Leaves"*i bitirdim, sahneden iniyordum ki, müthiş bir alkış koptu Atilla'ların masasından. Nasıl indim, salonu nasıl geçtim, mutfağa nasıl girdim bilmiyorum. Orkestranın şefi Ayhan geldi yanıma:

"Nerdesin? Bir saattir seni arıyorum. Bedia Orhan seninle tanışmak istiyor," dedi.

Sahneye çıkarken, mutfak kapısının hemen yanındaki Amerikan bara bıraktığım çantamı kaptığım gibi, koşarak salonu bir baştan öbür başa geçtim. Doğru tuvalete. Birine çarptım.

"Pardon," dedim.

"Ben özür dilerim Tülay Hanım..."

Bu ses, bu yüz... Ölebilirim!.. Atilla'yla karşı karşıyayız.

Saçımı bile tarayamadan masalarına gittik. Gazeteci ve sevmediğim yazar ayağa kalktılar. Bedia Hanım: "Sizi öpebilir miyim?" dedi.

Ne kadar güzel İngilizcem varmış, ne güzel söylüyormuşum...

Atilla; "Viski içer misiniz?" diye sordu ve yandaki masadan bir iskemle çekip, hemen yanıma oturdu.

Ne kadar oturdum, kaç viski içtim, ne söylediler, ben neler anlattım... Bilmiyorum.

Yılbaşı gecesi Atilla'yla beraber olmaktan başka bir dileğim yok. Piyesinin oynandığı tiyatroda, oyun bittikten sonra, yönetmen, oyuncular ve çalışanlar, aralarında küçük bir parti yapacaklarmış. Baş davetli: Atilla... Bana "Saat on ikiden önce muhakkak gelirim, yeni yıla beraber gireriz," demişti.

Gözüm bir kolumdaki saatte, bir kapıda. Ne söylediğimi bilmiyorum. Saat on ikide sahnede olmam lazım. Müşterilerin arasında Amerikalılar da varmış, mikrofonda hem Türkçe, hem de İngilizce yeni yıl kutlamasını benim yapmamı istiyorlar. Şarkıcı oldum da iyi oldu... On ikide herkes sevdiğine sarılırken,

ben mikrofonda hokkabazlık yapmak zorundayım. Allah kahretsin. Allah kahretsin...

On ikiye beş var. Atilla hâlâ yok. Oyun geç mi bitti acaba?

Sonra... Tiyatronun fuayesindeki o Allahın belası yılbaşı partisi var. Ama, "Çocuklarla bir içki içip, ayrılırım," demişti. Belki hemen taksi bulamadı. Bu gece trafik de sıkışıktır.

Salonun ışıkları söndü. Kapıdan girse de göremem artık. Çok gürültü var. Başım zonkluyor. Gece başlarken, müşterilere bir kâğıt dağıttılar. 1960 yılında en sevdikleri şarkının adını yazsınlar diye. En azından en sevilen on şarkıyı söylemek zorundayım. Atilla gelse de sarılmama bile imkân yok. Hay Allah kahretsin... Niye şarkıcı oldum?.. Millet eğlenirken, ben çalışıyorum.

İstenilen yedinci şarkı *"Autumn Leaves"*. Atilla'nın en sevdiği parça. İçimden bir şey tuttum. Eğer *"Autumn Leaves"* bitene kadar gelirse çok mutlu olacağız.

"Autumn Leaves" bitti. Sekizinci, dokuzuncu, onuncu parçayı da söyledim. Sahneden indim. Salonda ayakta duracak yer yok. Mutfağa geçtim. Saat üçe çeyrek var. Hiçbir yılbaşında böylesine mutsuz olmamıştım. Garsonlar sağımdan solumdan geçip duruyorlar. Başım dönüyor. Üçte işim bitiyor. Gelmedi.

Ne hayaller kurmuştum... Üçe kadar burada beraber olur, bir iki içki içerdik... Sonra da sürpriz yapacaktım ona. Öğleden sonra, Hilton'a telefon edip iki oda ayırtmıştım. 1961'in ilk saatlerinde, İstanbul'un en lüks otelinde şampanya içerek, sabahlayacaktık.

Orkestra şefi Ayhan geldi mutfağa: "Gidebilirsin Tülay," dedi. 150 lira da fazladan verdi. Hilton parası çıktı bile. Tam giderken, kapıdan bağırdı: "Tülay, Tülay... Atilla Orhan seni aşağıda kapıda bekliyor. Kalabalık diye yukarı çıkmak istememiş."

Kulaklarıma inanamadım. Koştum, Ayhan'ın boynuna

atıldım, tombul yanaklarını öptüm, öptüm, öptüm. Salonu nasıl geçtim, merdivenleri nasıl indim bilmiyorum. Atilla, asansörün önünde duruyor. Sallanıyor. Dut gibi sarhoş. Koluna girdim. Geçen bir taksiyi durdurdum. Şoföre Hilton'a çekmesini söyledim.

Atilla için ayırttığım oda Boğaz'a bakıyor. Tabii daha pahalı. Mecburen iki oda parası vereceğim. Evli olmadın mı aynı odada kalman mümkün değil Hilton'da. Benim odam bir kat aşağıda. Bahçeye bakıyor.

Hemen banyoya geçtim. Islanmasın diye saçlarımı topladım. Melike'nin teyzesinin Amerika'dan getirdiği *"Camay"*la bir güzel yıkandım. Yeni aldığım siyah *"twin set"*imi, eteğimi, siyah ince çoraplarımı giydim, odamı kapatıp, merdivenlerden yukarı çıktım. Şimdi asansörcüyle karşılaşmanın mânâsı yok.

Atilla balkonda. Kendine gelmeye çalışıyor. Oda servisine telefon ettim. Sade kahve istedim, balkona Atilla'nın yanına gittim. Hava soğuk mu soğuk. Hasta olacak.

"Atilla içeri gel. Hasta olacaksın."

"....."

"İçeri gel hayatım, hava çok soğuk, hasta olacaksın sonra..."

"Affet beni. Ne olur... Annem de tiyatrodaydı. Bu kadar erken ayrılamazsın dedi. Ne de olsa annem. Sözünü dinlemek zorundayım. Sonra ne kadar otoriterdir bilirsin. Yok canım, sen nerden bileceksin?.. İşte annem öyle deyince, ben de hırsımdan içtim. Affedecek misin? Suç benim değil ki, annemin!.."

Kolundan tuttum, içeri soktum Atilla'yı. Balkonun kapısını da, perdelerini de kapattım. Garson kahveyi getirdi. Zorla içirdim.

Saat beşe geliyor. Bu gece için ne hayaller kurmuştum... Niye Hilton'a geldiğimizi bile sormadı. Acaba Hilton'da olduğumuzun farkında mı? Koltuğa oturmuş, ayaklarını önündeki masaya uzatmış, karşı duvardaki zevksiz çiçek resmine dalmış, gitmiş.

Yatağın örtüsünü açmadan üstüne uzandım. Gözlerimi tavana diktim. Kafam bomboş. Sonra yataktan sessizce aşağı indim, ayaklarımın ucuna basa basa kapıya gittim, yavaşça kapıyı çektim, odama girip, çantamı aldım. Resepsiyona iki odanın da hesabını ödedim. Atilla'yı on ikide uyandırmalarını söyledim. Bir taksi çağırtıp, eve geldim.

Uykusuzluktan, yorgunluktan sefil bir haldeyim. Gözlerim yanıyor. Yatağıma uzandım. Uyuyamıyorum. Üç yüze kadar saydım. Koyunları atlattım, yemyeşil çimenleri düşündüm, hatta gökteki bir yıldıza merdiven dayayıp, merdivenin basamaklarını birer birer çıkmaya başladım...

Sıçrayarak uyandım. Kalbim çok fena çarpıyor. Bu kapının ziline bir şey yapmak lazım. Çok acı çalıyor. Yalınayak koştum kapıya. Açtım, babam.

"Güzel geçti mi yılbaşı gecesi? Uyandırdım mı yoksa? Biz annenle Necmi Bey'lerdeydik. Bugün Ragıp'la buluşacağız. Biliyorsun yazıhanesi senin sokağın bir üstündeki sokakta. Tuliş'e bir uğrayayım da, kapıdan bile olsa yeni yılını kutlayayım dedim. Bu akşam çalışıyor musun? Eve gelsene yemeğe. Gece de odanda kalırsın. Ragıp'tan dönüşte uğrar, alırım seni istersen."

"Dün gece çok yoruldum baba. Yorgunluktan uyuyamadım da. Yataktan çıkacak halim yok. Kusura bakma."

Bir an önce gitse de, yatsam...

"Bir şey içer misin? Bir kahve yapayım mı?"

Ah!.. Bir hayır dese...

"Yok, kahve mahve istemem. Vaktim yok. Seni bir kendim için öpeceğim, bir de annen için. Beş dakika yüzünü göreyim, sonra hemen gitmem lazım. Şey... Bu gece bir yere çıkmayacaksan... Eve de gelmek istemedin... Ragıp'la belki küçük bir çapkınlık yaparız. Annene telefon edip, Tülay'dayım diyebilir miyim? Yok bir yere çıkacaksan, olmaz tabii. Olmadık biri görür. Âlemin işi yok. Annene yetiştirir. Yalanımız meydana çıkar."

"Çıkmayacağım Fikretciğim. Hiçbir yere çıkmayacağım. Perişan bir haldeyim. İstediğini yap. Anneme de ne istersen onu söyle."

Biraz oturdu. Sonra, içi rahat gitti. İyi ki telefonum yok...

Ağzımın içi berbat. Bir portakal suyu içip, öyle yatayım dedim. Yine kapı. Atilla... Tıraş olmuş. Misler gibi kokuyor. Korka korka sordu:

"Girebilir miyim?"

"Gel..."

"Beş çocuğumuz olsun istiyorum. İlki erkek, sonra bir kız. Ondan sonrakiler kız da olsa olur, erkek de..."

"Tülay bu yakası yarı beline kadar açık elbiseyi yeni mi diktirdin? Olduğu gibi göğsün görünecek. Hele rengi... Bayrak kırmızısı... Bu kadar frapan giyinen kadın sevmem. Hiçbir erkek sevmez. Daha doğrusu, kansı, nişanlısı, sevgilisi böyle giyinsin istemez."

"Unutma ki ismimi taşıyacaksın."

"Çocuklarımın anası olacaksın."

"Bunun ne demek olduğunun farkında mısın? Tabii ki değilsin. Eğer farkında olsan, ilkin o sarhoş heriflere şarkı söylemekten vazgeçersin. Benim kazandığım parayla, gayet rahat geçiniriz."

"Eve bir kuruş verdirmiyorsun. Mutfak masrafına bile iştirak edemiyorum. Çalıştığın sosyetik gece kulübüne geldiğim zaman bile para verdirmiyorsun. Bütün bunlar kompleksli davranışlar."

"Geçmişteki Tülay'ı unut. O günler bitti. O Tülay öldü."

"Duyuyor musun beni?"

"Geçen gün annem bile Tülay'ın gece kulüplerinde şarkı söylemesi artık doğru değil, diyordu."

"Gelsene buraya."

"Sana önemli bir laf söylüyorum."

"Ne yapıyorsun o kadar saattir banyoda?"
"Ha?.."
"Uzun lafın kısası: Seçimini yap. Ya şarkıcılık, ya ben."

Atilla sabahları erken kalkıyor. On buçuğa doğru da ben kalkıyorum. Alışveriş, öğle yemeğini hazırlamak derken, saat bir oluveriyor. Beraber yemek yiyoruz. Sonra biraz uzanıyor. Uyursa, ne âlâ!.. Uyumazsa, tartışacağız yine. Elbisemin rengi, yakasının açıklığı, bir gece önce şarkı söylerken o bıyıklı herif nasıl yiyecek gibi bana bakmışmış...

Yemekten sonra uykusu gelsin de uyusun, ben de rahat olayım, elime kitabımı alıp, okuyabileyim, başımı dinleyeyim diye, her sabah, önümde yemek kitabı, güzel yemekler yapıyorum.

Saat üç buçuğa doğru evden çıkıyor. Ben de güzel bir film varsa, sinemaya gidiyorum. Bazen Melike'ye uğruyorum. Akşam yemeğine de kalıyorum. Tabii eğer sevgili kocası Cengiz evde yoksa!.. Cengiz evdeyse, Atilla'yla benim aramda olan tartışmalar az bir farkla Melike'yle Cengiz arasında başlıyor ve bitmemecesine sürüp gidiyor.

Sonra eve geliyorum. Makyajımı yapıyorum, giyiniyorum. Doğru kulübe. Orkestradaki çocuklarla şakalaşıyoruz. Yarımla bir arası Atilla geliyor... Bir viski, iki viski... Saat üç oluyor. Paramı alıyorum. Atilla'nın koluna girip, eve getiriyorum.

Bazen yatağa girer girmez uyuyor. O zaman radyoyu açıyorum, yavaş yavaş makyajımı siliyor, duşumu yapıyor, hayallere dalıyorum. Hemen uyumazsa, banyoda epeyce oyalanıyorum. Sesleniyor:

"Hâlâ banyodasın... Bu kadar saattir ne yapıyorsun?" diye.

"Çoraplarımı yıkıyorum," diyorum.

Yine sesleniyor:

"Ne zaman geleceksin?"

"Daha yıkayacaklarım bitmedi," diyorum.

Sigara üstüne sigara içiyorum. Gözlerim tavanda. Düşünüyorum, düşünüyorum... Hayır, kesinlikle evlenmek istemiyorum.

Dünya güzeli bir Rum tavernasındayım. Sanki yüz yaşında dört Rum, ellerinde buzuki, insanı yerinde bile fıkır fıkır oynatan, "yassu" diye bağırtıp, bir tane daha, bir tane daha içirten eski şarkılar söylüyorlar.

Çiroz, midye tavası, pilaki, arnavutciğeri, bir de küçük Yeni Rakı... Bir keyifliyim ki bu gece... Dünya vız geliyor. Atilla, annesiyle beraber İzmir'de. Bu gün hareket ettiler. Kulübe telefon ettim:

"Bu gece gelemeyeceğim," dedim.

Bu tavernayı bizim orkestranın gitarcısı keşfetmiş. Harika bir yer. Müşterilerin çoğu erkek. Kadınlar tek tük. Tek başıma oturmuş, bir de keyifli demleniyorum ki... Etraftan garip garip bakıyorlar. Umurumda değil. Bardağıma yine rakı koydum. İhtiyar Rum şarkıcılardan biri masamın başında: *"Ela, ela, ela,"* diyor. Ben de başladım onunla söylemeye. Öbür müzisyenler de geldi, hemen ikinci, üçüncü sesi yapmaya başladılar.

Aman be!.. Hayat meğer ne güzelmiş. İç kızım iç! Uzun zamandır ilk defa kuş gibi hafif hissediyorum kendimi. Buradan çıkar bir gece kulübüne giderim. Oradan da Lale İşkembecisi'ne. Bol sarmısaklı işkembe çorbası içmeye. Oradan da eve... İçim Yeşilköy Havaalanı gibi geniş.

Makyajımı bile silmeden, hiçbir şey yıkamadan, hemen yatağa atarım kendimi. Koynumda kedim. Rahat...

Çalıştığım gece klübü, on beş yirmi gün sonra yaz tatili için kapanacak. İdare edebilirsem, önümüzdeki hafta için izin alırım. Öğleye kadar uyur, öğleden sonra Boğaz'a gider, gece de o lokanta senin, bu gece kulübü benim... Her şeyin acısını çıkarırım. Ne kadar keyifliyim!..

Bir küçük rakı daha istedim. Bir de kırmızı soğanla lakerda... Anneme göre rakı erkek içkisi. Kadın dediğin bira içer. Rakı içen kadına iyi gözle bakılmaz. Bütün kadınların aklına turp suyu sıkayım. Böyle yaşamak varken, adamların ağızlarının kokusu çekilir mi?

Tülay, Tülay, aptallığına doyma!.. Başım öyle güzel dönüyor ki. Ne diyordum?.. Aptal kadınlar... Aptal Tülay...

Melike'de kalıyorum. Cengiz, Allahtan Ankara'da. Atilla, İzmir'den her gece telefon ediyor. Bir hafta sonra da ben gideceğim İzmir'e. Gidecek miyim? Gitmeyecek miyim? Sinirlerim berbat, kafam karmakarışık.

Dün gece telefonda Atilla'ya: "İzmir'e gelmiyorum," dedim. Dinlemedi bile. "Hadi!.. Gelecek hafta görüşüyoruz," dedi, telefonu kapattı.

Gitmeyeceğim...

İzmir'den döndüm!..

Her şey bitti. Değil beş tane, bir tek çocuk bile doğurmayacağım. Canım isterse yarı belime kadar açık, kıpkırmızı elbiseler giyeceğim. Kimsenin ismini mismini taşımak istemiyorum. İstediğim yerde, istediğim şarkıyı da söyleyeceğim. Yemek de yapmayacağım. Her gece iki saat Atilla veya başka Atillalar – Cengiz de Atilla, babam da Atilla, Bülent de Atilla, her erkek bir Atilla – uyusun da rahat edeyim diye, banyoda ayakta sözde çorap yıkamayacağım!

Daha yirmi yedi yaşındayım.

Yaşayacağım.

Mayıs 1962
İstanbul

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
1962 – 1966

İzmir'den İstanbul'a döndüm. Şişli'deki evi boşaltıp, Suadiye'ye gideceğim. Yazın milyon verseler çalışmaya niyetim yok. Denize gireceğim.

Valizlerimi yapıyorum. Kedim Minnoş bir valizden öbür valize atlayıp, bulduğu kemer ve eşarplarla deli gibi oynamakta. Bu gece, Suadiye'deki evimin terasında, Adalar'a karşı, rakı içeceğim babamla. Yarın sabah da, doğru Melike'nin yalısına. At kendini Marmara'nın kollarına...

Radyoevine gittim. Yaptığım son dört programın parasını almaya. Merdivenlerde Şerif Yüzbaşıoğlu'na rastladım.

"Aman nerdesin? Ne zamandır seni arıyoruz. Erdem Buri *Yaz Rüzgarı* diye bir program yapıyor, muhakkak seni istiyor," dedi.

Şerif'in odasına geçtik. Biri oturuyor. Tanıştırdı Şerif:

"Aykut Sporel, Tülay German."

"İl Radyosu'nda sizin programlarınızı dinliyorum hep. Harika programlar yapıyorsunuz," dedim.

Şerif bir taraftan ısrara devam ediyor:

"Bugün öğleden sonra prova var. Muhakkak gel."

"Şerif, biliyorsun yazın hiçbir kuvvet beni çalıştıramaz.

Yaz Rüzgârı için beni unut. Kış Rüzgârı yaptığınız zaman gelirim."

O kadar ısrar etti ki Şerif, kurtulmak için:

"Dur bakayım, belki uğrarım," dedim.

Galatasaray'da "Karavan"da prova yapıyorlarmış.

Saat üç oldu. Yapacak bir şey yok. Canım sıkılıyor. Hadi bir uğrayayım şu Karavan'a, dedim.

Girdim içeri. Alto saksafoncu Hırant Lüsikyan'ı gördüm ilkin. Yandaki masalardan birinde Erol Büyükburç oturuyor. Sahnenin karşısında, yüksek bir taburede de Erdem Buri. Beni görünce:

"Nerdesiniz? En nihayet geldiniz mi?.." dedi.

Ne "merhaba", ne bir şey!.. Sonra devam etti:

"Ne zamandır sizi bekliyoruz. Ne söyleyeceksiniz?"

"Ben şarkı söylemeye gelmedim ki, Şerif'e söz vermiştim, şöyle bir uğradım," dedim.

Sanki duvara söylemişim!..

"Tenderly, All of Me... Bir şarkı daha..."

Ay! Sıkıldım. Söyleyeceğim, söyleyeceğim ama, üçüncü hiçbir şarkı gelmiyor aklıma. Hani, bir şarkı söylesene derler, İstiklal Marşı'ndan başka bir şey gelmez hatırına... Onun gibi.

Erdem Buri bekliyor.

"There's a Small Hotel" dedim.

Neyse prova bitti. Hangi gün banda çekilecek, onu da söyledi Erdem Bey!.. Tam allahaısmarladık diyeceğim...

"Nerde oturuyorsunuz?" diye sordu.

"Şimdilik Şişli'deyim ama bu akşam Suadiye'ye taşınıyorum," dedim.

"Ben de karşıya geçiyorum. Birazdan Aykut da gelir, beraber araba vapuruyla gideriz," dedi.

"Gider miyiz?" falan değil!..

Benim elimde iki valiz, Aykut Sporel'in elinde kedimin

sepeti... Konuşa konuşa geçtik karşıya. Kadıköy İskelesi'nde ayrıldık. Erdem Buri, Aykut Sporel'le Moda'ya evine gitti. Ben de taksiye bindim. Suadiye'ye...

Erdem Buri'yi ilk gördüğümde on dört yaşındaydım. Annemle babamın eski dostu soprano Belkıs Aran, bir gece Moda Deniz Kulübü'ne götürmüştü beni. Kulübe ilk olarak gitmenin heyecanı içindeydim. Belkıs Aran, bir ara:

"Dur, seni birine tanıştıracağım," diyerek elimi tuttu ve karşımızdaki masaya seslendi:

"Erdem, buraya gelsene..."

Çok şık giyinmiş, zayıf, kısa boylu, İngiliz bıyıklı biri masamıza geldi. Belkıs Aran:

"Bu yanımda oturan genç kızı sana tanıştırmak istedim. Adı Tülay German. Çocukluğundan beri tanırım. Harika bir sesi vardır ama, eski dostlarım olan ailesi bütün çabalarıma rağmen konservatuvara yollamadılar," dedi. Sonra bana:

"Hadi, orkestrayla bir şarkı söyle de Erdem sesini dinlesin. Fikrine çok önem veririm," dedi.

Erdem Buri, orkestrayı durdurdu, bana döndü:

"Hangi parçayı söyleyeceksiniz?"

Belkıs Aran'a baktım.

"Geçen gün evde piyanoda İngilizce güzel bir şarkı söylemiştin. Neydi adı? Onu söyle," dedi.

Bacaklarım titreyerek sahneye doğru yürüdüm. İtalyan piyaniste sordum:

"*Over the Rainbow* parçasını biliyor musunuz?"

Buri'ye, on bir yıl sonra, tekrar tanıştırıldım. Bu kez de Kent Oyuncuları Tiyatrosu'nda, Müşfik Kenter tarafından.

Ben, eskiden beri Erdem Buri'nin hayranıydım. İstanbul

Radyosu'nda yaptığı bir tek programı kaçırmazdım. Louis Armstrong, Dizzy Gillespie, Sarah Vaughn, Dave Brubeck, Paul Desmond gibi büyük caz ustalarıyla yaptığı konuşmalardan çok şey öğrenmiştim. Sesine, konuşma tarzına, Türkçesine bayılırdım. Gazetelerde olsun, dergilerde olsun, klasik müzik, caz müziği, tiyatro ve sinema üzerine yazdığı bütün yazıları okurdum. Nouvelle Vague'ı (Yeni Dalga), *Truffaut*'yu Buri'den öğrendim. *"Dört yüz Darbe"*'yi, De Sica'nın "*Bisiklet Hırsızları*"nı, Alain Resnais'nin *"Hiroşima"*'sını, John Cassavetes'in *"Gölgeler"* filmini hep Buri'nin yazılarını okuduktan sonra görmeye karar verdimdi.

Sonra, birkaç kez, radyoda halk karşısında yaptığı *"On beş Günde Bir"* programına almıştı beni. Harika bir biçimde takdim edip, elimi öperek, sahneye getirdiydi.

Saat akşamın dokuzu. Çekim yeni bitti. Erdem Buri'yi memnun etmek kolay iş değil. Hava sıcak mı sıcak... Açlıktan da ölüyorum. Arkamda Buri'nin sesini duydum:

"Tülay German, çerkeztavuğu sever misiniz?"

"Bayılırım."

"Bugün özellikle *Stardust*'ı çok güzel söylediniz. Sizi yemeğe davet ediyorum."

"Çerkeztavuğu dediniz... Hangi lokantaya gideceğiz?"

"Hayır, lokantaya değil, sizi evime yemeğe davet ediyorum. Bizim emekli Mustafa'nın yaptığı Çerkeztavuğunu hiçbir lokantada yiyemezsiniz."

Birden yüreğim hop etti. Kabul etsem mi, etmesem mi?.. Huyum kurusun, bu güne dek Moda Caddesi'nde kızlarla yaptığımız yürüyüşlerde binlerce kez önünden geçtiğimiz evini de merak ediyorum.

"Kâğıtlarımı toplayayım, hemen geliyorum," dedim.

Yol boyunca, açlıktan olacak, pek konuşmadık. Bir saat sonra, inler gibi gıcırdayarak açılan kocaman bahçe kapısın-

dan içeri girdik. Bahçeyle pek uğraşan yok galiba. Kendi haline bırakılmış. Erdem Buri evin kapısını açtı, beni salona götürdü. "Oturun. Bir dakika sizi yalnız bırakacağım, uyumadan halamı görmem lazım," dedi ve çıktı.

Etrafa bakınıyorum... Koca koca pencereler, XV.Louis bir salon takımı... Bazı koltukların üstündeki o güzelim kumaş yer yer incelmiş, yırtıldı yırtılacak. İngiliz yapısı nefis bir kütüphane. Önünde gül kurusu Louis-Philippe bir koltuk. Kahverengi bir piyano. Yerde koca bir Acem halısı. Karşımdaki duvarda da, göğüsleri nişanlı, bıyıklı sakallı büyük babaların portreleri her halde.

Sesler duydum, suçüstü yakalanmış çocuk gibi yerimden sıçradım.

"Erdem, neredesin Allah aşkına? Açlıktan bayılmak üzereyiz..."

Kapı açıldı, Erdem Buri elimden tuttu ve terasa götürdü beni. Kocaman bir yemek masasının etrafında, kadınlı erkekli bir sürü insan... Hepsiyle tanıştık. Buri dışında bildiğim tek kişi, Yaşar Kemal.

O nefis çerkeztavuğunu, ağzımda eriyen börekleri, patlıcan mücverini ve vişne ekmeği tatlısını yedikten sonra, salona geçtik ve hayatımda ilk kez, Fransız konyağı içtim. Yanımda, çekik gözlü bir kız oturuyor. Balerinmiş. Laf olsun diye, duvardaki portreleri sordum kıza. Ağzı kulaklarına vardı ve büyük bir keyifle:

"Gelin, size anlatayım," dedi. "Bu, Vezir Sami Paşa. Yanındaki oğlu, Sultan Abdülmecid'in kızı Mediha Sultan'la evlenen Damat Necip Paşa. Onun yanında, Kimya Fakültesi'ni kuran Profesör Derviş Paşa. En soldaki de, Osman Hamdi Bey'le Güzel Sanatlar Okulu'nu kuran, Sami Paşa'nın diğer oğlu Suphi Paşa. Erdem'in annesinin büyük babasıdır."

Yaşar Kemal geldi yanımıza:

"Suphi Paşa'nın yaptığı en önemli şey, Namık Kemal'i beraat ettirmek için gösterdiği çabadır," dedi.

Buri'nin sesini duydum.

"Genç, güzel kızı buldun, bakıyorum tarihçi kesildin Yaşar..."

Yaşar bağırdı.

"Sus Erdem. Sende utanma kalmamış. Ben Tülay'ı, neredeyse küçüklüğünden tanırım."

"Yaşar," dedim. "Beni tanıdığında o kadar da küçük değildim. Hatırlıyor musun? Kabataş'da, Kasım Gülek'in evindeydik. Gülek bana kur yapıyordu, sen de kızdın, dövmeye kalktındı adamı..."

Herkes gülmeye başladı. Ne eğlenceli ev burası. Kulüp gibi.

Yaşar kolumu çekti.

"Dinle dinle... Bu, durmadan bana sataşan Erdem serserisinin annesini tanıyacaktın. Gerçek bir Osmanlı Hanımefendisiydi. Ana derdim ona. Oğlunun şu halini bir görseydi..."

"Görebilmesi için her şeyimi verirdim," dedi Erdem Buri.

Şeytan mı dürttü ne, aptalca bir soru sordum:

"Nerede anneniz?"

"Karaca Ahmet'de..."

Kıpkırmızı oldum.

"Özür dilerim."

"Nasıl belli Amerikan okulundan geldiğiniz... Niye özür diliyorsunuz? Siz kötü bir şey yapmadınız ki. Ah, bütün bu formüllere öylesine karşıyım ki..."

Kurtulmak için,

"Telefon edebilir miyim?" diye sordum. Soramaz olaydım.

"Niye izin istiyorsunuz?" dedi. "Bu evde ev sahibi, misafir yoktur. Herkes kendi evinde olduğu gibi davranır."

"Özür dilerim ama, ilk kez evinize geliyorum. Her şeyi bilmeme imkân yok," dedim, biraz kızgın.

Mustafa bir odaya götürdü beni. "Burada rahat rahat konuşursunuz," dedi telefonu göstererek.

Herhalde çalışma odası. Salonun tam tersine, yerdeki es-

ki kilim dışında, burada her şey modern. Pikap, teyp, iki koca hoparlör, plaklar, bantlar... Koca bir yazı masası, üstünde "Cahiers du Cinema" dergileri, bir divan, iki küçük koltuk ve tavana kadar çıkan kitap dolu etajerler.

Melike'nin telefonu açılmadı. Bahçedeler herhalde. Kitaplara bir göz atayım dedim. Sartre, Camus, yine Sartre, Aragon, Kafka, Faulkner, Kierkegaard, "Karl Marx ve Doktrini", Lenin'in "L'état et la Révolution"u (Devlet ve Devrim)...

Ay, ay, ay!.. Bunlar yasak kitaplar. Benim yazar ve radyocu olarak bildiğim Erdem Buri, meğer solcu bir asilzadeymiş!.. Salona döndüm, Buri'ye:

"Ben sizin aristokrat olduğunuzu bilmiyordum," dedim.

"Bayan German, Türkiye'de aristokrasi yoktur. *Paşa* ünvanı babadan oğula geçmez," dedi.

Hoşuna gitmeyen bir şey söylediğimde, bana Bayan German diyor.

"Ama duvarda dört tane Paşa Baba var."

"Dördü de ayrı ayrı *Paşa* unvanını almış da ondan."

"Peki, Türkiye'de solcu olmak yasak değil mi? Telefon ederken, kitaplarınıza gözüm gitti de..."

"Kanuna göre, komünistim demeye hakkım var, ama... Komünizm propagandası yaparsam, o zaman içeri girerim."

"Emin misiniz?"

"Eminim Bayan German. Hukuk Fakültesi'ne bu yüzden gittim. Hata yapmamak için."

İçimden içimden: Tülay German, bu akşamlık bu kadarı yeter de artar bile, dedim.

Haziran 1962
Moda

Haftada birkaç kez, güzelim Suadiye Plajı'nı bırakıp, Yaz Rüzgârı'nın bitmez tükenmez provaları ve çekimleri için İstanbul'a taşınmaktayım. Dönüşte de, Moda'daki eve gitmenin neredeyse tiryakisi oldum. Hemen her gidişimde ev dolu.

Terasta: Besteci ve Ankara Devlet Konservatuvarı Müdürü İlhan Usmanbaş, Müzisyenler Sendikası Başkanı Muammer Yeşil'le konuşuyor.

Salonda: Ankara Operası'ndan Atıfet Usmanbaş, eleştirmen Adnan Benk, Avukat Gülçin Hasa (Çaylıgil)...

Çalışma odasında: Aziz Nesin, birçok değerli kitabı Türkçeye çeviren Şerif Hulusi, Selahattin Hilav, Fethi Naci, Adnan Cemgil, besteci Yalçın Tura...

Bir akşam, Suna Kan ve kocası Faruk Güvenç geliyor. Klasik müzik üzerine konuşmalar... Başka bir gün, caz kritiği Cüneyt Sermet, Bill Evans'ın piyano çalışını anlatıyor... Doktor Erdoğan Noyan geliyor. Freud, Jung üzerine saatler süren tartışmalar... Daha başka bir gün, politik konuşmalar... Başka bir gün, filozofik... Zaman zaman, anfiteatrda konferans dinleyen bir öğrenciye benzetiyorum kendimi.

Kapı çalıyor. Elinde iki şişe Doluca şarabıyla Metin Erksan. Erdem'in çalışma odasına kapanıyorlar... Ya da... Devamlı gülen, dünya tatlısı Atıf Yılmaz.

Yine kapı çalınıyor. Erdem'e film çekmesi için ısrar eden

ve Erdem'den her sefer: "Boşuna ısrar etme, hiçbir senaryom sansürden geçmiyor," cevabını alan Birsel Filmin sahibi Nüshet Birsel, Erdem'in kuzini Fosforlu Cevriye'nin yazarı Suat Derviş'le Orhan Kemal.

Bir akşam da, hayranı olduğum, bütün kitaplarını okuduğum, alçakgönüllülük timsali Kemal Tahir geldi. Ben hayatımda böyle ev görmedim. Bir yere gitmeye gerek yok. Bütün İstanbul burada. Erdem: "Sen babam hayattayken görseydin bu evi," diyor. "Yahya Kemal, Şükrü Kaya, Tevfik Rüştü, Akil Muhtar, Mahmut Ata, Fahire ve Refik Fersan, Zeki Bey, İbrahim Dayı* Daha kimler kimler... Ben çocuktum, oyuncak otomobilimle düt düt diyerek aralarında dolaşır dururdum."

Çözemediğim şu:

Ben, gece kuşu... Erdem Buri, hayatında bir tek kere bile gazinoya, gece kulübüne gitmemiş. Babası Mustafa Yahya'nın kurucularından olduğu Moda Deniz Kulübü hariç... Ben, evde duramam. Tam bir sokak kedisi. Buri, sinema ve tiyatrodan başka bir yere gitmez. Herkes onun evine gelir. Ben içkiye bayılırım. Buri yalnız çay içer. Erdem Buri kültürlü adam. Ben, Allahın delisi!.. Niye Erdem benimle ilgileniyor? Ya ben?.. Niye Erdem'le kimseyle olmadığım kadar rahatım?.. Ama çok rahatım.

Baktım, hayatta Melike'den başka kimseye söylemediğim şeyleri Erdem'e anlatıyorum. Bülent'den, uzun uzun Mario'dan söz ediyorum. O da bana, bu güne kadar annesinden başka kimsenin bilmediği hayat hikâyelerini, düşüncelerini anlatıyor.

* Şükrü Kaya: Atatürk döneminin İçişleri Bakanı
Tevfik Rüştü Aras: Dışişleri Bakanı
Akil Muhtar ve Mahmut Ata: İstanbul'un en ünlü iki doktoru
Refik Fersan: Besteci. Tamburi Cemil Bey'in talebesi

Zeki Üngör: İstiklal Marşı'nın bestecisi. Erdem Buri'nin keman hocası İbrahim Ziya Özbekkan: Besteci. Eserlerinde Şemseddin Ziya adını kullanmıştır. Suphi Paşa'nın torunu.

Kesinlikle anlayamıyorum, çözemiyorum. Büyülenmiş gibiyim.

Genellikle kendinden bahsetmeyi pek sevmediğini anladım. Eğer içinden anlatmak gelmiyorsa, her şeyi şakaya vuruyor. Ben de çaktırmadan yaşlı halalarıyla, kuzinleriyle, arkadaşlarıyla konuşuyorum.

Bildiklerimin dışında şimdilik öğrenebildiklerim: Önceleri, Horhor'daki Tanzimat devrinin şair ve fikir adamlarının toplandığı tarihi Suphi Paşa Konağı'nda ve Moda'da, Nazım Hikmet'in dediği gibi "paşa torunluğu" etmiş. Kuzenlerden biri, sık sık konağa gelen dedemi çok iyi hatırlıyor. Sonra, Saint Joseph Lisesi'ni bitirmiş. Felsefeye ve caz müziğine merak sarmış. Tıp, Hukuk ve Edebiyat (Fransız Filolojisi) Fakültelerine devam etmiş. Paris'teki IDHEC'den (Yüksek Sinema Okulu) *"korespondans"* ile sinema eğitimi yapmış. Sait Faik'in "Hancının Karısı" hikâyesinin senaryosunu yazıp, filmini çekmiş. Atilla Tokatlı'ya da baş rolü oynatmış. Cocteau'yu yakından tanımış. Gérard Philipe, tatilini Moda'da Erdem'in evinde geçirmeye hazırlanırken, Yaşar Kemal ölüm haberini getirmiş. Dave Brubeck ve saksofoncusu Paul Desmond'a 5/4 lük Türk ritmini öğretmiş ve Desmond dünyaca tanınan *Take Five* parçasını bestelemiş.

Yaşar Kemal'e göre, Türkiye'nin en iyi edebiyatçılarından biri.

Bir gün öylesine ısrar ettim ki, kurtulmak için, yazdığı basılmış basılmamış hikâyelerini, piyeslerini, senaryolarını verdi elime. Okudukça aptala döndüm. Sevgili dostum Yaşar ne kadar haklıymış.

Başka bir gün de merak ettim, sordum:

"Erdem ne demek?"

Güldü. Cevap vermedi. Ben de, Mehmet Ali Ağakay'ın

1955'de ikinci baskısı yapılan sözlüğünü açtım, baktım.

ERDEM: AHLAKIN ÖĞDÜĞÜ İYİLİKÇİLİK, MERHAMET, ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK, YİĞİTLİK, DOĞRULUK GİBİ VASIFLARIN GENEL ADI, FAZİLET.

"Kim taktı sana bu adı, annen mi?" dedim.

"Hayır, Mustafa Kemal," dedi.

Annesi Ferruh Hanım'ın bir oğlu oldu diye haber geldiğinde, dayısı Hamdullah Suphi Tanrıöver Atatürk'ün sofrasında. Mustafa Kemal soruyor:

"Hamdullah ne oldu, gülüyorsun?"

"Paşam, yeğenimin bir oğlu olmuş."

Mustafa Kemal: "Söyle adını Erdem koysunlar..."

Kendimi "Harikalar Diyarındaki Alice" gibi hissetmeye başladım. Kimbilir daha neler neler var bilmediğim...

1962 yazını herhalde ömrüm boyunca unutamıyacağım. Önümde yeni ufuklar açıldı. Kafam, bir bakıma allak bullak oldu ve hayata bakışım, hayatım değişti.

Paşa torunları gördüm... Romancılar, şairler, ressamlar, yönetmenler, filozoflar tanıdım... Düşlerinin gerçekleşeceğine inanan, düşünce özgürlüğünü savunup, mahkemelerde, hapislerde acı çeken, kültürlü, namuslu ve alçakgönüllü umut dolu insanlar.

Ağustos 1962
Moda

Bu gece nasılsa evde misafir yok. Erdem salonda beş aşağı beş yukarı dolaşmakta.

"Neden salonda dört dönüyorsun?" diye sordum.

"Bilmem, farkında değilim," dedi. "Seninle ciddi olarak konuşmak istiyorum. Önce, kendimle ilgili aldığım bir karardan bahsedeceğim sonra da senden ve şarkıcılığından. Sana bir de öneride bulunacağım. Bakma öyle gözlerini açarak yüzüme, benden on yaş daha küçüksün ve babam gibi konuşuyorsun. Öneri, teklif demek."

"Bir dakika bekler misin? Bir viski alayım, hemen geliyorum. Çay ister misin?"

"Hayır mersi. Al viskini gel."

Koşa koşa mutfağa gittim. Bardağıma buz koydum, viski şişesi elimde girdim salona.

"Anlat şimdi. Dinliyorum."

"Biliyorsun, öyküler yazıyorum. Ben *hikâye* sözcüğü için *anlatı*'yı önermiştim, Nurullah Ataç ise *öykü*'yü. Onunki tuttu. Ama *refakat* sözcüğü için de benim önerdiğim *eşlik* tuttu. Neyse... Öyküler yazıyorum, basılmıyor. Tiyatro oyunları yazıyorum, beğeniliyor, hem de çok beğeniliyor ama sahneye konmuyor. Bir tek nedeni var: Alttaki Erdem Buri imzası. Haldun Taner uzun uzun anlattı Ankara'da olanları. Film çekmek istiyorum, senaryolarım sansürden geçmiyor. Artık bıktım usan-

dım, yoruldum ve de kırgınım. Dün gece bir karar aldım: Edebiyatı da, sinemayı da, her şeyi bırakıyorum. Şimdi gelelim sana. Önce şarkı söyleyişine. İyi akort edilmiş piyano gibi çok doğru, hatta bence fazla doğru söylüyorsun. Zencilere dikkat et. Nasıl hafif düşük söylerler. Bütün havayı da o verir. Biraz *sofistike* olmasına rağmen İngilizcene bir diyeceğim yok. Ama, yalnız ses düşünüyorsun. Seni seviyorum, mu diyorsun, vapuru kaçırdım, mı diyorsun, pek fark yok!.. Şarkıcı, -ben yorumcu, diyorum- söylediği şarkıya kendinden bir şeyler katacak. Yorum yapacak. Güzel ses sandığın kadar önemli değil."

"Erdem, bir dakika... *Lover Man, The Man I Love* şarkılarını düşün mesela. 'Ah! Birgün sevdiğim adam gelecek, onu elimden kaçırmamak için de elimden geleni yapacağım...' Ben bu sözleri söyleyecek insan mıyım?.. Bir adam beni bırakıp da gitmek isterse, cehennemin dibine kadar yolu var. İşte bu yüzden sözleri düşünmüyorum. Düşünsem, söyleyemem o şarkıları ben. Melodiler güzel ama, sözler çok aptal..."

"Kısaca, sana söylemek istediğim şu: Benim ölçülerime göre sen daha şarkıcı değilsin. Daha sözcüğünü de bilerek kullanıyorum."

Halbuki iki yıl üst üste *Yılın Şarkıcısı* seçilmiştim.

"Eee! Peki, ne yapmam lazım senin ölçülerine göre şarkıcı olmak için?"

"Sözümü durmadan kestiğin için, doğrudan doğruya, yıllardır düşündüğüm ve hiçbir şarkıcıya kabul ettiremediğim önerime geleyim. Sen, Amerikalı zenci değilsin. Bırak cazı onlar söylesin. Türksün. Neden kendi müziğini kendi dilinde söylemeyesin?"

"Yani alaturka mı?"

"Hayır, hayır. Yalvarırım sus ve dinle.

Bir: Söylemek istediğin, sevdiğin yabancı dildeki şarkıları Türkçe sözlerle söyleyeceksin.

İki: Türk Halk Müziği'nden seçeceğimiz parçalara –parçanın melodik ve ritmik yapısını bozmadan- çoksesli olarak dü-

zenlemeler yapılacak; sen de bu parçaları batı enstrümanları eşliğinde söyleyeceksin.

Üç: Kendi müziğimizden hareket ederek yeni besteler yapılacak ve bu besteleri de, tabii yine Türkçe sözlerle söyleyeceksin. Sözler, Melih Cevdet'in, Oktay Rıfat'ın şiirleri de olacak belki.

Bütün yaz boyunca izledim seni. Konuşmalarını, davranışlarını... Patlamaya hazır volkan gibi bir kızsın. İçin devamlı kaynamakta. Kavgacı bir tarafın da var. Onun da farkındayım. Bütün bunları yönlendirmek gerek. Tüm hırsını, isyanını şarkılarına koy. Sesi çıkmadan ezilenlerin sesi ol. Sesin ve şarkıların silahın olsun.

Önce seni Ruhi Su'ya götüreceğim. Ruhi, Ankara Konservatuvarı'nda Paul Hindemith'le çalıştı, sonra opera söyledi, 1952'de ise solculuktan beş yıl hapis yattı. Hapisten çıktıktan sonra da, köy köy dolaşarak halk müziği ile ilgili araştırmalar yaptı. Senin için ideal bir hoca olacak. Bu arada ben de Yalçın Tura'yla, Melih Cevdet'le, İlhan Usmanbaş'la konuşacağım.

Çok iyi düşün taşın, kararını ver ve bana cevabını bildir."

"Yok... Düşünmeme gerek yok," dedim. "Tamam, kabul ediyorum."

Eylül 1962
Moda

Melih Cevdet Anday:
"SONBAHARDI NASIL UNUTURUM
BİTKİNDİM MAHZUNDUM AĞLIYORDUM
SANKİ GİTARLAR DA AĞLIYORDU
DENİZE MARTILAR YAĞIYORDU
HEP O AYLARDA GARİP OLURUM" diyor...

Yalçın Tura şiiri besteleyip, inci gibi yazdığı notasını getiriyor... İlhan Usmanbaş, piyanoda, Aşık Veysel'in kullandığı akorları gösteriyor... Erdem Radyoevi'ne program yapmaya gidiyor, Selahattin Hilav'la Plehanov'un *"Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri"*ni Türkçeye çeviriyor, bana şarkı yazıyor...

Odeon Firması'ndan Moiz Filiba çekine çekine: "Erdem Bey,

'YARIN SENİN OLSUN, SEVGİLER SENİN OLSUN
ÖZGÜRLÜK ŞARKIMIZDAKİ DÜŞLER GERÇEK OLSUN' diye yazmışsınız. Çok güzel ama, *özgürlük* yerine başka bir kelime koysanız da başımıza bir bela gelmese," diyor.

Ben, haftada üç kere, Atıf Yılmaz'ın evinde, Ruhi Su'dan ders alıyorum...

MADIMAK OYLUM OYLUM
GELİYOR CİVAN DA BOYLUM
CİVAN BOYLUM GELİNCE
ŞEN OLUR BENİM DE GÖNLÜM

Ankara'dan, Barikan Oteli'nden bir teklif geldi. Ne yapacağımı şaşırdım... Yeni bir şeye başlamışım. Hazır değilim. Teklifi hem kabul etmek istiyorum, hem de...

İlkin, Çoksesli Türk Popüler Müziği hakkında biraz bilgi vereyim ve işin başında olduğumuzu anlatayım. Türkçe sözlü yabancı parça olarak Erdem'in yazdığı sözlerle *Mutlu Günler*'i (Moskova Geceleri) ve *Ninni*'yi söyleyeyim. İki Türk bestecisinin Türkçe sözlü parçaları olarak da *Sonbahar Şarkısı* ve Erdem'in *Senin Şarkını Söylüyorum* parçalarını örnek olarak vereyim. Eee!.. Çok seslendirilmiş türkü olarak ne söyleyeyim? Daha hiçbir türkünün düzenlemesi yapılmadı. Sabahlara kadar çalışmamız lazım.

Erdem: "Meraklanma," diyor. "İstediğin gibi hazır olamazsan, teklifi kabul etmezsin. Her zaman aklında şu olsun: Paranı rezil et, kendini rezil etme..."

Yeşilköy'de birden çok mahzun oldum. Erdem'e baktım:

"Şimdi ben Ankara'ya sensiz mi gidiyorum?" dedim.

Onun da yüzü bozuk. Sözde bir şey belli etmiyor:

"Canım, atla deve değil ya... Bir hafta ayrı kalacağız, çabuk geçer," dedi.

Ayaklarım geri geri giderek bindim uçağa.

Barikan, yepyeni modern bir otel. Gece kulübü de çok güzel. Orkestra ile prova yaptıktan sonra, yemeği otelin lokantasında yedim. Yemekten sonra da, hemen odama çıktım. Masanın üzerine çiçekler, meyveler, bir şişe de en sevdiğim viski olan *White Horse* koymuşlar.

Sırtımda sabahlık, bir elimde viski, öbür elimde sigara, bir pencereden öbür pencereye gidiyorum... Şu an, masallardaki cinlerden biri gelip de: "Dile benden, ne dilersin?" deseydi, "Moda'da, Erdem'in yanında olmak istiyorum," derdim.

Önce karar veremedim, sonra dayanamadım açtım telefonu:

"Hanımefendi, İstanbul'u rica ediyorum. Numara: 360279," dedim. Yarım saat *bekleme* varmış.

On dakika sonra telefon çaldı:

"İstanbulunuzu bağlıyorum, konuşun," dedi aynı kadın.

Telefonun öbür ucunda Erdem:

"Şu an girdim eve," dedi nefes nefese.

"Öyle mi?"

"Hale Sineması'na gittim."

"Güzel miydi film?"

"Amerikan palavrası..."

"Eee!.. Niye gittin öyleyse?"

"Evde kalmamak için. Anlat, orkestrayla prova nasıl geçti? İyi çaldılar mı?"

Güldüm:

"Patron dahil, herkes şaşırdı Türkçe şarkı söylediğimi duyunca; İngilizce birkaç parça daha koymamı istiyorlar."

"Kesinlikle hayır. Kabul etmedin değil mi?"

"Diyeceğim..."

"Hayır, dayanman gerek. Ödün yani taviz yok. Sen iyi duyuyor musun benim sesimi? Hat kötü galiba, çok parazit var. Mikrofonun içine konuş."

"Senin sesin çok iyi geliyor."

"Belki hattın bozukluğundan değil de, benim milattan önceden kalma telefonumun yüzünden."

"Ben seni daha şimdiden çok özledim."

"Öbür gün bir mektup alacaksın. Hadi, fazla para verme bu akşam, senin müsrifliğin malûm... Bak senin gibi konuşuyorum... Azıcık takılayım sana. Neyse... Yarın gece, programın biter bitmez mutlaka ara beni."

"Tabii arayacağım."

"Şimdi telefonu kapat ve güzel güzel uyu, olur mu?.."

Heyecandan ölmek üzereyim. *Summertime, Stardust* söylemek ne kolaydı... Hayatımda ilk defa snop bir seyirciye türkü söyleyeceğim.

Tamam, korktuğum başıma geldi. En öndeki masalardan birinde oturan yeni zengin görünüşlü, kraldan çok kralcı bir çift: "Biz sizden İngilizce parçalar dinlemeye geldik," diye bağırdılar.

Önce, duymazlıktan gelip, programıma devam edeyim, dedim ama, tutamıyorum ki kendimi. Orkestrayı durdurdum, mikrofonu elime alıp, masalarına doğru yürüdüm:

"Aksanınızdan anladığıma göre Adanalısınız galiba."

Adam, evet anlamına başını salladı.

"Bense Amerikan okulu bitirmiş bir İstanbulluyum. Ortada bir gariplik var. Ben sizlerin türkülerinizi söylemek istiyorum, sizse Amerikan parçaları istiyorsunuz!.." Salondakilere bakarak: "Biraz tuhaf değil mi, ne dersiniz?" diye sordum.

Alkışların sonu gelmedi. Bütün bir hafta da, Barikan doldu doldu taştı. Mikrofonda seyirciyle kavga eden Tülay German'ı görmek için mi, yoksa türkü dinlemek için mi? Bilemiyeceğim.

Erdem'den dört sayfa bir mektup geldi. Kaç kere okudum bilmiyorum, sonunda ezberledim bütün mektubu.

"13 Kasım 1962

Az önce geldim eve. Saat iki buçuk olacak nerdeyse. Öyle sessiz, öyle durgun ki gece, sigaramın dumanını üflerken çıkan ses bile sanki bir tılsımı bozacakmış gibisinden ürpertiyor beni. Üflemiyorum onun için; kocaman açıp ağzımı, bırakıyorum dumanları dilediklerince dolsunlar boşluğa. Ağır, sessiz.

'Az önce geldim' dedim ya eve, aslında ikinci gelişim bu; ilk gelişimde rahatça giremedim odaya, dolandım evin içinde bir iki. Sonra yalancı, inançsız, boş bir dikilmeyle yürüyüp karşı köşedeki sarı ışığı yaktım ilkin; sonra da gelip burdaki kırmızıyı... Sonra çıktım yeniden evden. Bir suçlu gibi ezik, döndüm sonra da. Gülesim geliyor şimdi de bunları yazarken. Ben miyim bu, hediye almış bir çocuk gibi hiç yapmacıksız duygulanan?

'Sen gitmedin, ben kaldım' diyordu Bilge (Bilge Karasu),Sarıkum hikayesinde. Güzel gelmişti bu söz o zamanlar ama, yaşayamamıştım bir türlü.

Uçağa binerken öylesine içten sıktın ki sol omuzumu, sanki elin orda kaldı gibime geliyor hâlâ... Hani az daha zorlasam kendimi okşaywermek işten değil. Yok değil, öyle değil; o her şeyden güçlü, her şeyden sağlam, her şeyden acı gerçek gümbedek iniyor insanın kafasına ansızın. 'Zorla da kendini, okşa sıkıysa...' deyiveriyor çürümek bilmeyen dişlerini göstererek.

Ama nerdeyse delinecek örtüsüyle bu divan da bir gerçek, bu sönüp sönüp yanan sarı ışık da, bu yerdeki kilim de.

Hattâ uzun uzun bakıp da dolu gözlerle 'git istersen şimdi' deyişin, unutulmaz 'evet'in, sol omuzumdaki elin, suların içinde yalınayak delicesine koşuşun, şarkın, hepsi herşey gerçek. İşte o zaman elim omuzuma gidiyor elini bulmak için.

Ne çok şey veriyorsun sen insana be!"

Ertesi gün bir mektup daha geldi.

"14 Kasım 1962

Senin karşına geçip bilgiçlik taslamak benim alınyazım galiba.

Bir insan bir şeyi yaparken ya da yapmak için öne sürerken o şey'in ille de o biçimde yapılmasını 'istiyor' demek değildir 'Bu işi kendime rağmen yaptım' deriz. İstemediğimiz halde, öyle yapılması gerektiği için yaptık, demektir bu. Sen Ankara'da istemediğin halde, gerektiği için kalıyorsun.

Öyleyse 'Eğer gerçekten istiyorduysan sevinirsin, yok numara yaptıysan kazığı yersin...' (telefon konuşmasında –Salı geceki- kullandığın cümle) gibisinden bir mantık kurman yanlıştır Hiç istemiyerek, hattâ kendime rağmen, bir takım şeyleri ileri sürmüş olabilirim de ondan. Öyle sonuçlanmasının 'sana' daha uygun gelebileceğini sanmış olabilirim de ondan. Böyle olunca da senin sevineceğimi sandığın yerde sanmadığın kadar üzülebilirim de... Ama bu durumlar da doğrudan doğruya 'beni' ilgilendirir. Anladın mı kızım? Ukalâlık burda biter.

*

Bu gün Beyoğlu'nda korsecinin önünde durdum uzun uzun. Karşıdaki merdiveni, camlı kapıyı görüyordum. Yukardaydın. Bir ara kapıyı açmadan beni çağırdın. Sezilmesi güç bir titreme vardı sesinde. Çıktım. Beyaz kenarlı bir aynanın önünde duruyordun. Ses etmiyordun. Yanına yaklaştım. Aynadan yana döndün usulca. Daha yaklaştım. Sol omuzunu belli belirsiz kaldırdın. Hafifçe ağzıma değdi omuz başın. Omuzunu küçük küçük oynatıyordun. Her seferinde hafifçe değiyordu ağzıma. Öyle kaldık bir süre. Bana döndün sonra. Yüzün al aldı. Gözlerin kapalı. Sarıldın. Sonra hiç ayrılmadan sağ köşedeki kanapeye yürüdük. Sonra... Sonra yağmur sağanak halini aldı. Sular ensemden içeri giriyordu. Herkes koşuşuyordu. Ben duruyordum. Adamın biri hızla karşıya geçti. Yürüdüm ben de arkasından sonra.

Büroda baktım sadece başımla boynum ıslanmış. Trençkotum su geçirmiyor, ne iyi."

Bir mektup daha...

"15 Kasım 1962

Şerif'in (Şerif Hulûsi) evinin az berisi aklında mı bilmem. Hani önce içinden gelip de sonra sarılamadığın yer... Hani bir gece sonraki sıcak, içten sarılmanı hazırlayan yer... Hani önce seni korkutan, sonra da kara treni görünce sevindiren yer. İşte ne yapıp edip bir an orda durdum bu gece Şerif'ten dönerken. İster bana bir Lamartine çağı romantiği gözüyle bak, ister on sekiz yaşını yaşıyorsun de, ister sen de duygulan, ne yalan söyliyeyim, yumruk gibi bir şey gelip boğazıma tıkanıverdi. Yutkunamıyordum. Boğulur gibi bir şey. Yürekte bir ezilme, bir erimeyle karışık bir şey. Katı. Tok. Sonra belli belirsiz bir uğuldama başladı başımın içinde. Bir ağırlık, belki de bir doluluk, ama bükkün, buruk bir doluluk içime yayıldı yumuşak yumuşak. Gözlerim yanmaya başladı sonra. Ağlamak mı diyeceksin buna? Hayır, hayır, kuruydu gözlerim. Kuru gözle de ağlanmaz ki, anam! Hem, bilir misin bilmem, öyle kolay ağlayamam ben... Belki yetersizlikten, belki de pis bir gururdan. Belki de –ne dersin?- Yaş deliklerimin içerlerde bir yere açık oluşundan."

Daha ertesi gün, daha da uzun bir mektup geldi.

"17 Kasım 1962

Senden çok şey bekler oldum ki herhalde orkestra şefi Bay N.K'ya yaptığın küçük çıkışı pek olağan karşıladım. Yok ne

olacaktı yani? Böyle bir yola bunca girdikten sonra başka türlü mü davranacaktın sanki? Dedim sana kaç kere, dünyada üç milyar insan varsa, ancak üç milyon'u varoluşun bilincine varmıştır diye.

Varolduğunu da duymaya başladın mı bir kere, kimsenin karşısında ezilmezsin kolay kolay. Ezilemezsin. İstesen bile. Senin BEN'in ezdirmez seni.

Korkunç bir şey gibi gelir bana varoluş. Hiç su sızdırmayan, her yanı kapalı bir fıçı düşün. Ve o fıçıya durmadan, ardı kesilmeden gelen bir su düşün. Bir yerde fıçı dolacaktır, değil mi? O zaman gelmekte olan suyun basıncıyla ya fıçıda bir delik açılacak, ya da, yani delik açılmazsa, gelen su, durmadan gelen su, artık durmak zorunda kalacaktır. Delik açıldığında suyun nasıl fışkıracağını, bu fışkırışın nasıl sürekli olacağını düşünebiliyorsun, değil mi?

Sen deldin artık kendini. Mutlusun artık. Artık sendeki fışkırmayı kimse durduramaz.

Dün gece de (yani perşembe gecesi) söyledim ya, başarılarında küçücük bir payım varsa, âdeta gurur duyacağım.

Ayrıca 'Sadece caz söyle...' demekle yanılmış oluyor Bay K.. Ella Fitzgerald, Sarah Vaughn, Billie Holiday, Dakota Staton, June Christy, hattâ Julie London dururken niye Sevinç'ten (Sevinç Tevs) dinleyeyim 'Moonlight in Vermont'u? Rika Zaraï göğsünü gere gere kendi memleketinin türküsü 'Dodi Li' söyler de Tülay German 'Kara Tren'den niye kaçar? Yoksa türkü üslubunu mu beğenmiyor Bay K.? Yoksa bu en ilkel şeyleri bile düşünmeden mi söz ediyor, dersin?

Boynuna sarılıp iki yanağından öpmesi gerekirken seni herkesin, baltalayacaklar mı yoksa... Evet, evet, kesin olarak baltalayacaklar; sürüden ayrıldığın için... Bay K. da baltalayacak, daha yakınların, çok yakın sandıkların da.

Bu arada kolayca savulabilecek bir tehlike belirebilir senin için: Şımarmak. Gereksiz olur, yersiz olur tabii şımarmak; ama olabilir. Yalnız unutma ki üstün insan olmuyorsun, insan oluyorsun sadece. Albert Schweitzer üstün insan.

Bu sözüme kızmış olabilirsin. 'Ben bu kadar akılsız mıyım, öyle mi görüyor beni...' diyebilirsin. Deme. Böyle bir ihtimali aklına getirmek demek, bir anlamda o ihtimali ortadan kaldırmak demek oluyor. Daha iyi değil mi böylesi? Şımarmazsın işte o zaman.

Seni kime hazırlıyoruz böyle anam, bilemiyorum ki! Olmadık biri gelip öyle bir servete konacak ki, neye uğradığını şaşıracak. Bitip tükenmek bilmezliğinin değerini verecek birini ısmarlasak bari! Tanca'ya ayak üstü kundura ısmarlar gibi ısmarlanmaz ki bu da! Ne diyorsun sen bu işe, ne yapalım? R.V 'yi bile beğenmedikti, değil mi, 'Ne anlar o' dedikti. Esnaf.

Ama ille de R.V diyorsan bana da susmak düşer!!..

Değil mi ama? Yok yok, az kaldı. Az sonra R.V.'yi de küçümsersin. İşte o zaman gelirim karşına: 'Kendimden başkasını lâyık göremiyorum size Kraliçem' derim."

Sanki göğsümde bir yer acıyor gibi. Hay Allah!.. Hiç böyle şey gelmedi başıma.

İki günüm kaldı. Resepsiyonun önünde Erdem'in mektubunu bekliyorum. Otelin kapısından biri girdi. Gözlerime inanamadım!.. Doğru mu görüyorum diye gözlerimi kısıp baktım,

olmadı. Gözlüğümü taktım sonunda. Karşımda Erdem duruyor.

Barikan Oteli'nde, o gece, yirmi yedi yıllık hayatımın en güzel, en unutulmaz gecesini geçirdim.

Ertesi gün, patron sözleşmeyi uzatmak istediğini söyledi. Parayı da epey artırarak... Erdem, "Hayır:" dedi. Yanımda ya... Şımardım.

"Yahu, dünyanın parası... Ne olur sanki bir hafta daha kalırsak," diye... Nuh dedi, peygamber demedi. Tadında bırakmak lazımmış.

"Özlesin seni seyirci. Doyurma," dedi.

Sabahın dördünde Suadiye'deki evime döndüm. Kapıdan girer girmez kedim karşılar. Baktım, bizim Minnoş yok ortalarda!.. Bir saat evin, ön ve arka balkonun, yukardaki terasın, bahçenin her yerinde aradım. Yok... Yok... Makbule Hanım uyandı:

"Boş yere aramayın Küçükhanım, anneniz kediyi sokağa attı; ama sakın benden duyduğunuzu söylemeyin," dedi.

Annem herhalde çıldırdı. Siyam kedisi... Bahçeden dışarı çıkmaz, sokağa alışık değil... Hayır, bir insan bu kadar kalpsiz olamaz. Deliye dönmüş bir haldeyim. Mahallenin bütün sokaklarında, komşuların bahçelerinde kedimi arıyorum. Yerde bir gölge görüyorum, tamam araba ezdi, diye yüreğim ağzıma geliyor. Yok oğlu yok... Suadiye'deki eve beni bağlayan tek varlıktı.

Kabahat bende... Ama kırk yıl düşünsem hatırımın kenarından geçmezdi. Bugün evden çıkarken:

"Tıpkı babana benziyorsun, bir tek gün bile evde benimle oturduğun yok. Sana bundan sonra Küçük Fikret diyeceğim," demişti.

Havanın soğukluğuna rağmen kan ter içinde eve dön-

düm. Makbule Hanım kapıda bekliyor. İçeri girdim, merdivenleri çıktım, telefonu açtım:

"Erdem, lütfen derhal gel. Bu evden beni kurtar," dedim.

Sonra uyurgezer gibi, banyoya geçtim, diş fırçamı aldım, antreye döndüm, yerde duran çantamı da aldım. Çıktım.

21 Aralık 1962
Suadiye

Erdem'in evinde kalıyorum. Allahın günü aynı tartışma... Para yüzünden. Bu solcu paşazade Erdem öldürecek beni!.. Onun prensipleri varsa, benim de var. Sonunda, böyle alaturka davrandığı takdirde, evinde kalamayacağımı bildirip, resmen şantaj yaptım ve Ankara'da Barikan'dan aldığım paradan kalanı, ev masrafı için, olduğu gibi Mustafa'nın eline verdim, içim rahatladı.

Kışın, Moda da, Suadiye gibi hüzünlü mü hüzünlü. Sokak satıcılarının sesleri bile...

"Hürriyet Cumhuriyet Akşam..."

"Silivri yoğurdu..."

"Akşam simidi akşam..."

Erdem radyoya program yapmaya gitti. Yukarı katta, akşam yemeğini hazırlayan Mustafa'dan başka kimse yok. Göğün dibi delinmiş sanki, yağmur durmuyor. *Léo Ferré*'nin Fransa'da *Ile de Ré*'de kürek mahkûmlarının kapatıldığı zındanı yapan Vauban'a lanet okuyan *Merde à Vauban* şarkısını dinliyorum... *"Parmaklıklar ardındayım, bulutları bile göremem, kara ekmek yer, bembeyaz duvarlara bakar, uzaktaki sevdiğimi düşünürüm..."*

Yandaki odada telefon çaldı. Biraz sonra da Mustafa kapıyı vurdu,

"Tülay Hanım sizi istiyorlar," diye.

"Kim?" diye sordum Mustafa'ya.

"Anneannenizmiş, sizinle konuşmak istiyormuş, beni azarladı," dedi.

Anneannemin Moda'ya telefon etmesi!.. Hayra alamet değil. Getirdi telefonu Mustafa, prize taktı.

"İyi günler anneanneciğim," dedim.

Anneannem buz gibi bir sesle:

"Hemen sadete gelelim," dedi. "Evlenmeden bir adamın evinde nasıl otururşun? Hiç utanman arlanman kalmadı mı? Annenin yüreğine mi indirmek istiyorsun? Utan, utan!.. Ailemi-

zin namusunu bir paralık ettin. Hepimizi utançtan öldürmeye mi ahdettin? Söyle. Ya hemen şimdi telefonu kapatır kapatmaz annenle babanın evine dönersin, ya da bugünden itibaren benim Tülay adında bir torunum yok."

Léo Ferré'nin plağını baştan koydum:

Merde à Vauban
Lanet olsun Vauban'a
Allah kahretsin Vauban'ı...

Kapım vuruldu yine. Gülerek Erdem girdi içeri.

"Ben geldim. Niye ışıkları yakmadın? Niye karanlıkta oturuyorsun?"

"Bilmem..."

"Nen var kızım?"

"Hiiç..."

"Ne demek hiiiç.?"

"Anneannem telefon etti."

"Eee?"

"Erdem, söylediklerini bir duysaydın... Oldu olacak, gelsin, eline bir bıçak alıp, göğsümden bıçaklasın!.."

"Gel bakayım kucağıma. Anlat."

Herşeyi anlattım Erdem'e.

"Bütün mesele bu mu? Hadi canım gel, evlenelim seninle," dedi.

Ağzımdan öylesine bir "Allah korusun!" çıktı ki, utandım. Erdem de:

"E!.. Ayıp ettin. Bundan hakaret çıkar kızım," deyip beni kucağından indirdi ve çıktı odadan. Gittim arkasından terasa. Yağmur durmuş, mis gibi toprak kokuyor.

"Ben, başımda kavak yelleri eserken, Mario'nun evlenme teklifini reddettim; bugün aklım başımda, seninle evlenir, bütün mutluluğumu ellerimle yıkar mıyım?" dedim.

Sarıldı, sıktı. Kemiklerim kırılacak...

"Ay! Biliyorum evlilik fobini. Aptal mı sandın beni? Sana takılmak istedim. Ama sen de artık hiç şakadan anlamıyorsun. Ne biçim İstanbullusun?" dedi bana.

Ah, dedem hayatta olsaydı... 1956 yılını hatırladım. Yeni mezun olmuştum. Bir telefon geldi. Kalfalardan biri: "Deden seni bugün öğleden sonra dörtte bekliyor," dedi. Sonra telefonu dadım Dilber Bacı aldı: "Sakın geç kalma, saat tam dörtte burda ol," dedi.

Hemen gittim. Uzun zamandır hastaydı. Artık yukarıya, yatak odasına çıkamadığı için, koca pirinç karyolasını aşağı kattaki oturduğu odaya indirmişlerdi.

Saat tam dörtte kapısını vurdum. Gayet dinç bir ses: "Gel," dedi. Girdim. Tıraş olmuş, giyinmiş, sedirinde oturuyor. Elini öptüm, yanına oturdum. "Sana söyleyeceklerim var, dinle," dedi.

"Annen tazyik edebilir, baban sesini çıkarmayabilir, anneannen çok ısrar edebilir... Amma... Zinhar, sevmediğin biriyle evlenme."

"Dedeciğim, evlilik denen şeyden, ölümden korkar gibi korkuyorum."

Dedem: "Sus, lafımı kesme," dedi. "Çok kuvvetli olman lazım, annenin, bilhassa anneannenin tazyiklerine mukavemet edebilmen için. Ben padişah devri adamıyım, eski adamım... Onun için evlenme, dedim. Hakikaten âşık olacağın birine rastlamazsan, yalnız otur. Sana, küçükken, şeker bayramında, yukarı katta, odamdaki sandığımı açıp, hem üniformamı, hem Sultan Hamid'in verdiği nişanı, hem de altınlarımı göstermiştim. Hatırlıyor musun? O altınların hepsini sana bırakıyorum. Anneannene lazım gelen talimatı verdim. Onun mesleği var. Alnının teriyle kazandığı çok parası var. Ayrıca bu evi ona bı-

rakıyorum. Annen evli. Kocası düşünsün artık. Suadiye'de oturduğunuz ev, daha sen ilk mektepteyken, Ankara'da senin adına aldığım arsaların parasıyla inşa edildi. Yani senin malın. Lakin sen utanmışsın, sesini çıkarmamışsın, tapu annenin üstüne yapılmış. Geçen gün Şevkidil Kalfa'yla Dilber Bacı anlattılar. O ev sana dedenin bir hediyesidir, unutma. Gerisini sen bilirsin. Beni alakadar etmez. Binaenaleyh... Bu sana bıraktıklarımla kimseye muhtaç olmadan yaşarsın."

Uzun zaman sustu. Sonra:

"Hadi, artık yoruldum. Git!" dedi.

Gece telefon çaldı. Açtık. Dedem ölmüş.

Dedem sağ olsaydı, Erdem'i alır, götürürdüm ona. "Dedeciğim, size Suphi Paşa'nın torunu olan en yakın en eski arkadaşınız Hasan Tahsin Bey'in yeğenini getirdim," derdim. "Sevdiğim biriyle beraberim," derdim. Anlardı. Sevinirdi.

"Tülay, Tülaaay... Kızım nerelerdesin? Arpacı kumrusu gibi ne düşünüp duruyorsun?"

"Dedemi düşünüyordum," dedim.

Aniden soğuk bir rüzgâr çıktı, içeri girdik. Erdem:

"Şimdi dinle beni. Çocuklar gelmeden önce, lütfen bir an için her şeyi unut. Sana güzel haberlerim var bugün," dedi. "Odeon'dan Moiz Filiba seninle, doldurduğun iki plak için kontrat imzalamak istiyor. İleri süreceğin şartları da baştan kabul ediyor."

"Ben o plakları yaptığımda, tam olarak hazır değildim. Belki piyasaya bile çıkarmam," dedim.

Erdem'in çalışma odasında uyuyorum. Çıtırdama hışırdama sesleriyle açtım gözlerimi. Karşımda, Erdem ve Selahattin Hilav!..

"Ne var, ne oluyor?" diye sordum.

"Uyu uyu, bir şey yok, saat daha çok erken," dediler.

Bir şey yok olur mu? Kalktım, sabahlığımı giyip, yatağın üstüne oturdum, bakıyorum. Telaşla bir takım kitapları alıp, yerde duran valizlere koyuyorlar!.. Erdem, elinde iki kitap, Selahattin'e döndü: "Bunları da götürmek lazım mı?" dedi.

Selahattin: "Geçen seferki toplamada, Reşat Abi'nin kitaplığında *Rouge et le Noir*'ı görmüşler; biri *'rouge'* kızıl demektir demiş, Stendhal'i de götürmüşler. Risk almaya değmez, koy onları da valize," dedi.

Sonra, sahte bir gülüşle bana baktılar:

"Kusura bakma, bazı arkadaşların evlerine baskın yapmışlar; bunlar *sakıncalı* (!) kitaplar; bu işlerle ilgisi olmayan birinin annesinin evine saklayacağız, sen uyumaya devam et," deyip, odadan çıktılar.

Uyu uyuyabilirsen...

Güzel bir yaz gecesi. Terasta on beş "âşık" var. Rakılar içildi, yemekler yendi... Yemekten sonra da, âşıklar sırayla sazlarını ellerine alıp, türküler söylediler.

Âşık Nesimi Çimen, Erdem'in evinden çıkmıyor, Âşık Ali İzzet ise Erdem'in evinde kalıyor, bana "Kara Kız" diyor ve dünya güzeli türküler öğretiyor.

Ev yine dolu bu akşam... Aziz Nesin'le karısı, Şerif Hulusi, Suat Derviş ve *siyasal nedenlerden dolayı* on yıldır içeride olan hapisten yeni çıkmış kocası Reşat Fuat Baraner, Orhan Kemal... Önce, Âşık Ali İzzet'le Pir Sultan Abdal söyledik.

Aldı âşık *BEN BİR AVUÇ DARI OLSAM*
YERE SAÇILSAM NE DERSİN?

Aldı kız *SEN BİR AVUÇ DARI OLSAN*
YERE SAÇILMAYA GELSEN
BEN BİR GÜZEL KEKLİK OLSAM
BİR BİR TOPLASAM NE DERSİN?

Aldı âşık *SEN BİR GÜZEL KEKLİK OLSAN*
BİR BİR TOPLAMAYA GELSEN
BEN BİR YAVRU ŞAHİN OLSAM
KAPSAM KALDIRSAM NE DERSİN?..

Sonra, Ali İzzet'in "Mühür gözlüm seni elden sakınırım kıskanırım" türküsünü söyledim.

Ali İzzet, iki yanağımdan öptü, salondakilere döndü:

"Tülay kızım pek güzel okuyor... Hele benim türküleri söylerken bir şeyler kopuyor içimde, ağlayasım geliyor... Bir şeyler var bu kızda, ama sırrına eremedim," dedi.

Türk Popüler Müziği repertuarım çok genişledi. Artık içim rahat, gece kulübü ve konser tekliflerini kabul etmeye başladım.

Yalnız Türkçe şarkı söylüyorum. *Stardust*'lara; *Blue Moon*'lara paydos!..

Türkü söylüyorum diye, Ankara'daki Adanalı çift gibi kraldan çok kralcı Amerikan hayranı züppeler de: "Biz buraya alaturka(!) dinlemeye gelmedik," diyerek, sahnede önümden geçip, salondan çıkıyorlar...

Umurumda değil.

Âşık Ali İzzet, yeni bir türkü öğretti.

BİR ALLAHI TANIYALIM
AYRI GAYRI BU DİN NEDİR
SENLİK BENLİĞİ NİDELİM
BU KAVGA DÖĞÜŞ KİN NEDİR

Türküyü programıma aldığımın üçüncü gecesi çalıştığım yerin patronu geldi: "Şu türküyü programdan çıkarsak Tülay Hanım," dedi.

Türküyü çıkarmayınca da, ben çıkarıldım.

İşime son verildi.

1963
Şişli

Yugoslavya, 1 ve 2 Eylül'de, başkenti Belgrad'da "Balkan Melodileri" adını verdiği bir festival düzenliyormuş. Muammer Yeşil söyledi. Türkiye'yi temsil edecek "Milli Orkestra" Erdem Buri'nin evinin terasında kuruldu.

Piyanoda: Selim Özer, basta: Alper Feyman, gitarda: Yurdaer Doğulu, saksafonda ve flütte: Erol Erginer, davulda: Vasfi Uçaroğlu. Şarkıcı olarak da: Tanju Okan, Erol Büyükburç ve ben.

Festival iki kısım. Birinci kısımda, her şarkıcı seçtiği iki parçayı istediği dilde söyleyecek. İkinci kısımda ise, kendi ülkesinden iki parçayı kendi dilinde söylemek zorunda.

Ben, dört parçayı da Türkçe söyleyeceğim. Birinci kısımda: Haldun Taner'in ve Yalçın Tura'nın *Keşanlı Ali Destanı*'ndan bir derleme ve *Burçak Tarlası*. İkinci, milli kısımda da: Ali İzzet'den *Mecnunum Leylâmı Gördüm* ve Erdem Buri'nin *Yarının Şarkısı*.

Müzik kritiklerinin, oybirliği ile, en beğendikleri şarkıcı seçildim ve *"Anadolka Tülay"* (Anadolu'nun Tülay'ı) diye Yugoslavya'daki "Arena" dergisine kapak oldum. Bizim gazeteciler: "Bir yabancı dergide ilk defa kapak yapılan Türk müzikçisi" diye yazdılar.

Belgrad başarısı üzerine gazetelerde, dergilerde yazılar,

röportajlar, resimler çıkmakta. Telefon durmuyor, teklif teklif üstüne... En sevilen parça da *"Burçak Tarlası"*

1963'de Burçak'ı ilk söylediğimde, herkes, Erdem de, Muammer Yeşil de, Selim Özer de: "Nereden buldun bu türküyü?" demişlerdi. İstediğini yaptırmak için tepinen şımarık çocuk gibi: "Programıma koyacağım da koyacağım," diye tutturmuştum. Türkünün hikâyesini sevmiştim; burçak tarlasında aklını şaşıran yeni gelinin hikâyesini.

Şehirden bir kız, köyden yağız bir delikanlıya tutuluyor. Evlendikleri gün, oğlanı askere alıyorlar. Yeni gelin, sabah ezanıyla kalkıp, bütün gün tarlada çalışıp burçak yolmakta. Tarlanın sahibi ağa da güzel gelini seyretmekte... Kız, ellerine dikenler batarak burçağı yolarken, bir yandan, kocasını askere alan zaptiyeye "ömrün tükene" diyerek inkisar ediyor, bir yandan da, "deyyus" dediği ağaya tavır koyup; "Eğdirme fesini... Evini başına yıkar da giderim," diyor.

Aykut Sporel geldi:

"Tülay, Burçak'ı Odeon'a değil de bana verirsen, plak şirketi kuracağım," dedi.

Önce dostluk... Burçak'ı Aykut'a hediye ettim ve *Ezgi Plakları* kuruldu.

Çekimde, Aykut çekine çekine:

"Tülaycığım ne olur, *'BAKIN ŞU DEYYUSUN KAÇ TARLASI VAR'* deme de, *'BAKIN ŞU ADAMIN KAÇ TARLASI VAR'* de. Bir de, *'İLAHİ ZAPTİYE ÖMRÜN TÜKENE'* yerine, *'İLAHİ KAYNANA ÖMRÜN TÜKENE'* desen daha iyi olmaz mı? Şirketi yeni kurdum, yaptığım ilk plakla başım derde girmesin," demez mi!..

Benim alınyazım da bu galiba... Amerikan şarkılarını bırakır, kendi müziğimizi kendi dilimizde söylerim, hakarete uğ-

rarım; "bu kavga döğüş kin nedir?" derim, işimden kovulurum...

1962'de, Moiz Filiba'nın korkmasından, "özgürlük şarkımız"ı "sözsüz şarkımız" diye söyledik; bugün de, Aykut'un korkmasından, "deyyus"u "adam", "zaptiye"yi de "kaynana" yaptık!..

Sahnede söylediğimde, üstüne basa basa: "Bakın şu deyyusun kaç tarlası var..." diyorum.

Belgrat dönüşü, aldığım en değerli hediye ise, Âşık Ali İzzet'in *"Tülay German Türküsü"* oldu.

Sallanı sallanı geldi sahneye
Avrupa'da birincilik alan kız
Güzel yanakları benzer lambaya
Karanlık dünyaya ışık salan kız.

Açıldı perdeler, bir güneş doğdu,
Sanarsın meydana yıldızlar yağdı
Alkış sedaları göğlere ağdı
Sağol, varol nazlı nazlı gülen kız.

Tan yıldızı gibi parladı çıktı
Gören âşıkların bağrını yaktı
Kehribar saçları sola bıraktı
Cümle güzellere başkan olan kız.

Tülay güzel, German güzel, boy güzel,
Ahlak güzel, sesi güzel, huy güzel
ALİ İZZETİ sana hayran ey güzel
Keklik gibi süzülerek gelen kız.

11 Aralık'ta, Saray Sineması'nda İşçi Partisi'nin konseri var. Âşık İhsani, Âşık Nesimi Çimen, Ali İzzet, Ruhi Su ve ben.

Erdem, Ruhi'yi sahneye çağırıyor, kuliste, Mehmet Ali Aybar sevgiyle elimi tutuyor, Ruhi'yi dinliyoruz.

İşte kundak
İşte hapis
İşte kavga
İşte Dursun Bebek bizim dünya...

1964
İstanbul

Şişli'deki *"Çayhane"* adlı lokalin sahibi Aslan, Ruhi Su, Erdem, ben toplandık. Erdem:

"Tülay'ın şarkılarına radyoda olsun, kulüplerde olsun sansür var. Ruhi Su'yu konuşmayalım... Bu kadar büyük bir şarkıcı neden şarkı söyleyecek yer bulamasın da, hayatını kazanmak için Yapı Kredi Bankası'nda çalışsın?.. Tek çözüm yolu: Aslan'ın lokali. Yalnız burasını doğru dürüst bir hale getirmek için bayağı para lazım. Borç para bulma işini ise ben üstüme alıyorum," dedi.

"Bence borca harca gerek yok," dedim ve uzun süredir reddettiğim Kazablanka Gazinosu'nun teklifini kabul ettim.

Kıyamet gibi avans verdiler. Paraları çantama koymak istedim, çanta kapanmadı. Sarıldım çantaya, atladım bir taksiye, doğru Çayhane'ye...

"İstediğiniz zaman ödersiniz, acelesi yok," diyerek, çantayı ters çevirip, Aslan'la Erdem'in önündeki masaya boşalttım paraları.

"As Kulüp" kuruldu.

Kazablanka'da benden önce, büyük orkestrasıyla Yıldırım Gürses, arkasından da Nuri Sesigüzel söylüyor.

O koca orkestra ve bin(!) sazdan sonra... Bir piyano, bir

bas, bir davul ve... *BİR ŞARKI OLMALI YARINI SÖYLEYEN*... diyen bir Tülay German...

İlk defa alaturka bir gazinoda, "alafranga" bir şarkıcı program yapıyor Assolist olarak!..

Çarşamba günleri, *Kadınlar Matinesi* var. Hayatımda ilk defa Kadınlar Matinesi görüyorum. Kıyamet kopmakta. Yeni plağıma okuduğum *Kızılcıklar Oldu mu* türküsünü söylüyordum... Birden genç, yaşlı, zayıf, şişman, güzel, çirkin bir sürü kadın sahneye fırladı ve göbek atmaya başladılar. Arkaya çekildim, ne yapacağımı şaşırıp, ellerimle tempo tutmaya başladım.

Kazablanka maceram pek uzun sürmedi.

As Kulüp'te ise, Ruhi Su, *"Anasını avradını"* türküsünü söylüyor, ben, *"Bir şarkı olmalı özlemi söyleyen/ Bu koyu günlerden yarına seslenen.."* diyerek, *Yarının Şarkısı* ile başlıyorum programıma.

Kulüp her gece dolup dolup taşmakta... Sahnenin bir yanında: Rauf Tamer, Ali Ramazanoğulları, Belma ve Erol Simavi... Öbür yanda: Kemal Tahir, Sadun Aren, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Cemal Hakkı Selek... Karşıda: Haldun Taner, Necmi Rıza Ahıskan, Zeki Müren, Frida Boccara, Petula Clark, Cahit Irgat... Biraz daha ilerde: Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in oğlu Özdemir Gürsel, Ömer İnönü, Özden ve Metin Toker, Nail Gürün, Kadir Has... Arkalarda, barın orda: Gönül Yazar ve Benli Belkıs (Söylemezoğlu)...

Bazı geceler, Süheyl Denizci'yle basçı Aydemir Mete geliyor, *jam session* yapıyorlar... Bazı geceler, Âşık Veysel ve Âşık Ali İzzet saatler süren türkü ziyafetleri veriyorlar... François Truffaut geliyor, sahnede Erdem'le *Nouvelle vague* (yeni dalga) üzerine nefis bir konuşma...

Bu arada, *Kızılcıklar Oldu mu* plağımın arka yüzünde yer alan Erdem'in *Yarının Şarkısı*, İşçi Partisi mitinglerinde çalınıyor.

İşçi Partisi on beş milletvekili çıkarıyor, Mehmet Ali Aybar'la bayram ediyoruz.

Oktay Rıfat, *"Kasımpaşa kıyıları tersane..."* diye Yalçın Tura'nın müziklendirdiği *İstanbul Türküsü*'nü ilk söylediğim gece, duygulanıyor, sahneye gelip elimi öpüyor...

Yılmaz Güney: *"Bacım, Kimler Demiş Düşman Bize Yan Bakar'ı* söyle," diye bağırıyor...

Bir gece de, Yaşar Kemal, Moskova'da Nazım Hikmet Derneği Başkanı olan Radi Fiş'i ve *Prezidyum*'dan (Sovyetler Yüksek Şurası Başkanlığı) Kerimof'u getirdi. Radi Fiş, dönüşünde Oktobr dergisine As Kulüp'ü anlatan bir yazı hazırladığını söyleyip, benimle ilgili bölümü okudu:

"Tülay German aramızda olduğu zaman sakindir, cana yakındır... Ama sahneye çıkıp da sahne ışıkları üzerine çevrildiğinde tamamen değişir; bambaşka bir insan olur. Sanki sahnenin ortasına saplanmış titreşen bir kılıçtır artık. Söylediği şarkıların sözleri ise topraktan fışkırmış, bu kılıcın etrafında dönen folklor dansçılarını andıran alevler gibidir."

Sonra Erdem'e dönüp beni göstererek, nefis bir Türkçeyle: "Kendisi güzel, sesi güzel, bir de solcu... Daha başka ne istenebilir ki efendim," dedi.

Sivil polisler aşağıda bekliyor...

İstanbul'da kaldığı süre boyunca, Françoise Hardy her gece geldi ve bana: "Mutlaka Paris'e gitmelisin," dedi.

Bir gece de, hemen karşımdaki masada, armonize edilen türkülerin İstanbul Radyosu'nda çalınmasını yasaklayanlardan birini görmez miyim!.. Adam utanmadan: "Sizinle iftihar ediyoruz," diyerek, ayakta alkışlıyor beni!.. Programım bittikten sonra, soyunma odama gelmek istemiş. Metrdotel Ertuğrul'la haber yolladım:

"Sansürcüleri kabul etmiyor," dersiniz.

1965
As Klüp

Erdem mahkemede. Plehanov yüzünden. Bir bu eksikti!.. Türkçeye çevirdiği "Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri" kitabı, Menderes başbakan iken, Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanmışmış meğer..

Yüreğim ağzımda, mahkemeden dönmesini bekliyorum. Grup halinde geldiler. Hepsi kravatlı... Lacilerini giymişler. Bağırarak bir ağızdan konuşuyorlar. Hiçbir şey anlamıyorum. Başı sonu olmayan cümleler...

"Cesaret başka şey, aptallık başka..."

"Karıma telefon etmem lazım."

"Erdem, bana bir rakı söylesene. Sinirlere iyi gelir."

"Ben viski istiyorum."

"Şimdi, sakin kafayla düşünelim..."

"Söylemesi kolay..."

Kulaklarım uğulduyor. Dayanamadım, oldukça yüksek bir sesle:

"Lütfen bir kişi, Erdem veya avukatı, bugün mahkemede ne olup bittiğini anlatsın; burada hiçbir şey bilmeyen ve meraktan ölen bir insan var," dedim.

Sustular. Erdem, yarım ağızla gülümseyerek:

"Savcıyı hemen tanıdım. Aynı yıllarda Saint Joseph'teydik. On beş yıl hapsimi istediğinde, göz göze gelmeyelim diye ne yapacağını şaşırıp, bir tek kere bile yüzüme bakamadı," dedi.

Herkes gittikten sonra da:

"Bugün seni biraz saldırgan buldum, neden?" diye sordu.

"Çok rica ederim Erdem, ben bütün gün burada meraktan ölmüşüm, gelmişler, 'Rakı mı içelim, viski mi?' diye soruyorlar... Ben biraz çıkacağım. Yürümek istiyorum, temiz havaya ihtiyacım var."

"Bekle, ben de geliyorum seninle."

Göz ucuyla bakıyorum. Allak bullak... Tek kelime söylemeden uzun süre yürüdük. Birden, kendi kendine konuşur gibi:

"Bu kadar anlamsız bir şey olamaz," dedi. "Menderes'i, Fatin Rüştü'yü, Polatkan'ı astılar... Çok karşıydım asılmalarına. Ölüm cezası ile ilgili yazımı okudun her halde. Evet, ne diyordum?.. Ama bu bakanlar kurulunun verdiği bir karar yüzünden, bugün benim on beş yıl hapsimi istemeleri de eski deyişle, biraz abes olmuyor mu?

Tülay, sen bilmezsin... Sabahın köründe kapı çalınır. Bu işlerle artık hiç ilgisi olmayan halam Niyaz, kapıyı açar ve sivil polisleri salona buyur edip, kahve içer misiniz, diye sorar. Götürürler beni. Saatlerce bekletirler. Bir bardak su isterim, 'Tabii Erdem Bey, hemen getiriyoruz' derler, o bir bardak su hiçbir zaman gelmez... Beyazsaray'daki parti toplantısından çıkarken, az daha linç ediliyorduk. Yaşar Kemal ve bizim gençlik kollarından Deniz Gezmiş adlı bir çocuk hayatımı kurtardı. Üzülmeyesin diye sana o gün bir şey söylememiştim..."

Sustu. Uzaklara baktı... Nereye gittiğimizi bilmeden elele verdik, yürümeye devam ettik.

Neredeyse her Allahın günü, altında iskelet resimleri olan

tehdit mektupları geliyor. İskeletlerden birinin altında Ruhi Su, öbürünün altında da Tülay German yazıyor. Ruhi'ye söylemiyorum.

20 Mart'ta İmam Hatip Okulu talebelerinin mitingi var. As Kulüp'e baskın yapacaklarını bildiriyorlar. "Yakacağız" diye haberler yolluyorlar. Erdem, valiye müracaat ediyor, her yere telefon ediyor; "Böyle bir tehdit altındayım, bir şey yapın," diye... Hiç, ama hiçbir şey yapılmıyor...

Birkaç gece gelmedi kulübe Erdem. Metin Özek'in evinde, İlhan Selçuk'la konuştular.

Sahnenin hemen yanında, ön masalardan birinde, beş altı genç kıyameti koparmakta!.. Metrdotel Ertuğrul'a sordum:

"Bu masa reserve değil miydi? Kim bunlar?"

"Vallahi Tülay German, kimseyi dinlemediler, geçip oturdular. Baktık hadise çıkarmak istiyorlar, biz de bıraktık," dedi.

Durmadan: "Ruhi Su ne zaman söyleyecek?" diye bağırıyorlar. Tam Ruhi sahneye çıkarken, masalarına gittim:

"Merhaba çocuklar... Bir içkinizi içmeye geldim," diyerek oturdum.

Hocam Ruhi Su sahnede ve ben öğrencisi Tülay German, o kim olursa olsun, biri şarkı söylerken çıt çıkmayan As Klüp'te, "Fenerbahçe, Galatasaray" diyerek, aklıma ne gelirse söylüyorum, devamlı konuşuyorum çocuklarla. Herhalde, ne Ruhi Su bu davranışımdan bir şey anladı, ne de gelenler...

Ruhi Su sahneden indi. Ben de çocuklara:

"E hadi bana müsaade," dedim, masalarından kalktım.

Metrdotel Ertuğrul boynuma atıldı, "Yaşa Tülay German," diye...

Tam o sırada baktım, Erdem'in Saint Joseph'den arkadaşı Erol Simavi, "Erdem nerde?" diye soruyor. Sonra bana baktı:

"Hani sen baban gelse masasına gitmezdin. Ne oldu bu akşam? Utanmadın mı?" demez mi!..

Zaten elim ayağım titriyor...

"Erol, gözünü seveyim git başımdan," diyorum. Devam ediyor:

"Ayıp, ayıp!.."

Dün gece de, As Kulüp'te Kadir Has hayatımı kurtardı. Çok istediler, *Burçak Tarlası*'nı söylüyorum... *Bakın şu deyyusun kaç tarlası var* dedim, biri ayağa kalktı. Elinde bir şey var. Şişe falan atacak zannettim sahneye. Zaten miyopluktan pek bir şey gördüğüm yok.

"Bu orospunun yüzünden tarlalarımız elimizden gidecek," diye bağırıyor adam. Kadir Has, oturduğu yerden fırlayıp, adamın elini tutmuş.

Hikâyeyi bu sabah tam olarak öğrendim. Mehmet Ali Aybar'dan Çetin Altan'a kadar herkes telefon ediyor; "Geçmiş olsun," diye. Meğer adam tabanca çekmiş!..

İşe mi gidiyoruz, harbe mi?

Erdem odama geldi:

"Ben burada, Türkiye'de senin için yapacağımı yaptım. Bundan sonra, Françoise Hardy'nin de dediği gibi, senin dünyaya çıkman lazım. Yalnız, şu an, elimizde olan tek şey, *Barclay* plak şirketinin teklifi. Yani her şeye sıfırdan başlayacağız. Sakın hayaller kurma. Hiçbir şey de olmayabilir. Aç ve sokakta da kalabiliriz. Razı mısın? Çok iyi düşün, seçimini yap ve kararını bana en kısa zamanda bildir," dedi.

"Çok mu acelemiz var?"

"Evet."

"Biraz bekleyemez miyiz?"

"Hayır."

"Bilmiyorum Erdem, çok önemli bir karar vermemi istiyorsun, ama düşünecek zaman vermiyorsun."

"Zaman vermek, ne yazık ki benim elimde değil güzelim. Seni kesinlikle etkilemek istemiyorum. En korktuğum, en istemediğim, ileride beni sorumlu tutman. Tekrarlıyorum, kararını vermeden önce, çok iyi düşün. Eğer benimle gelmeyi seçersen, halam Niyaz dışında da sakın kimseye bu konuyla ilgili bir şey söyleme."

Olmaz ki böyle bir seçme... Erdem mi, İstanbul mu?

İstanbul dışında bir yerde yaşamak, bir an bile aklımdan hayalimden geçmedi. Cennet olsa istemem. Ya Erdem'siz yaşamak?..

Bilmiyorum. Çok sıkılıyorum. Boğuluyorum... Elimden geldiğince de zaman kazanmaya çalışıyorum. Bir gün, iki gün, üç gün...

Sonunda geldi. Erdem:

"Cevabın?" dedi.

Niyaz Hala'yla porselen fincanlarda ılık çaylar içerek, bezik oynadık. Boğaz'a gittim sonra. Emirgan'da iki bardak tavşan kanı sıcak çay içtim. Yoldan geçen simitçiden halka aldım. Kanlıca'ya gidip, yoğurt yedim. Balıkçı meyhanesinde rakı içtim. Melike'nin sandallarından birini alıp, kürek çektim. Faytonla gezdim. Suadiye Gazinosu'nun bekçisi gördü, selam verdi:

"Tülay Hanım, yakında oteli açıyoruz," dedi.

Yaz için bütün odalar tutulmuş. Bütün bunları büyük bir iftiharla söylemekte. Sanki otelin de, gazinonun da, pavyonun da, plajın da sahibi o!..

Gece geç vakit evimi görmeye gittim. Ağaçlar çiçek açmış. Çimlerin üstüne uzansam, uyusam... Her şey öylesine sakin ki...

Döndüm. Gözlerim dolu, zor duyulan bir sesle Erdem'e: "Geliyorum," dedim.

Dedim ve 29 Mart'ı 30 Mart'a bağlayan salı gecesi, Yılmaz Güney'le sabahlayıp, yola çıktık.

30 Mart 1966
İstanbul

BEŞİNCİ BÖLÜM
1966 – 1970

Yağmur... Arkasından kar... Arkasından yine yağmur...

Kamyonlar geçiyor... Şehirler birer birer geride kalıyor... Ve benim fena halde midem ağrıyor. Almanya'da çalışan karısını görmek için bizimle gelen Yıldırım:

"Araba mı tuttu abla?" diyor. "Duralım istersen."

"Hayır, arabayla ilgisi yok," diyorum.

Erdem: "Dün bütün gün sokaklardaydın, akşam ne yedin sen?" diye soruyor.

"Simit... Yok halka yedim, caneriği yedim."

"Sus... Ekşi ekşi... Dişlerim kamaşıyor."

"Sonra, Kanlıca'da yoğurt yedim. Başka ne yedim?.. Ha, rakı içtim, börek yedim."

"Kıymalı mı?"

"Peynirli."

"Nerede yedin böreği?"

"Balıkçı meyhanesinde."

"Aferin sana!.. Ne diyeyim istiyorsun?.. Çocuktan betersin. Bu kadar olmadık şey yersen, tabii miden ağrır. Aç mısın şimdi? Sabahtan beri ağzına bir şey koymadın."

"Açım her halde."

"Peki. Yıldırım oğlum, bir mola verelim istersen; daha iyisi geceyi Sofya'da geçirelim."

Modern bir otelin kocaman holüne girdik. Resepsiyondaki kem mavi gözlü kadının suratından düşen bin parça... Sözde ne İngilizce biliyor, ne de Fransızca!.. Sonra birden, Chevrolet marka arabamız var diye bizi suçlamak için bülbül kesilip İngilizce konuşmaya başladı.

Asansörde Yıldırım: "Erdem Abi, sosyalizm eğer buysa, ben memlekete döndüğümde parti kartımı geri veriyorum," dedi.

Yandık!.. Şimdi odaya girer girmez, Erdem Buri'den teori, teorinin uygulanması, insan karakteri üzerine konferans dinleyeceğiz...

Oda, dünyanın en iyimser, en mutlu insanının bile içini karartacak kadar sevimsiz.

Yıldırım: "Benim oda da aynı," diyor.

Gecikmeden, otelin neonlarla aydınlatılmış, yemekhaneye benzeyen lokantasına indik. İlerideki uzun masalardan birinde şişman bir gelin var. Gelin, ya damatla öpüşüyor, ya da bütün masadakilerle birlikte avaz avaz şarkı söylüyor.

Aniden, korkunç bir sıkıntı kapladı içimi. Ne işim var burada benim?.. Kafamda bir ses durmadan; iş işten geçmeden dön İstanbul'a, diyor. Erdem'in sesini duyuyorum:

"Yarın sabah erkenden yola çıkacağız, fazla gecikmeden yatalım çocuklar."

Kötü mü kötü ışıklandırılmış kabus gibi odaya giriyorum. Hayalet gibi durmaktayım odanın ortasında.

"Gel bakayım kucağıma," diyor Erdem. "O çok sevdiğim

çocuk bakışını, çocuk gülüşünü, ne olursa olsun kaybetme. Önemli olan, beraber olmamız."

Şefkatle sarılıyor, saçlarımı okşuyor.

Kucağına daha bir yerleşip, yanağımı yanağına dayıyorum... Yavaş yavaş gözlerim kapanıyor.

30 Mart 1966
Sofya

Öğle yemeğini Zagrep'de yedik. Avrupa havası başladı. Geceyi Trieste'de geçireceğiz.

Venedik çok güzel, çok şiirli, çok hüzünlü...

Erdem'in sesiyle uyandım. "Tülay uyan. Fransa'dayız."

Gözlerimi açtım, doğruldum, gözlüğümü takıp, camdan dışarı baktım. Gördüğüm, insanın tüylerini ürperten bir korku filmi dekoru. Karanlık... Üstünden devamlı sular sızan sonu olmayan bir duvar.

Yıldırım'ın, "Mont Blanc'ın altındaki tüneldeyiz abla," demesiyle, sanki Alp'leri sırtımda taşıyormuşum gibi bir his duydum.

"Jean-Paul Sartre'ın memleketi," dedi Erdem.

"Jean Jaurez'in," dedi Yıldırım.

Benimse, sırtımda Alp'ler, duvarlar üstüme üstüme geliyor. İçimden; nedir bu başıma gelenler, derken, çıktık tünelden.

Bir dağ otelindeyiz. İçerde, ölü gözü gibi bir ışık... İçim kapanıyor. Bir yandan da, açlıktan ölmek üzereyim. Resepsiyondaki kırmızı yanaklı adam: "Mutfak kapandı, size ancak so-

ğuk bir şeyler hazırlayabilirim," dedi. Bari güzel bir yemek yiyebilseydim...

Erkenden odalarımıza çekildik. Kalorifer yanmıyor mu ne, donuyorum. Bir de sevimsiz ki oda.

Üşümekten, bütün gece gözümü kırpmadım.

6 Nisan 1966
Chamonix

Arabayla Paris'te dört dönüyoruz. Bütün oteller dolu.

"Eiffel'i görmek istiyorum," dedim.

Yıldırım:"Erdem Abi, hemen yanımızda polis var, soralım," diyerek durdurdu arabayı.

Erdem: "Burada da, ilk geldiğim gece polis görmek istemiyorum. Niye durduruyorsun arabayı oğlum?" dedi.

Sonra, gayet terbiyeli Saint Joseph Fransızcasıyla, Eiffel'in nerede olduğunu sordu. Polis cevap verdi ve:

"Başınızı kaldırınız Mösyö," dedi.

Arabadan çıktık, başımızı kaldırdık. Eiffel Kulesi'nin altındaymışız!..

Gecenin on birinde, Champs Elysées'ye açılan *Colisée* adlı bir sokaktaki *Hotel Royal*'da iki oda bulabildik.

7 Nisan 1966
Paris

Yıldırım'ı trene bindirip, Almanya'ya uğurladıktan sonra, Paris'te dolaşmaya başladık. Erdem, garda, bir paket *Gitanes* sigarası, bir de *Le Monde* gazetesi aldı. Ben de bir sürü kartpostal. Benim sigara almama lüzum yok, küçük çantam Bafra dolu.

Sanki Paris'te bir gün kalacağız, yarın da bir yere yetişmemiz lazım!..

Victor Hugo'nun evini, *Notre Dame Katedrali*'ni, Sorbonne Üniversitesi'ni gördük; Seine nehri kenarında yürüdük; *Montparnasse*'da tren istasyonunu andıran *La Coupole*'de istiridye yedik; *Saint Germain-des-Prés*'deki, *Sartre*'ın gittiği *Cafe de Flore*'da konyak, otele dönmeden önce de Haller'de *"Pied de Cochon"* adlı bir lokantada soğan çorbası içtik. Pied de Cochon, domuz ayağı demek. Domuz ayağı diye lokanta adı olur mu?..

Otele döndüğümüzde: "Ben yarın Eiffel Kulesi'ne çıkmak, Mumyalar Müzesi'ne gitmek, bir de Opera'yı ve Chopin'in piyano çaldığı Pleyel Konser Salonu'nu görmek istiyorum," dedim.

Erdem banyoda. Musluk da açık. Söylediğimi duymadı galiba. Bir elinde diş macunu, öbür elinde sarı bir havlu:

"Yarın seni Montmartre'a götüreceğim. Akşam yemeğini de, on sekizinci yüzyılda, Diderot, Rousseau, Voltaire, La Fayette ve Madame de Pompadour'un gediklisi olduğu *Ile Saint Louis*'deki *Franc Pinot* mahzeninde yiyeceğiz," dedi.

Öylesine bir heyecanla konuşuyor ki, aniden karar verdim. Nereye isterse gideceğim, ne isterse yapacağım. Şu duyduğu keyfi, ölürüm de bozmam.

Eskiden Tino Rossi'nin oturduğu apartmanı tuttuk. Tino Rossi adı neler hatırlatıyor... Ankara... Çocukluğum... Ulus Sineması'nda gördüğüm siyah-beyaz bir film... Tino Rossi'nin söylediği *Ave Maria*'yı dinlemek için, üç kere gördümdü o filmi.

Ev, Champs Elysées'ye iki adım. Koca koca odalar, her odada bir şömine, üstünde tavana kadar çıkan bir ayna... Çok büyük bir mutfak ve çok küçük bir banyo. Banyo, belli ki sonradan eklenmiş. Bu saray gibi evlerde oturan Fransızlar yıkanmazlar mı?.. On dördüncü Louis, hayatı boyunca yıkanmamış diye okumuştum bir dergide.

Ev mobilyalı. Bütün mobilyalar on beşinci, on altıncı Louis taklidi. Vitrinlerde bir sürü biblo ve her baktığımda Moda'daki evi düşündürüp, içimi fena eden bomboş bir kütüphane...

Neyse... Önemli değil. Kendi evim değil ya... Belli bir süre kalacağız.

İstanbul'dan bir sürü gazete ve dergi geldi. Hepsini yerdeki halının üstüne dizdim, bakıyorum.

6 Nisan tarihli Foto Magazin'de bir başlık: "İstanbul Radyosu'nda Mağlubiyetler Devam Ediyor: Orkestralarla Halk Türküleri Okunması Yasağı Kalktı"

As Klüp'te şarkı söylerken çekilmiş bir resmim, altında: "Burçak Tarlası'nı aranje edilmiş şekliyle meşhur eden Tülay German radyoda türkü okuyamıyordu."

Hepsine bir göz atayım dedim.

"Tülay German hasta."

"Tülay German Fransa'da."

"Tülay German Alanya'da."

"Buri ile German kaçtı mı?"

"Antalya dönüşü Tülay'ı bütün tebessümü ile sahnede bekliyoruz..."

Havadis'te, Son Saat'te, Milliyet'te, Cumhuriyet'te; *Yılın sanatçısı, Yılın Yıldızı, En çok sevilen yerli şarkıcı, Altın Yıldız-En iyi şantöz: Tülay German...*

Hüngür hüngür ağlamaya başladım. Sonra kalktım, banyoda yüzümü gözümü yıkadım, salona döndüm; gazeteleri toplayıp, yazı masasının üstüne koydum; bir Bafra sigarası yakıp, odamdan adres ve telefon defterimi aldım, soldaki boş sayfaya: 440, Bağdat Caddesi, Suadiye'nin altına; Geçici adres: 35, rue de Berri Paris 8, yazdım.

Bağdat Caddesi, Suadiye... Evim... Bahçem, çamlarım, ağlayan söğüdüm, meyve ağaçlarım, çiçeklerim... Domates, patlıcan, biber, maydanoz, dereotu ektiğim arka bahçe... Odamın balkonunu saran asma yaprakları... Bamya pişirileceği zaman, kopardığım koruklar...

Kim diyordu? Yoksa bir türkü müydü "Bir ah çeksem karşıki dağlar inler" diye?..

Mayıs 1966
Paris

Telefon çalıyor.

"Erdem, telefon çalıyor," diye sesleniyorum.

"Kızım, giyiniyorum. Sen açsana."

"Ya İngilizce bilmeyen bir Fransızsa..."

"Ne *quittez pas*, dersin."

"Anlamadım. Ne?"

Telefon çalmaya devam ediyor.

"Tülay, Allah aşkına açsana şu telefonu. Atande (attendez) de, bekleyin demek."

Bazen işte böyle öldürür bu Erdem beni... Hırsımdan "alo" değil de "efendim" diyerek açtım telefonu. Karşımda Türkçe konuşan biri:

"Erdem Paşa'nın evi mi?" diye soruyor.

"Kimsiniz?" dedim.

"Tülay Hanım'la mı konuşuyorum yoksa?" dedi adam.

"Evet. Ben Tülay German."

"Ayol Tülay ben Dario... Dario Moreno."

Erdem, Milano'dan aldığı kolonyasını sürmüş, misler gibi kokarak geldi. "Kim?" diyerek aldı telefonu elimden. "Dario Moreno" dedim ve konuşmalarını dinleyeyim diye, telefonun arkasındaki *ecouteur* dedikleri zımbırtıyı alıp, kulağıma götürdüm.

Erdem: "Hay Allah Dario! Nasıl, nereden buldun bizi?" dedi.

Dario gevrek bir kahkaha attı:

"Erdem Paşa, Paris'te her olan bitenden benim haberim olur..."

Öğleden sonra dört buçukta, *Champs Elysées*'deki Fouquet's Kahvesi'nde randevulaştık.

Gittiğimizde, Dario ön masalardan birinde oturuyordu. Bizi görür görmez, ayağa kalktı, beni öptü ve hemen oracıkta Erdem'e laf attı:

"Ben Fenerbahçe'de Belvü'de söylerken, ne şarkı söyleyişimi beğenirdin, ne de şarkılarımı. Esnaf, derdin. Ama bak burada, büyük vedet oldum, ya..."

"Aradan kaç yıl geçti, hâlâ mı unutmadın?" dedi Erdem.

Çaylar içip, pastalar yedik. Kahveden çıktığımızda, Dario koluma girdi, Champs Elysées'de yürüyoruz. Arada, kadınlı erkekli bir sürü insan: "Bak, Dario Moreno," diyerek imza istiyorlar.

Dario: "Ah İstanbul ah!.." deyip, bana baktı.

"Sen rakı sever misin?"

"Babam Niğdeli. Sen Fertek rakısına yetiştin mi? Niğdelinin kızı rakı sevmez mi?" dedim.

"Dur öyleyse, sizi Chirag Efendi'ye götüreceğim," dedi. "Beyaz peynir, sucuk, pastırma, rakı... Ne isterseniz var."

"Yahu Fransa'dasınız. Çıldırdınız mı siz?" dedi Erdem. "Ben ne sucuk yerim, ne de pastırma. Rakı da içmem. Kâfi dinlendirmiyorlar."

Dario, Erdem'in sözünü kesti:

"Sus Allah aşkına, keyfimizi kaçırma. Sana bir pilav yaparım, bir de domates salatası. Onları yersin."

Erdem, Dario'nun üstü açık pembe Cadillac'ını görünce: "Artık bu kadarı fazla," dedi. Bizim siyah Chevrolet'yi aldık.

Chirag Efendi, ufak tefek, Kadıköylü bir Ermeni. İskemleler getirdi, kahveler, lokumlar ikram etti. Küçük bakkal dük-

kânında uzun uzun İstanbul'dan konuştuk, sonra da Dario'nun evine gittik.

Erdem balkona çıktı, biz mutfakta rakı mezesi hazırlıyoruz. Pilav da demlenince, Erdem'i çağırmaya gittik. Hemen yandaki balkonda, kızıl saçlı bir kadın çiçeklerini suluyor. "Bonsoir" dedi. Tanıyorum bu kadını...

"Bonsoir komşu," dedi Dario. "Türk gecesi yapıyoruz, gelmek ister misin?"

"Mersi, bu akşam erken yemek yedim," dedi kadın. "Başka bir sefer, memnuniyetle."

Tabii... Kadının kim olduğunu buldum. Fellini'nin "Dolce Vita" filminde Fanny rolünü oynayan Magali Noël.

Yemekten sonra, mutfaktan bir cezve alıp, "Hadi kahveleri sizde içelim, hem de evinizi görmüş olurum," dedi Dario.

Erdem aşağıda arabayı park edecek yer ararken, Dario'ya evi gezdirdim. Kahvelerimizi içtikten sonra da, sabahın üçüne kadar Dario'yla: *"Kadifeden kesesi, kahveden gelir sesi / Oturmuş kumar oynar, ciğerimin köşesi"*'nden başlayıp, bildiğimiz ne kadar eski İstanbul ve Rumeli türküsü varsa söyledik, dansettik.

Erdem ne düşünüyor bilmiyorum; daha doğrusu, sormaya bile cesaret edemiyorum ama, ben Fransa'ya geldiğimden beri, ilk defa bu kadar eğlendim.

Hemen hemen her gün Dario'yla beraberiz. Akşamları ya sinemaya gidiyoruz, ya söylenenleri pek anlamamama rağmen, Fransızca öğrenmeme yardımı olur diye tiyatroya, ya da *Bobino veya Olympia*'ya.

Dün Juliette Gréco'nun prömiyerine gittik; bu gece de, insanı allak bullak eden, söylediği her şarkıyı yaşayan ve din-

leyene de yaşatan çok büyük bir artisti, Jacques Brel'i dinledim.

Programını bitirdikten sonra, tebrike, soyunma odasına gittik. Bornozunu giymiş, oturuyor. Ben bu kadar iyi yüzlü, yapmacığı olmayan, alçakgönüllü bir sanatçı tanımadım diyebilirim.

Brel'i sahnede görebilmek için Paris'e gelmeye değer.

4 Mayıs 1966
Paris

Söylenenlerin yarısını bile anlamadan, aptal gibi televizyona bakıyorum. Kapı çaldı. Moda'da değiliz, gecenin bu saatinde kim gelir?..

Açtım kapıyı. Karşımda Dario, yanında da, kalın camlı gözlüğüyle, neredeyse çocukluğumdan beri tanıdığım piyanist Fritz Kerten.

Dario, "Size piyanistim André Kerr'i getirdim," dedi.

André Kerr!.. Şaşkınlığımı görünce gülmeye başladılar.

Fritz: "Benim Tülay, ben," dedi. "Fransa'da Fritz olur mu? Buraya gelir gelmez, ilk iş ismimi değiştirdim."

Meğer Fransa'da Almanlara *Fritzler* derlermiş. Nereden bileyim ben? Chirag Efendi'den aldığım Türk kahvesini içtikten sonra, "Saat çok geç," deyip kalktılar.

Kapıda, Fritz bir plağımı istedi. Çok acele karar verip, elimizde iki valizle İstanbul'dan ayrıldığımızı, yanımda tek bir bantdan başka bir şey olmadığını söyledim. Burada, Serge Gainsbourg'la, France Gall'le çalışan önemli bir şirketin direktörüne dinletmek istiyormuş.

İstemeye istemeye verdim bandı.

Odamda beş aşağı beş yukarı dolanıyorum. Kendime ettiğim küfrün sonu yok. Niye verdim elimdeki tek bandı? Bantla beraber sanki her şeyim gitti, yok oldu gibi geldi. Sesim, şarkılarım, şarkıcılık hayatım... Dokunsalar ağlayacağım.

"Neden mani olmadın?" dedim Erdem'e.

"Neden mani olaydım?" dedi. "*Barclay*'i istemedin, sesimi çıkarmadım. Belki Fritz'in adamı beğenir bandı, Fransa'da plak yaparsın."

Matrak mı geçiyor?.. Daha *oui, non, bonjour, bonsoir, au revoir*'dan başka Fransızca iki laf etmekten acizim.

"Vermek istemiyorduysan, vermeseydin kızım. Ama iyi oldu. Evet, bir yerde ders olsun bu sana. Bırak artık bu doğulu nezaketini de 'hayır' demeyi öğren. Fransa'dasın."

"Benim şu an ders almaya değil, bir baba şefkatine, teselliye ihtiyacım var. Sen *Gitanes*'ını yakmışsın, rahatsın burda. Ben, gündüz vakti bile karanlık bu evde boğuluyorum. Güneşe, denizin kokusuna, arkadaşlarıma, sahnede şarkı söylemeye, dinleyicilerimin sevgisine ihtiyacım var. Diri diri gömülmüş gibi hissediyorum kendimi."

"Peki, gel bakayım kucağıma..."

Fritz'in adamı bandımı çok beğenmiş. Bugün randevumuz var. Bürosu eve çok yakın. Yürüyerek gittik.

Güler yüzlü bir kadın karşıladı ve sahte gülüşlü, iki dirhem bir çekirdek bir başka kadının odasına götürdü bizi. Sahte gülüşlü de kocaman, çok güzel döşenmiş, direktörün odasına. Orta yaşlı, uzun boylu, kendinden emin görünüşlü direktörün adı Bourgeois! (*Burjuva*). Neyse... En önemlisi, İngilizce konuşuyor.

"Oturunuz lütfen," dedi.

Oturduk. Bandımı çok beğenmişmiş, çok güzel ve sıcak bir sesim varmış, üstelik de çok gençmişim! Ve de güzelmişim!..

"Mersi," dedim.

Sigara ikram etti, aldım ve boğazım parçalana parçalana içtim Gitanes'ı. Az sonra, Erdem'le Bourgeois arasında, bitmeyen, Fransızca bir konuşma başladı. Arada geçen *artist, reper-*

tuar, kontrat gibi kelimeler dışında hiçbir şey anlamadım konuştuklarından.

Mösyö Bourgeois, sahte gülüşlü iki dirhem bir çekirdeği çağırıp bir şeyler söyledi; az sonra da kadın elinde bir sürü kâğıtla geldi odaya. İki sayfa patronuna, iki sayfa Erdem'e, iki sayfa da bana verdi.

İlk sayfada adımı gördüm, yanında da 27 Ocak 1943 İstamboul yazıyor. Benim doğum tarihim 1943 değil ki...

"Mösyö Bourgeois, burada iki yanlış var: İstanbul böyle yazılmaz, benim doğum tarihim de 1943 değil, 1935'dir," dedim.

Yaşlarını saklayanlara nedense hep illet olmuşumdur. Gülümsedi. Erdem'e ve Fritz'e bakarak:

"İnanılır gibi değil. Hiç yaşını göstermiyor. Hatta yüzünde hâlâ çocuksu bir ifade var; otuz yaşında olduğuna emin misiniz?" dedi.

"Otuz bir," dedim.

Fritz kaşlarını kaldırıyor, eliyle işaretler yapıyor, sus diye... Hani yanımda oturuyor olsa çimdikleyecek. Bu arada Erdem'le Bourgeois bazı satırlar ekleyip, bazı satırları da çizmekteler. Bourgeois:

"Matmazel Tülay, *'lu et approuvé'* yazıp, işaretli yerleri imzalar mısınız lütfen," diyerek altın dolma kalemini uzattı ve masanın arkasındaki kendi koltuğuna oturttu beni.

"Ne demek *'lu et approuvé'*?" diye sordum. Fritz'le Erdem bir ağızdan: "Okundu ve onandı demek," dediler.

Bir an durdum. Neyi onadığımı bir bilsem... Fritz devamlı gülüyor. Memnun mu memnun. Aykut Sporel'i hatırladım. "Tülay, Burçak, peynir ekmek gibi satıyor," derkenki gülüşünü, sevincini...

Elimde kalem, Erdem'e baktım. Başıyla evet dedi. Elime tutuşturduğu kağıt parçasına baka baka *lu et approuvé* yazıp, imzaladım ben de.

Fritz'le Erdem Türkçe olarak: "Hayırlı olsun," dediler. Seremoni bitti. Mösyö Bourgeois da elimi sıktı ve dış kapıya kadar geçirdi bizi.

Dışarısı bayağı güneşli.

Fritz: "Çok iyi bir iş yaptık, hadi bir kahveye girip bir şeyler içelim," dedi.

Kahvede Erdem'le Fritz'e baktım: "Yahu burası ne biçim memleket?" dedim. "Kontrat imzalıyoruz, adam bir fincan kahve bile ikram etmedi! Ah canım Türkiye... Bir kontrat imzalandığında, çiçekler yollanır, Markiz'den kestane şekerleri, çikolatalar gelir..."

7 Haziran 1966
Paris

Ünlü söz yazarları, besteciler toplanmışlar Mösyö Bourgeois'nın bürosunda. Fransa'daki ilk plağımda yer alacak dört parça seçilecek.

İlk parça seçildi, *"Ave Maria"*. Tino Rossi'den belki yirmi, belki yirmi beş yıl sonra ilk defa plağa okunacak diye herkes çok memnun.

Televizyon ekibi ise, Tino Rossi'nin eski evinde oturduğumu öğrenince, çekimi evde yapmaya karar verdi.

Paris'e yeni gelmişim havası verilerek, valizler doldurulup yatağın üstüne kondu ve çekilen film "Paris'te Bir Türk" diye akşam haberlerinde gösterildi. Arkada *Burçak Tarlası* çalıyor. Nereden buldular *Burçak Tarlası*'nı acaba?..

Devamlı koşuşturmaktayım. Eve, neredeyse yatmadan yatmaya geliyorum.

Terzihanelere, güzellik enstitülerine götürülüyorum; ünlü kuaför Jacques Dessange uzun saçlarımı kesiyor, yeni bir şekil arıyor; yıldızların fotoğrafçısı Serge Roland Jane Fonda'yı uğurlayıp, beni alıyor... France Soir gazetesinde resimlerim çıkıyor; eskiden Edith Piaf'ın menajeri olan Lou Barrière menajerim oluyor; hayatım ve sesim bir milyon franka sigorta ettiriliyor... German, Almanları hatırlatıyor, Fransa'da olmaz, diyorlar, otuz yıllık soyadımdan oluyorum... Adımın Fransızlar tarafından Tülay olarak okunabilmesi için, yazılışı değiştiriliyor, Tülay, To-

ulaï oluyor... Diksiyon dersleri alıyorum, Fransız dinleyicisini tanıyayım diye, ünlü bir gece klübünde program yapıyorum.

Çok ama çok sıkılıyorum ve İstanbul hasretinden geberiyorum.

En korktuğum, röportajlar... Sanki bütün Türklerin sorumluluğu benim omuzlarımda!.. Ya sorulan soruları tam olarak anlayamazsam, ya kullanmak istediğim kelimenin Fransızcasını bulamaz da akıllı cevaplar veremezsem diye kurdukça kuruyorum, çok iyi İngilizce bilen Liliane'ı yanımdan ayırmamama rağmen uykularım kaçıyor, iştahım kesiliyor... Gün geçtikçe zayıflamaktayım.

Belimin etrafında sıskalıktan dört dönmeye başlayan eteklerim, yakında bacaklarımdan aşağı Champs Elysées kaldırımlarına düşecek. İstanbul'da en iyi makyaj malzemeleriyle bile bir türlü çökertmeyi başaramadığım avurtlarım diş etlerime iyicene yapışmak üzere.

Bu arada, iki günün başı grev oluyor, asansörler duruyor, metro çalışmıyor, De Gaulle küplere biniyor, Mitterrand televizyonda toplumculuğu savunuyor, sokakta oğlanın biri elinde gitar ezilenlerin şarkısını söylüyor, Mösyö Bourgeois da benim sayemde milyoner olma düşleri kuruyor...

Turizm Bakanlığı'nın Paris'teki temsilcisi Mukadder Sezgin, Fransa'da televizyonla ilgili incelemeler yapan TRT Umum Müdürü Adnan Öztrak şerefine bir kokteyl verdi. Fransız Televizyonu'ndan Raymond Marsillac ve TRT'den, eski dost Semih Tuğrul'la gittim. Büyük elçi Namık Yolga'dan Metin Toker'e kadar herkes orda. Bir ara baktım, Adnan Öztrak bana doğru geliyor. Geldi, elimi sıktı ve:

"Siz, gerçek Türk Müziğini, Türk Folklorunu en güzel Türkçeyle batı anlayışında söyleyerek, memleketimizin büyük propagandasını yapmaktasınız. Sizi ne kadar takdir etsek azdır. Radyolarımızın mikrofonları her zaman için size açıktır," dedi.

Sustum.

Biraz geç değil mi?

Daha önceleri neredeydiniz?..

23 Haziran 1966
Paris

Plağım dün radyolara verildi. Bu gün üç radyoda birden *Ave Maria*'yı çaldılar.

Tuhaf oluyor insan...

Erdem'in çok eski arkadaşı, ellili yıllardan beri New York'ta yaşayan besteci İlhan Mimaroğlu, İstanbul'dan New York'a dönerken Paris'e uğradı. Bizde kalıyor.

İstanbul'dayken koymuş mikrofonu Erdem'in evinin terasına, çekmiş Moda seslerini. Dinletti bize. Horoz öttü, güvercinler kanat çırptı, gazeteci "Milliyet, Cumhuriyet, Akşam!" diye bağırdı, oğlanın biri ıslıkla Beatles'ın parçasını çaldı, bir çocuk "Anneee!" diye bağırdı, kızlar fıkırdadılar, klaksonlar, klaksonlar... Ve ben, bittim. Erdem'e baktım, Erdem bana baktı:

"Köksüz ağaç olduk," dedi.

Saat gecenin üçü. Uyumam lazım. Erdem de, İlhan da çoktan uyudu. Yarın sabah bir televizyon programı yapmak için Belçika'ya gidiyorum. Radyoyu açtım. "Venedik ne kadar hüzünlü" şarkısı bitmek üzereydi. Bitti ve takdimci: "Charles Aznavour'u dinlediniz, şimdi de size, Fransa'da ilk plağını dolduran Türk yıldızı Tülay'ın büyük bir başarıyla söylediği klasik bir eseri takdim ediyoruz. Schubert'in *Ave Maria*'sı," dedi.

Gidip yatayım bari. Köksüz ağaçlığımın verdiği perişanlığımı ve yıldızlığımı da yanıma alarak...

Almanya'dayız. Saarbrücken'de. Hem Almanya'da, hem de Amerika'da gösterilecek olan "Gilbert Becaud Show"da dört şarkı söyleyeceğim.

Sevimsiz bir memleket, sevimsiz bir şehir, sevimsiz bir otel... İyi olan tek şey, Françoise Hardy'nin burada olması. Büyük şarkıcı Barbara, Françoise, Erdem, ben aynı otelde kalıyoruz.

Bugün provadan sonra, televizyonun kantininde sandviç yiyorduk, Françoise büyük bir kızgınlıkla bana baktı:

"Ne yaptılar sana?" dedi. "Tamamen değişmişsin. Saçların, şarkı söyleyişin, sahnedeki jestlerin... İsmin bile! Biz Fransızlar o kadar da aptal değiliz! İki üç kere radyolarda, Tulay yazılır ve Toulaï okunur demeleri yeterdi. Bravo! İyi çalışmışlar! Seni de herkese benzetmek için ellerinden geleni yapmışlar. Başarmışlar da. Her gece As Kulüp'e gelip hayranlıkla dinlediğim Tülay German nerede? Nerde o içindeki ateş?"

Erdem'e döndü: "Sen niye mani olmuyorsun?" dedi.

Tam o sırada, Norveç'li şarkıcı geldi yanımıza: "Ben de size katılabilir miyim?" diyerek. Françoise başını bile çevirmeden, oldukça ters bir tonla: "Hayır" dedi kıza.

Ben çok utandım:

"Yazık değil mi kıza, neden bu kadar kötü davrandın?" dedim.

"Tülay, lütfen bu oryantal nezaketini bırak artık. Hayır demeyi öğren. Prodüktörlerinin her dediğini kabul edersen, böyle olur işte... Herkese benzersin. Ben sana mutlaka Paris'e gel derken, İstanbul'daki volkan gibi Tülay olarak gel demiştim."

"Françoise, anlamıyorsun. Bilmediğin çok şey var..."

"Neyse, kapatalım bu konuyu..."

Söylemesi kolay. Bir yıldır *"show business"* denen o vahşi ormanda ne savaşlar verdiğimi ben bilirim. Saç şekliymiş, sahnedeki jestlermiş... Teferruat hepsi. İstediğim an değiştiririm. Ben, özüme gözüm gibi bakıyorum.

Bu akşam, yeni ayrıldığı sevgilisi Jean-Marie Perier'ye benzettiği Erdem'le baş başa bırakacağım onu. Ben, Barbara'yla dışarıda bir lokantaya gideceğim. Sakinleşsin, otele döndüğümde konuşurum.

Barbara'yla otele döndüğümüzde, Françoise'ı bıraktığım gibi buldum. Ağzını kulağıma dayadı: "Sen Barbara'yı tanımıyorsun galiba, senin gibi esmerlere dayanamaz," dedi.

Ben de onun kulağına: "Barbara çok büyük bir artist, çok terbiyeli harika bir insan ve Erdem'le beraber olduğumu biliyor, merak etme," dedim. "Gel şimdi benimle, iki de viski alalım, sana bu günkü konuşmanla ilgili söyleyeceklerim var..."

Haziran 1967
Saarbrücken

Çok yorgunum. Vücudum değil de, gönlüm yorgun...

Sırtımda kimono, başım Erdem'in dizinde, uzanmış piyanist Gyorgy Sandor'dan Bach dinliyorum.

Françoise'ın Almanya'dayken söylediklerine takıldı kafam. Haklı mı yoksa?

Ave Maria ve Erdem'in bestesi dışında, plakta söylediğim iki şarkıyı da hiç sevmemiştim ve istemeye istemeye söylemiştim. Neden söyledim öyleyse?.. Son yaptığım televizyon programında da şarkı söylerken gözlerimi kapattım diye, sakın kapatma bir daha, dedilerdi. Benim geleneğimde var bu, demek istedimdi, gelenek kelimesinin Fransızca karşılığı bir türlü gelmediydi aklıma. Fransızcayı doğru dürüst öğrenmek için ya bir okula yazılayım, ya da özel ders alayım, dediğimde ise, zamanın yok Tülay, demişlerdi.

Kendimi, 200 kilometre yapabilecek, fakat ille de 30 kilometre yapmasına izin verilen bir arabaya benzetiyorum.

Bir de en önemlisi: Ben, devamlı gülen, konuşan, herkesi güldüren, neşeli bir insandım. Gülmüyorum eskisi gibi...

Aslında, ne Paris umurumda, ne Fransa'da plak yapmak, ne de şöhret olmak... Burada hâlâ, sudan çıkmış balık gibiyim.

İstanbul'a dönmek istiyorum. Öf!..

Ya Erdem, ya İstanbul diye bir seçme olur mu?

Çikolatalı pasta mı, çilekli pasta mı? seçimine "seçme" de-

miyoruz. Her zaman "iyi"yi seçeriz. Şakağımıza tabanca dayasalar bile, yine bizim için "iyi" olanı seçeriz; ölümü seçmekte de hürüz, der Erdem.

Telefonun sesiyle sıçradım.

Erdem; "Dur kıpırdama," diyerek kolunu uzattı, açtı telefonu.

Bağırarak konuştuğuna göre İstanbul'dan biri arıyor demek. Kalkıp pikabı durdurdum. Herhalde Dario'dur. En geç yarın Paris'te olması lazım. Jacques Brel'in Don Kişot, Dario'nun da Sanço Pança'yı oynadığı "Mançalı Adam"ın prömiyeri Brüksel'de yapıldı. Şimdi de Paris'te oynanacak. Söylenenlere göre Dario harikaymış Sanço Pança rolünde.

Kahve yapmaya mutfağa gittim. Son zamanlarda fazla kahve içiyorum. Elimde fincanını döndüm salona. Erdem'in yüzü allak bullak!

"Ne var? Ne oldu?" dedim.

"Dario," dedi. "Dün gece arkadaşlarıyla sabahlamış, çok fazla yemek yemiş... Kaç kere söyledim, bu kadar fazla yemek yenmez diye..."

"Eee?"

"Bu sabah Yeşilköy'e geç varmış, uçağı kaçırmayayım diye koşarken düşmüş. Kalkamamış."

"Ne demek kalkamamış?"

"Tülay, Dario ölmüş."

Birden ağzım kupkuru kesildi. Yüreğimi görünmeyen eller sıkıyor gibi...

"Erdem, bana bir içki versene."

"Viski mi vereyim?"

"Ne olursa olsun, mühim değil."

Hayat devam ediyor.

Mösyö Bourgeois'nın aracılığıyla Philips Plak Şirketi ile kontrat imzaladım. *Philips* için dolduracağım ilk plakta, ancak uzun tartışmalardan sonra, söylemek istediğim *Kumbaya* şarkısının yer almasını sağlayabildim.

Kumbaya'ya Fransızca söz yazan Eddy Marnay, çok iyi bir söz yazarı ve melek gibi bir adam. Philips'in Basın-Radyo-Televizyon Bölümü Direktörü olan Louis Nucera ise İtalyan asıllı, sıcak bir insan. Erdem'le hemen ahbap oldular.

Louis Nucera, hafta sonları kedilerini bize bırakıp, *Académie Française*'den Joseph Kessel'in evine kapanıyor, ilk romanını yazıyor. Biz de tanıştık Kessel'le. Küçük, mahalle kahvelerinde buluşup, konuşuyoruz. Mustafa Kemal'den, De Gaulle'den... Sık sık da Rus kabarelerine gidiyoruz. Sonra ben Türkçe şarkılar, türküler söylüyorum. Bir parçayı bitiriyorum, Kessel: "Bir tane daha," diyor. Sabahlıyoruz...

Nucera'nın eve getirdiği arkadaşlarından biri de, kendisi gibi Nice'li olan ünlü ressam Raymond Moretti. Moretti caz meraklısı. Onunla olan konuşmalar, Maurice Ravel'in caz müziği etkisinde kalarak bestelediği eserler, Fransa'da yerleşmiş olan Sidney Bechet'nin klarnet çalışı, kemancı Stephane Grapelli ve gitar virtüozu Django Reinhardt etrafında dönüyor.

Erdem'in Türkiye'de kitaplarından tanıdığı filozof Lucien

Goldman ise, öğleden sonraları geliyor. Erdem'le çay içip bisküviler yiyerek, büyük bir keyifle saatlerce konuşuyorlar. Grupta bir de papaz var! Père André Sève. Akıllı, bilgili, esprili, açık fikirli ve hoşgörüsü olan bir yazar. En çok onunla konuşmaktan zevk alıyorum. Tek derdim: Père Sève'le Türkçe konuşamamak.

Ben birini sevip, kendime yakın hissettim mi, onunla Türkçe konuşmak isterim. Yabancı bir dil konuştuğumda, arada hep bir mesafe var gibi gelir.

Erdem, Louis Nucera'yla çok arkadaş oldu. Edebi konuşmaların yanı sıra, İstanbul usulü iki anlama gelen sözler söyleyip, şakalaşıyorlar. Bazen bakıyorum da... Sanki Moda Caddesi'nde dolaşan Saint Joseph'li iki arkadaş...

Geçen sabah, Erdem yeni uyanmış. Daha çayını içmemiş. Mahmur mahmur dolaşmakta iken telefon çaldı. Söylediğini duyduğumda, elimdeki kahvaltı tepsisini düşürüyordum az daha. Türkçe olarak: "Ne haber Louis?" diyor. Sonra farkına varıp, Fransızca devam etti konuşmasına.

Telefonu kapatır kapatmaz, gittim yanına: "Erdem Buri," dedim. "Bana Türkçeymiş, Fransızcaymış ne demek, diye diskurlar çekersin. Ama bak görüyor musun, ne kadar haklıyım. Arkadaş oldun mu, işte böyle *Ne haber Louis*, demek istersin."

Kumbaya "hit" oldu. Durmadan radyolarda geçmekte. Bütün televizyon programlarına katılıyorum. *Paris Match*'tan Aragon'un direktörü olduğu *Les Lettres françaises*'e kadar, dergilerde, gazetelerde hemen her gün resimlerim, röportajlarım, övgü dolu yazılar çıkmakta.

İstanbul'dayken *Burçak Tarlası*'nı söylememe herkes

karşıydı. Söyleyeceğim diye tutturmuştum ve Burçak Tarlası, Türk Popüler Müziği'nin ilk "hit"i olmuştu. Fransa'da da tek empoze ettiğim parça olan *Kumbaya* "hit" oldu.

Bıraksalar da, söylemek istediğim parçaları sahnede olduğu gibi, plakta da ben seçsem... Olmaz! Sistem bozulur, otorite elden gider.

Mayıs 1968 olayları patladı. Kıyamet kopuyor.

Her gece Saint Michel Bulvarı'nda, Saint-Germain-des-Prés sokaklarındayım. Odeon Tiyatrosu'nun önünde koca bir pankart: "Giriş Serbesttir". Sorbonne Üniversitesi herkese açık. Her amfide ayrı bir tartışma. Büyük amfiteatrda Jean-Paul Sartre'ı dinliyorum: "Sosyalizm ve özgürlük birbirinden ayrılmaz," diyor.

"Otoriter topluma hayır!"

"Yasaklamak yasaktır."

"Büyük okullar kapitalist sisteme elit yetiştiren fabrikalardır..."

Elimde broşürler, atılan göz yaşartıcı bombalardan gözlerim kan çanağına dönmüş, tarih yaşıyorum.

Jacques Prevért:

"Umuda kilit vurulmuş
Fikirler hapsedilmiş
Gençlik susturulmuş
Dayanamayıp da ağzını açtığında
Kapatılıyor
Coplanıyor, yerlerde sürükleniyor
Yine de doğruluyor, büyük kapıları zorluyor
Yalan, geçmiş bir geçmişin kapılarını.
Açılıyor
Hayata açılıyor
Dayanışmaya açılıyor

Özgürlüğe ve uyanıklığa açılıyor " diye yazıyor.

Wolinski karikatürler çiziyor:

İki kalantor yaşlı. Karşılarında bir genç.
Yaşlı: En sonunda gençlik uyandı ve bize yol gösteriyor
İkinci Yaşlı: Bravo bravo. Aferin çocuklar...
Yaşlı: Gençler, yarınlar sizin.
İkinci Yaşlı: Senin.
Yaşlı: Ama sakın bugüne dokunma.
İkinci Yaşlı: Geçmişi de rahat bırak.

Genç bir öğrenci, Einstein'ın sözünü tekrarlıyor: "Ne acıklı bir devir... Boş inançları, ön yargıları parçalamak, atomu parçalamaktan daha zor..."

Jean-Luc Godard, François Truffaut Cannes Film Festivali'nin durdurulması için ellerinden geleni yapıyorlar.

Louis Malle, Monica Vitti, Alain Resnais, Carlos Saura jüri üyeliğinden ayrılıyorlar.

Arabalar devrilmiş, kaldırım taşları sökülmüş, her yerde barikatlar... Bankalar kapalı. Sokaklar savaş yıllarını hatırlatan bisikletli Paris'lilerle dolu. Ne tren işliyor, ne otobüs, ne de metro. Posta yok, benzin yok, Gitanes yok.

Paris kaynıyor. Öğrenciler ve işçiler elele vermiş. Fransa grevde.

Mayıs 1968
Paris

Keyifli uyandım bu sabah. Banyoya geçtim, yüzümü yıkıyorum. Aniden bıçak gibi bir sancı saplandı karnıma. Kıvranıyorum. Ölüyorum galiba... Erdem'e seslenmek istiyorum, sesim çıkmıyor.

Birden kapı açıldı. Erdem. Beni o halde yerde görünce bembeyaz oldu yüzü. Sancı da geldiği gibi gitti. Güçlükle nefes almaya çalışarak: "Ne olur korkma, geçti," dedim.

Doktor geldi, Eddy Marnay'yin tanıdığı ve güvendiği Doktor Schemla adında bir operatöre gidildi, analizler yapıldı... Karar: Bir hafta içinde ameliyat olmam gerekiyormuş. Salı akşamı kliniğe gireceğim. Erdem, meraktan üzüntüden mahvolmuş bir halde bana sarılıyor:

"Keşke bana olsaydı... Sen benim dünyamsın, her şeyimsin yavru kızım..."

Onu düşünmekten bazı bazı kendi halimi unutuyorum. Yatsam ve salı'ya kadar uyusam...

Salı oldu. Güneşli mi güneşli bir gün. Paris öylesine güzel ki... Sancım da yok. Canım gezmek istiyor. İstiyor ama, saat beşe geliyor. Kliniğe gitme zamanı geldi.

Böyle bir günde kahvede oturulur, Seine nehri kenarında yürünür, Boulogne Ormanı'nda gezilir, her şey her şey yapılır da ameliyat olmak için kliniğe gidilmez.

İki yanı ağaçlı bir caddeye girdik. Baharlar açmış. Paris ilkbaharda ne güzel oluyor.

Konağa benzeyen bir binanın önünde durduk. Binanın güzelliğini tek bozan: Klinik Junot yazılı tabelası.

Erdem, arabanın arkasından valizimi aldı, ben de radyomu, pardösümü, el çantamı.

Güzel bir holdeyiz. Küçük, şirin bir otele benziyor burası. Ben etrafa bakıyorum, Erdem resepsiyonda birtakım kağıtlar dolduruyor. İmzaladım kağıtları. Resepsiyondaki suratsız, cırlak sesli kadın:

"Üçüncü kat 305 numaralı oda. Asansörden çıkar çıkmaz sağa dönün, karşınızdaki ilk kapı," dedi.

305 numaralı oda, masmavi bir oda. Her şey mavi. Karyola, dolap, komodin, masa, koltuk, çarşaflar, lavabo...

Valizimi açtım, her şeyimi yerleştirdim, aşağıya telefon edip iki elbise askısı daha istedim, İstanbul kartpostallarımı masanın üzerine dizdim, sonra balkon kapısını açtım, oturup birer sigara yaktık. Kapı vuruldu. Elinde derece, çok genç, güler yüzlü, kırmızı yanaklı, kütür kütür bir hastabakıcı girdi içeri. Akşam ateşimi alacakmış. Benim ateşim mateşim yok. Gayet iyiyim.

Kız çıkınca, Eddy Marnay'ye telefon edip, kliniğin adresini, telefon numarasını verdik. Eddy: "Dur, sana Alain Delon'u veriyorum," dedi. Delon da *"Courage* (cesaret)," dedi. Ben Alain Delon'u tanımam ki!.. Erdem: "Ben Eddy'yle plak seansını yönetmiştim. Çok saygılı bir çocuk," dedi. Mersi öyleyse...

Saat altıda yemek geldi. Hayatım boyunca altıda akşam yemeği yemedim. Yemek de ne yemek!.. Bulaşık suyu gibi bir çorba ve elma püresi.

"Matmazel, ben bu gece açlıktan ölürüm," dedim.

"Ameliyattan önce öyle gerek," dedi.

"Açlıktan ölmem mi gerek?.."

Böyle sözde şakalar arkasına saklanıp, aptalca laflar söyledim mi, korkuyorum demektir.

Güldü kız: "Saat on ikiden sonra sakın su içmeyin. Bir yudum bile olsa. Yemeğinizi bitirdikten sonra da ameliyat öncesi hazırlıklarını yapacağım," dedi, çıktı.

Ne yapacak?.. Erdem'i soru yağmuruna tuttum. Madem Tıp Fakültesi'ne gitti, bilmesi lazım. Keyfim kaçtı. Soyundum, dolabı açıp pantolonumu, bluzumu astım, sabahlığımı giyip yatağa uzandım.

Kız, elinde bir şeyler, geldi. Karnımı eterle sildi, neredeyse diz kapaklarıma kadar kırmızı bir şey sürdü. Felaket bir biçimde hastane kokmaya başladım. Benim balkonlu mavi otel odam, soğuk bir hastane odası oluverdi...

Saat yedi buçukta, elinde çiçekler, gazeteler, dergiler Eddy geldi. Ziyaret saati sekize kadarmış. Gececi söyledi. Çirkin, suratsız bir kız. Erdem de, Eddy de dokuz buçuğa kadar kaldılar. Giyinip, onlarla beraber çıkmak geldi içimden. Erdem istemeye istemeye kalktı. Sarıldık birbirimize.

Eddy ile Erdem gitti. Ben kaldım. Balkona çıkıp, arkalarından baktım, içim buruk, el salladım. Cadde cıvıl cıvıl. Arabalar geçiyor, insanlar gülüyor, şakalaşıyor... Karşı kaldırımda genç bir kız sevgilisiyle öpüşüyor... Hava bahar kokuyor.

Ne kadar zaman öyle balkonda durdum, bilmiyorum. Üşüdüm sonra, içeri girdim. Radyomu açtım, Eddy'nin getirdiği dergilere bakıyorum. Ses seda yok... Ama uykum da yok. Ben bu saatte uyuyamam ki... Bir sigara yaktım. Erdem hâlâ telefon etmedi. Eve gider gitmez arayacaktı. Niye aramıyor? Ben arayayım dedim, telefon bir kütük!..

Saat on ikiye beş var. Beş dakika sonra su yasağı başlayacak. Hiç de susamamışım. Ona rağmen iki bardak su içtim. Gidip yatayım bari.

Yattım, kalktım, radyoyu açtım, balkona çıktım, sigara içtim, yine yatağa girdim, ışığı söndürdüm, tekrar yaktım... Saat

üç oldu. Radyoda *Deux Guitares* çalıyor. Joseph Kessel'i, Rus kabarelerini düşündüm. Telefon hâlâ çalışmıyor ve açlıktan midem kazınıyor. Şimdi loş ışıklı bir lokantada olsam. Arkada hafif bir müzik. Masanın üstünde renkli bir örtü, mumlar, çiçekler... Güzel bir kırmızı Bordeaux şarabı, ızgara bir et, yanında taze sebzeler...

Eğer hemen uyumazsam, büyük bir ihtimalle kaçacağım buradan. Yok, akıl kârı değil. Söylediğim lafa bak! Hayatımda "akıl kârı" ne yaptım ki bugüne kadar?.. Neyse son bir defa daha uyumaya çalışacağım. Uyursam ne âlâ, uyuyamazsam... Bakarız. Balkonun kapısını, ışıkları, radyoyu kapatıp girdim yatağa. Yemyeşil çayırlar, koyunlar, yıldızlar... Çok uzakta... Küçücük...

Kapılar açılıyor, kapılar kapanıyor, yine açılıyor. Uyku ile uyanıklık arasındayım. Tek gözle saatime baktım, beş buçuk. Biraz daha uyuyabilirim. Keşke dün gece saat kaçta ameliyat olacağımı sorsaydım. Ya, altıda gelirlerse. Saçım başım darmadağınık, dişlerimi bile fırçalamadan. Kalkmam lazım. Uyumak da istiyorum bir yandan. Herhalde dokuzdan önce ameliyat etmezler. Sonra... Acaba ilk beni mi alacaklar? Ya on birde girersem... Kaçtı uykum. Kalkıp hazırlanayım da, sonra yatağa uzanır biraz kestiririm, dedim.

Balkonun kapısını ardına kadar açtım. Havalansın oda. Tualetimi yaptım, saçlarımı fırçaladım, sigara tablasını döktüm, gazeteleri, dergileri toplayıp iskemlenin üzerine koyuyordum ki, gececi girdi içeri:

"Günaydın. İyi uyudunuz mu?"

"Matmazel, benim telefonum çalışmıyor."

"Akşam sekizden sabah sekize kadar çalışmaz."

Masanın üzerine dizdiğim İstanbul kartpostallarına bakıyor.

"Hangi ülke?"

"Türkiye."

"Çok güzel yer. Türk müsünüz?"

"Evet."

"A ben sizi televizyonda gördüm. İmzalı bir resminizi verir misiniz?"

"Yanımda yok. Yarın veririm."

"Buraları Constantinople mu?"

"Evet, İstanbul."

"Geçen yaz, tatilimi Yunanistan'da geçirdim, çok güzeldi."

"Bu yaz da Türkiye'ye gidin."

Dereceyi masanın üzerine bırakıp çıkarken sordum:

"Ne zaman ameliyat olacağım?"

"Sekiz buçukta. Yedi buçukta gelip, iğnenizi yapacağım."

Karnım aç. Canım nasıl kahve istiyor...

İğneden sonra çok iyi hissettim kendimi. Hiç korkmuyorum. Çok mutluyum. Erdem'e, çok iyi olduğumu söylemem lazım. Kahroluyordur şimdi. Saat herhalde sekiz olmuştur. Şu telefona bir uzanabilsem. Zorlukla gözlerimi araladım, karşımda beyazlar içinde çam yarması bir adam: "Nasılsınız?" diye soruyor.

"Çok iyiyim, mersi. Siz nasılsınız?" dedim. Gülümseyip, eğildi, sabahlığımı çıkarmak istiyor. Hop dedik! "Ben sabahlığımı çıkarmam" dedim.

Asansördeyim. Çam yarması yanımda. Ne kadar iyiyim... Yine dalmışım. Gözümü açtım, karşımda Doktor Schemla.

"Sizi tekrar gördüğüme çok sevindim, nasılsınız?" dedim. Bir şeyler söyledi.

Çok fazla ışık var. Gözlerimi acıtıyor. Televizyon mu çekiliyor?.. Rahatsız mı rahatsız, sert mi sert, taş gibi bir yerde yatıyorum. Yastık da yok.

"Lütfen bir yastık verebilir misiniz?"
"Matmazel Tülay, sayın lütfen."
"Türkçe sayabilir miyim?"
"Tabii."
"Bir, iki, üç, dö..."

9 Nisan 1969
Klinik Junot

Yeni plağımı doldurmak için stüdyodayım. Söylemek istemediğim bir şarkıyı söyleyeceğim. Mikrofonun karşısında, öne doğru eğilmiş duruyorum. Elim devamlı karnımda. "Tülay çok hafif bir sesle söylüyorsun," diyorlar. Daha yüksek sesle söylersem, karnım dikildiği yerden açılacak gibi geliyor.

Bundan önceki plağımda, benim seçtiğim parça olan, siyah Afrikalıların topraklarını, elmaslarını çalan "beyaz adam"ın artık korkudan uykularının kaçma zamanının geldiğini anlatan "Bir Toprak Parçası" adlı Güney Afrika şarkısı, sahnede en büyük alkışı, basında en iyi eleştirileri aldığı halde, Brötanya'daki ayaklanma olaylarından dolayı, o sıralarda Fransa için hassas bir konuya deyiniyor diye radyoda çalınmadı.

Bu, söylemek istemediğim şarkı için ise, Philips'tekiler: "Yaz tatili için harika bir parça, bütün diskoteklerde geçer," diyorlar. İstemeye istemeye söylemeye çalışıyorum, durduruyorlar:

"Tülay, senin telaffuzun çok daha iyidir. Ne oldu? Son söylediğin kelime tam anlaşılmıyor."

Böylesine aptalca sözler anlaşılmasın daha iyi, demek geliyor içimden. Devam ediyorum, yine durduruyorlar:

"E harfi ince söylenecek. Türkçe'deki E gibi değil," diyor diksiyon hocam.

Vallahi çıldıracağım. İmdat!

Erdem: "Biraz daha katlan, Fransızca birkaç plak daha yap, ismin sağlamlaşsın, ondan sonra istediğin şarkıyı istediğin dilde söyleyebilirsin," diyor.

Nasreddin Hoca'nın hikâyesindeki eşek gibi olmam inşallah!.. "Tam alışıyordu..." demiş Hoca.

Parça listelerde!..

Almanya sınırındaki bir şehirde verdiğim konser biter bitmez yola çıktık. Yarın, çok izlenen bir televizyon programı için Deauville'de olmam lazım. Canlı yayın. Geç kalmaya gelmez. Program biter bitmez de Paris'e döneceğim, valizler hazırlanacak. Philips'tekilerin söylediklerine göre, söylemek istemediğim parça, güneyde bütün diskoteklerde ve radyolarda çalınmaktaymış. Sabah erken saatte yola çıkarsak, Monte Carlo'daki televizyon programına ancak yetişebilirim. Yine canlı yayın.

Gece, yorgun argın Cannes'a girdik. *La Croisette*'te Erdem arabayı yavaşlattı. Philips, Croisette'in üstünde *Reserve Miramar Oteli*'nde yer ayırtmış.

Cannes, Nice, Monte Carlo, Antibes, Saint Tropez... Ne güzel yerler... Benim bir şey gördüğüm yok ki... Ya radyodayım, ya projektörler altında televizyon stüdyosunda. Gazetecilerle röportajlar... Olmadık yerlerde, olmadık durumlarda fotoğraf seansları... İçinde balina yavrusu olan bir havuzda... Motosiklet üstünde! Hayatta bisiklete binmedim. Balıkadam kıyafetiyle... Cannes'da *Palm Beach*'in yüzme havuzunda Serge Lama'yla sözde yemek yerken...

Millet denize giriyor, eğleniyor. On gün boyunca, bir tek günüm güzel geçti. Nice'te, annesinin evinde Louis Nucera'yı, sonra da atelyesinde Raymond Moretti'yi görmeğe gittiğimiz gün.

Biyopsi sonucundan sonra içim rahat, ama güney çok sıcak, gece gündüz durmadan çalışmaktayım ve geçirdiğim dört saat süren ameliyattan sonra çabuk yoruluyorum.

Ağustos 1969
Cannes

Benim için şarkı söylemek: Sevincimi, kederimi, öfkemi, sevgimi, tüm duygularımı dinleyicinin önüne sermek...

Bin çeşit renkle nakış işlemek... Yiğitliğin alıyla, kederin karasıyla, acının sarısıyla, umudun mavisiyle... Bir çeşit haykırış, ağlatı, özgürlük, coşkunluk... Sonu sınırı olmayan bir zevk. Sesim ise, beni "güzel"e, "mut"a götüren bir araç, bir armağan.

İtalyan sesi güneş gibi sıcaktır. Rus sesi etkili. İspanyol sesi yakıcı. Alman sesi kesin. Fransız sesi zarif... Ana dilinden başka bir dilde şarkı söylendiğinde, felaket başlar. Tabii sesini kullanmaktan yoksun, kaçınılmaz bir biçimde taklitçi olmaya mahkûm olunur. Oysa şarkı söylemek öylesine tabii bir şey ki...

Çocukken, Schubert'in romantizmi, Dede Efendi'nin oya gibi besteleri, Batı'nın çokseslilığı, Anadolu'nun zengin ritimleri, ben farkına bile varmadan, taptaze kafamda yer etmiş. İngiliz'in diliyle haşir neşir olmam ise, sekiz yaşında, ilkokulun üçüncü sınıfındayken, İngiliz bir öğretmen tarafından verilen derslerle başlar.

Fransızcaya gelince... Fransızca benim için, aileden biri ciddi anlamda hasta olduğunda, konsültasyon yapmak için bir araya gelen doktorların aralarında konuştukları anlamadığım ve anlamadığım için de kızdığım bir dil.

Sinemaya götürüyorum diye kandırılarak doktora götürü-

lüp, o koca kaşık boğazıma kadar sokulduğundan beri, ben doktordan korkarım.

Psikolojik bakımdan, Fransız diliyle barışık olmam biraz zor... *Les Lettres françaises*'de René Bourdier: *"Şarkı söylerken kullanılan Fransızca üniversitede öğrenilmez. Sesine aşık olduğum Matmazel Toulaï, kendisine yabancı olan kelimeleri öz dilini hisseden yüreğine öğretebilir,"* diye yazmıştı. *Lettres françaises,* en değer verdiğim dergi. René Bourdier'nin yazılarına hayranım.

Söylediklerini dinleyip, "Bir Toprak Parçası" adlı Güney Afrika şarkısını plak yapıp, Eddy Marnay'yin dünya güzeli sözleriyle söyledim. Büyük bir sevgiyle söylediğim bu şarkı yürümedi. Sevmediğim, ödev yapan öğrenci gibi söylediğim şarkılar ise listelerde... Son yaptığım plaktaki o aptal parça, plak piyasaya çıktığı hafta listeye girdi.

Ben, tabiatı, tabii olanı, sadeliği, gerçek, içten gelen duyguları seven bir insanım. Sıradan, hiçbir özelliği olmayan sükseler bana göre değil.

1964 yılında, As Kulüp'ün kurulabilmesi için Kazablanka Gazinosu'ndaki çok kısa süren çalışmam dışında, para kazanmak için şarkı söylemedim. Şarkı söyledim ve para kazandım. Moda'daki evde Mustafa'nın dediği gibi "durum vaziyeti" ortada: Ben artık bu sevmediğim şarkıları söylemek istemiyorum.

Philips kontratımı yedi yıl daha uzatmak istiyor. Az kaldı üç kağıda getirip imzalatacaklardı. "Emprezaryom Roland Ribet'yle ve Erdem Buri'yle konuşmadan imzalarsam, ikisine de büyük saygısızlık etmiş olurum," diyerek zor kurtuldum ellerinden.

Önce Roland Ribet'yle uzun uzun tartıştık. Yalnız emprezaryom değil, sevdiğim bir insan Roland.

Akşam yemeğinden sonra Erdem: *"Flore*'a gidelim mi?" diye sordu.

"Hayır," dedim. "Bu gece seninle konuşmam lazım. Ben kararımı verdim ama, senin fikrini de almak istiyorum. Belki

bana, hayatının en büyük hatasını yapıyorsun, diyeceksin, ama dinle lütfen.

Erdem, ben son yaptığım plaktan da memnun değilim. Bu tip Fransızca şarkılar söylemek istemiyorum. Dört yaşımdan beri, şarkı söylemek mutluluktu benim için. Bir zamandır ıstırap haline gelmeye başladı. Ayrıca, hayatım uçaklarda, otel odalarında, konser salonlarında ışık provası, mikrofon provası, orkestra provası yapmakla geçiyor. Stüdyoda o gün doldurduğum plaktaki şarkıları doğru dürüst dinleyemeden, kırk beş dakika içinde kendimi sahnede buluyorum. Bir gün otuz beş derece yaz sıcağı olan Rio de Janeiro'dayım, ertesi gün, zemheri zürafası gibi, sıfırın altında dört derece olan Varşova'da. Bir de... Bu meslekte dönen dolaplar akıl alır gibi değil. Her şey önceden hesaplanmış. Nereye baksan, dümen... Louis Nucera, Roland Ribet, Eddy Marnay gibi birkaç kişi dışında, herkes yalnız kendi avantasını düşünmekte. Pençelerine düşmemek için kendimi korumaktan yoruldum. Ben böyle yaşayamam. Sesini çıkarmadan her şeye katlanan bir insan da değilim. Düşündüm, ama çok düşündüm ve bir çare buldum: Philips'den ayrılacağım. Kontratı uzatmak bir yana, olan kontratımın süresinin bitmesini bile bekleyemeyeceğim. Ayrılmak istediğimi de, en tepedeki, Genel Müdür Mösyö Hazan'a söyleyeceğim. Sen çok iyi bilirsin, bir şeyi gerçekten istedim mi, elde ederim. Söyleyeceklerim bu kadar. Şimdi samimi olarak konuş. Prensipte benimle aynı fikirde misin?"

Uzun zaman sustu. Sonra, uzanıp bir Gitanes aldı, yaktı ve azıcık da olsa hem kırgın, hem de kızgın bir ifadeyle yüzüme baktı:

"Konuşmazsan, ben senin bu kadar sıkıldığını nerden bilebilirim? Ne ben biliyorum, ne Eddy biliyor, ne de Louis... Neden sıkıntılarını, problemlerini anlatmazsın da, her şeyi içine atarsın? Neden içinden ağlamak geldiğinde, kendini gülmeye zorlarsın? Seninle bu konuda çok uzun konuşmamız gerekiyor."

"Erdem, ben ölürüm, yine de yakınmam. Ayrıca şahsi problemlerimle neden sevdiğim insanlara sıkıntı vereyim?.."

"Bir dakika. Durduracağım seni. Yersiz, gereksiz bir gurur derler buna."

"Off!.."

"Ahlamayı oflamayı bırak da, gelelim bana sorduğun soruya. Her alanda her istediğini yapmakta hürsün ama, bir tek şartla: Sorumluluğunu alarak."

"Biliyorum."

Koltuğundan kalktı, o güzel ellerini uzatıp beni de kaldırdı, sigaramı alıp tablaya koydu ve sarıldı. Sevgi dolu, şefkat dolu bir sarılma. Dünyaya bedel.

"Ben, her zaman yanındayım ve yanında olacağım," dedi sonra da.

Mösyö Hazan'ın görkemli bürosuna dertli girdim, şen çıktım. Yedi yıl daha uzatmak bir yana, 16 Temmuz 1974'de süresi dolacak olan kontratımı satın aldım!..

Philips binasından çıktım ve sokaklarda dansettim. Geçenler garip garip baktılar. Umurumda değil. Özgürlüğümü satın almışım.

Haziran 1970
Paris

ALTINCI BÖLÜM
1970 – 1993

Her sabah, gazetelerde kiralık apartman ilanlarına bakıp, uygun görünenleri işaretleyip, telefonun başına geçiyoruz. Üç hafta oldu, hâlâ doğru dürüst bir yer bulamadık.

Bu seferki komisyoncu, yumuşak, tatlı bir kadın. Bugün üç apartman gezdirdi. Üçü de, içinden yeni cenaze çıkmış gibi iç kapatıcı. Saat yediye geliyor. Tam ayrılırken:

"Elimde bir apartman daha var. Yeri çok güzel ama, üst kat değil ve biraz da küçük. Görmek ister miydiniz?" diye sordu kadın.

"Görelim," dedik. Ne kaybederiz?..

Etoile Meydanı ile Trocadero Meydanı arasında, Avenue Kleber'e açılan sokaklardan birindeymiş. Bir Fransız bestecisinin adını taşıyan sokaktan, doğrudan doğruya eve girdik. Antre, küçük bir salon, şömineli büyükçene bir oda, mutfak, banyo ve arka koridora açılan bir giriş kapısı daha.

Kadın: "Yanınız eczane, üstünüzdeki katta da bir doktorun kabinesi var. Müzisyen olduğunuza göre, sizin için çok elverişli. Kimseyi rahatsız etmeden, geceleri bile çalışabilirsiniz," dedi.

Ev, Erdem'e de, bana da çok küçük geldi ama, sevimli. Hele sokağa açılan ayrı bir kapısı olması, apartman değil de, ev havası veriyor.

Erdem'le birbirimize baktık ve: "Tamam, tutuyoruz," dedik.

Erdem, teybi ve hoparlörleri koyacak iyi bir yer arıyor, ben kitapları yerleştiriyorum. Birden, aklıma geldi. Suadiye'deki evimde, yüzyıl sonunda Almanya'da saray için özel olarak yapılmış harika bir piyanom var. Yıllardır öyle duruyor.

İstanbul'a anneme telefon ettim, piyanomu buraya getirtebilir miyim, diye. "Hem şarkıcı, hem bana çok ters gelen siyasi fikirlere sahip olan, üstelik de evli olmadan, bir adamla aynı evde oturan bir insanın bu evde hiçbir hakkı yok," dedi.

Ertesi gün bir piyano kiraladım.

Niyaz Hala, Paris'e gelen birini buldu mu, hemen bir şeyler yolluyor. Erdem'in çalışma odasının duvarında asılı duran küçük bir tablo, çay bardakları, sigara tablaları, kitaplar, plaklar... Küçük ev, gün geçtikçe Yaşar Kemal'in deyişiyle, "küçültülmüş Moda'daki ev" haline gelmekte.

Neden bazı günler hep kötü haber alır insan?.. Sabah sabah İstanbul'dan bir mektup. Erdem'in kuzinlerinden biri yollamış. Karadenizli bir müteahhit, babadan kalma evi yıkıp, yerine koca bir apartman yapmayı teklif ediyormuş. Kuzin Hanım Erdem'in "muvafakat"ini istiyor. Niyaz Hala dışında, öbür kuzin de razıymış evin yıkılmasına.

Erdem: "İçim parçalansa bile, iki kuzinim için de çok güzel bir teklif. Yepyeni iki dairede oturacaklar, hayır demeye hakkım yok," diyor.

Ben çok fena oldum. Hayatımın değiştiği ev yıkılıyor.

Öğleden sonra da Melike'den bir telefon. Annem, fikrimi bile sormadan, Suadiye'deki evimi satmak istiyormuş. Benim,

konuyu açmaya bile utanmam yüzünden, evimin tapusu hâlâ onun üstünde.

İçinde doğduğum ahşap konak çoktan yıkıldı gitti. Yerinde zevksiz koca bir beton yığını vardır her halde. Benim bildiğim, vasiyet kutsal bir şeydir. Gidenin son istekleri yerine getirilir. Annem de, anneannem de, dedemin vasiyetini çiğneyip geçtiler. "Hem şarkıcı, hem solcu, hem de..."

Canım sıkıldı. 1966 Nisanı'ndan bu yana çekilmiş ne kadar resmim varsa çıkardım, yerdeki halının üstüne serdim. Milano, Venedik... Elimde bir güvercin... Philips'le kontrat imzalarken... Stüdyoda ilk plağımı doldururken... Gökşin Sipahioğlu çekmiş fotoğrafları. 50'li yılların başında, basketbol oynarken tanımıştım Gökşin'i. Fransız televizyonunun en büyük ustası Averty ile yaptığım ilk televizyon programı...

Juliette Gréco, Eddy Marnay, Erdem, ben. Juliette'in sesi kulağımda:

"Çok beğendim sesini, çok beğendim, ama siyah giyme. Artık Türkiye'de değilsin, Paris'tesin. Burada devamlı siyah giyen benim. Juliette'i taklit ediyor derler. Yarın seni Yves'e (Yves Saint Laurent) götüreyim, bir sahne kıyafeti yapsın..."

Fransa'da yaptığım turnelerden resimler... En iyi otellerde kalıp, en iyi şarapları içip, har vurup harman savurduğum yıllar... Rio'da, *Maracanâzinho Stadı*'nda şarkı söylerken... Charles Aznavour'la Bobino'nun kulisinde... Aznavour'la bir resim daha. Bu kez Pleyel'de. Beraber olduğumuz ilk konser. Haber yollamıştı: "Bir Ermeni'nin elini sıkarlar mı?" diye. Ve... Léo Ferré'yle aynı sahneyi paylaştığımız unutulmaz Ekim 1969...

Ben programımı bitiririm, antrakt verilir, sonra da Léo Ferré çıkardı sahneye. İlle orada olmamı isterdi ve de beni görebileceği bir yerde. "Bu salonda beni gerçekten seven birinin olmasına ihtiyacım var. Kal," derdi. Programını bitirene kadar,

ben her gece ışıkçının yanında iki büklüm... Sonra, 1962'de, Türkiye'de plaklarını dinlediğimi anlatırdım ona. "Sizinle beraber olduğuma inanamıyorum," derdim. Sarılır öperdi yanaklarımdan.

Güzel anılar bunlar. İyi ki çıkarmışım resimleri.

Ev ağzına kadar dolu. Yerlerde oturuyoruz. Haiti'li, İngiliz, Amerikalı kızlı erkekli bir sürü hippi... Erkin Koray ve Barış Manço Erdem'le konuşuyor. Önümüzdeki hafta yeni plağını dolduracak olan Karen Dalton ve Hümeyra gitar çalıyorlar, *blues* söylüyoruz. İstanbul'dan yeni gelen babam hem memnun, hem şaşkın bize bakıyor. *The Doors, Janis* Joplin dinliyoruz. Spagetti yiyoruz. İngiliz hippi Arthur, metroda gitar çalmış, kazandığı parayla da bir mikrofon almış; hediye ediyor bana.

Eddy Marnay, ha bire bir sürü bildiri getiriyor. İmzalıyorum. Vietnam savaşına, Yunanistan'daki albaylara karşı düzenlenen yürüyüşlere katılıyorum, toplantılarda Jean-Paul Sartre'ı dinliyorum.

Kahrolsun faşizm.

Yaşasın özgürlük...

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Kara, Deniz ve Hava Komutanları Faruk Gürler, Celal Eyicioğlu, Muhsin Batur, Cumhurbaşkanı'na, Senato ve Meclis Başkanlıklarına muhtıra vermiş. Başbakan Süleyman Demirel istifa etmiş. Sunay, Başbakanlığa Nihat Erim'i getirmiş.

O güzelim 1961 Anayasasını değiştiriyorlar.

Erdem'in Beyazıt'da Beyazsaray toplantısının çıkışında hayatını kurtaran Deniz Gezmiş, Şarkışla'da yakalanmış.

Erdem'in annesinin, 27 Mayıs'ta, bayram eden Erdem'le

Yaşar'a söylediği söz geliyor aklıma: "Asker geldi diye o kadar sevinmeyin. Bir geldi mi, alışır, hep gelir..."

"Cinayet işleyenler ellerini kollarını sallayarak geziyor. Bu çocuklar kimseyi öldürmedi. Yaptıklarının cezası ölüm değil," diyor Erdem. Ve hayatımda ilk defa Erdem Buri'nin ağladığını görüyorum.

İlhan Mimaroğlu kendini sokağa atıyor.

Benim gözlerim de, ağzım da kupkuru. Damarlarımda kan değil isyan akıyor.

5 Mayıs 1972
Paris

İlhan Mimaroğlu, hayatının en güzel eserini gerçekleştirmekte.

"Tract" (Politik propaganda kağıdı, broşürü), emperyalist sistemin gerçeklerinin farkına varıp uyanan bir kadının bilinçlenmesi, politik gelişmesi etrafında kurulmuş bir eser.

Mimaroğlu: *"Tract,* bir kadın sesi için değil, Tülay German için yazılan bir eserdir. Tülay German için yazıldığına göre, sözü edilen kadın bir yerde Tülay'ın kendisidir," diye yazıyor.

İngilizce, Fransızca, Türkçe şarkılar söylüyorum; Bakunin'den, Nazım Hikmet'den, Jean-Baptiste Clement'dan, Bertolt Brecht'den, Karl Marx'dan, Eugene Pottier'den, Mahir Çayan'dan parçalar, şiirler okuyorum; *emprovizasyon* (doğaçtan söyleme) yapıyorum; haykırıyorum.

Mimaroğlu benimle Paris'te yaptığı kayıtları bitirdikten sonra, eseri *New York Columbia Princeton Üniversitesi Elektronik Müzik Merkezi*'nde tamamlayacak.

Paris'te kaydedilen parçalar ilk olarak *Montparnasse Festivali*'nde çalındı. Orada kendimi dinleyince, İlhan ve Erdem tarafından bir limon gibi sıkılıp, artist olarak her şeyimi verdiğimi anladım ve bomboş hissettim kendimi. Rahat. Bütün içimdekileri söylemişim.

Nixon-Kissinger canileri seçimle başa gelen Salvador Allende'yi öldürmeyi başardılar. On üç gün sonra da Pablo Ne-

ruda öldü. Rio'dayken tanıdığım büyük besteci, şair ve yorumcu arkadaşım Geraldo Vandre de kurşuna dizilmiş.

Ne acı bir yazgısı var memleketimin de, memleketime çok benzeyen Güney Amerika ülkelerinin de.

Gece gündüz çalışıyorum. Yepyeni bir repertuar hazırlamaktayım. Büyük bir coşkuyla söyleyeceğim Yunus Emrelere, Pir Sultan Abdallara, Nazım Hikmetlere, türkülerime Fransız dinleyicisi nasıl bir tepki gösterecek?.. Bilmiyorum. Çok zor bir yol seçtiğimi ise biliyorum.

"Tract" Amerika'da piyasaya çıkmış. Kritikler çok iyiymiş. *"Guardian"*da Tim Patterson: *"İnanılmaz zenginliği olan bir sese ve az rastlanan bir anlatma gücüne sahip bir yorumcu"* diye yazmış.

"France Culture", "France Musique" gibi en ciddi radyolarda programlar yapıyor, "Kültür Merkezleri"nde şarkılar söylüyorum. Türküyü söylemeden önce, şair hakkında bilgi verip, şiirin Fransızca çevirisini okuyorum. Tahminimin çok ötesinde bir sevgi göstermekte dinleyiciler. Fransız dinleyicisinin bu sıcak ilgi ve davranışının, Venezuellalı Soledad Bravo, Arjantinli Mercedes Sosa, Şilili Oswaldo Rodriguez, Uruguaylı Daniel Viglietti gibi memleketlerinde türkülerini söyleyemeyenlerin yüreklerini ne denli ısıttığını anlatamam.

Heyecandan ölüyorum. Yarın İstanbul'a gidiyoruz. Her yeri yıkan inşaat şirketleri bir gün Park Otel'i de yıkabilirler. Onun için Park Otel'de yer ayırttık.

Valizleri yapıp, tekrar boşaltıp, tekrar yapıyorum. Daha doğrusu, ne yaptığımı bilmiyorum. Ya gittiğimize pişman olursak... Herkes, İstanbul çok değişti, tanıyamazsınız, deyip duruyor. Ya arkadaşlarım?.. Onlar da değişti mi?.. Ya "Tract"dan haberleri varsa... Vaz mı geçsem?.. Bilmiyorum.

"Gel bakayım kucağıma," dedi Erdem.

İşte şu üç kelime yüzünden ve Erdem'in her geçen gün daha artan sevgisinden yaşımı göstermiyorum. Beş gün sonra kırk yaşında olacağım ve herkes, daha ancak otuzundayım sanıyor. Zaten Erdem'in kafasında, uzun saçları rüzgardan uçuşarak Moda İskelesi'nde gezen on dört yaşındaki kolejliyim hâlâ.

Her zaman kuş kadar yemek yiyen Erdem, uçakta büyük bir iştahla bütün verilenleri bitirdi. Ben ise, yemeden içmeden kesilmiş bir haldeyim.

Üç imparatorluğun gözdesi güzel İstanbul'uma akşama doğru vardık. Kimseye haber vermedim geleceğimizi. Kalbim çarpıyor. Nabzım her halde yüz otuz. Boğazımda bir yumruk. Bu halimi ölürüm de, kimseye göstermem. Erdem'in elini sıka-

rak bindim taksiye. Şoför, simsiyah koca bıyıklı bir adam. Bıyıkları ağzını kapatmış, söylediği zor anlaşılıyor. Edirnekapı, surlar, solda Fatih Camii... Çocuk gibi büyük bir merakla arabanın camından bakıyorum. Soğuğa rağmen, dayanamadım indirdim camı. Klaksonlar, satıcıların bağrışmaları, vapur düdükleri, Kadıköy İskelesi... Neler hatırlatıyor...

Annemle beraberim. O güzel sarı saçlarını görüyorum... Başında şapkası, sırtında siyah astragan mantosu, ayağında topuklu siyah rugan iskarpinler... Elimden tutuyor.

Sonra, okulun üniformasıyla görüyorum kendimi. Pazar. Karanlık. Suratımdan düşen bin parça. Yatılı olunca saat yediden önce okulda olmak lazım.

Sonra, daha iskele uzatılmadan vapurdan atlayan genç kız... Mario'ya doğru koşuyorum.

Sonra da, iskele, vapurlar, şık sarışın anne, beyaz manşonlu kız çocuk, asık suratlı kolejli, âşık genç kız uzaklaşıyor, boğazımdaki yumruk duruyor.

Hıfzı Topuz'un *Ile Saint Louis*'deki o güzel, sıcak evini düşündüm. Yine her kıtadan, her ulustan yazarların, ressamların buluştuğu bir gece. Zekeriya Sertel de orada. Abidin'in yanında oturuyor. Yemekten sonra baktım, çok hafif bir sesle, bana bakarak bir şeyler söylüyor:

"Ne olur Tülay Hanım, benim için Türkçe bir, iki şarkı söyler misiniz?"

Yanına oturdum Ben söyledikçe, Sertel'in gözlerinden yavaş yavaş yaşlar inmekte. Aynı şimdiki gibi boğazım tıkandıydı.

Park Otel hiç değişmemiş. Karşımda Kız Kulesi, Marmara... Vapurlar düdük çalıyor... Erdem'in eli omzumda. Kıpırdamadan duruyorum. Mutluluk dedikleri bu, işte. Denizden çıkarılmış balık, tekrar denize kavuştu.

Midye dolması, yaprak dolması, börek yemek istiyorum,

hiçbir şey yiyemiyorum. Erdem gülümseyerek yüzüme bakıyor. Gamzesini öpmek geliyor içimden.

Üstümüzü başımızı değiştirip aşağıya indik. Bahçeyi geçiyoruz. Caddeye çıkar çıkmaz, buz gibi bir rüzgar iliklerime kadar işledi. Geçen bir taksiyi durdurduk:

"Boğaz'a götür bizi," dedim.

Fötr şapkalı şoför:

"Nasıl gidilir bilmiyorum," dedi.

Boğaz'a gitmekten vazgeçtik. "Beyoğlu'na götür," dedik.

"Bilmiyorum, tarif ederseniz götürürüm," dedi.

"Şimdi doğru git, şimdi sağa sap, şimdi de sola," diyerek geldik.

Taksim'de indik arabadan. Eskiden burada Kristal Gazinosu vardı. Selahattin Pınar davet ederdi. Zehra Bilir de renkli şalvarı, cepkeniyle elinde mendil "Ha Bu Diyar"ı söylerdi.

İstiklal Caddesi'ndeyiz. İstanbul'un en şık kadınlarının, erkeklerinin piyasa yeri. İlk ipek çorap ve topuklu pabuç giydiğimde Beyoğlu'na çıkmıştım. Her geçen, arkası çizgili ipek çoraplarıma ve topuklu pabuçlarıma bakıyor gibi gelmişti.

Kanzuk Eczanesi'nin lavanta kolonyası... Alfred Cortot'nun son resitalini dinlediğim Saray Sineması... "Küçük Sahne"... Nur Sabuncu Hamlet'i oynamıştı. "Kulis"te yediğim Bif Strogonof'un tadını hiçbir yerde bulamadım. Nota kağıdı aldığım ve çorap çektirdiğim Avrupa Pasajı...

Aniden biri fena halde çarptı ve kendimi masallardaki devlere benzeyen kara kaşlı, kara bıyıklı, kara sakallı bir adamla burun buruna buldum. Sol omzum ezildi galiba. Hiç olmazsa bir "affedersiniz" der sandım. Ne saflık!.. "Önüne baksana," dedi dev!

Kaldırımlarda, caddede arabaların arasında yürüyen bir sürü kasketli... Hepsi bıyıklı ve sakallı. Arkalarında da, başı örtülü, kara çarşaflı kadınlar... Erdem'e döndüm:" Beyoğlu'nda olduğumuza emin misin?" dedim. Atatürk Türkiyesi bu hale mi geldi?

Döndük Park Otel'e.

Nerede o, bir kolunu cam kenarına dayayıp, tek elle araba kullanan, "anlıyo musun abi?" diyen afili şoförler? *"Oriste Pasam"* diyen Rum garsonlar, Ermeni kuyumcular, zenginse Fransızca, fakirse garip bir İspanyolca konuşan Yahudiler, Levantenler... İstanbullular neredesiniz?..

Odaya girer girmez Erdem:

"Boğaz'a nasıl gidileceğini bilmeyen taksi şoförü de, Beyoğlu'nda gördüğün insanlar da çok mu memnunlar hallerinden? Neden İstanbul'a geldiler sanıyorsun? Köylerinde karınlarını doyuramadıkları için."

"Erdem, bu sakallıların, çarşaflıların babaları, kardeşleri As Kulüp'e baskın yapıp, seni de, beni de öldürmeye kalktılar. Unutuyorsun galiba."

"Ayrı şeylerden konuşuyoruz. Kazanmak için hemen demagoji yapma. Yıllar yıllar boyunca, bizim gibi ayrıcalıklılar İstanbul'da sefa sürerken, bu gördüğün adamların babaları, büyük babaları harbe gidip, ölmeyi beklemişler köylerinde. Bugün İstanbul'u almalarını ben çok normal görüyorum."

"Ne kadar iyi niyetli ve de safsın Erdem. Çizdiğin yoksul köylü imajıyla ilgisi yok bu sakallıların. Gerici, fanatik insanlar bunlar. Neyse, keselim bu konuşmayı. İstanbul'daki ilk gecemde diskur dinlemek istemiyorum."

"Belki bilmediğin bir şeyler öğretirim sana."

"Hiçbir şey öğrenmek istemiyorum."

"Peki, öyleyse banyoya ellerimi yıkamaya gidiyorum."

Mokasenlerimi çıkarıp, yatağın üstüne uzandım. Sonra kalktım, bir sigara yaktım. İçim huzursuz. Seslendim:

"Erdem, İstanbul hep böyle karanlık mıydı? Aklımda hiç böyle kalmamış."

Elinde havlu çıktı banyodan:

"Tabii hep böyleydi. Senin Paris'te hayalinde süsleyip püslediğin İstanbul gerçekte yok. Hiçbir zaman da olmadı. Sana bir soru soracağım. Sen çocukluğundan beri masal seversin değil mi? Daha geçen gün Pertev Naili Boratav'ın derlediği masalları okuyordun büyük bir keyifle."

"Masala hâlâ bayılırım."

"Tamam. Aramızdaki fark: Sen İstanbul'u bir masal şehri haline getirmişsin kafanda, ben ise gerçek İstanbul'u seviyorum. Loş ışıklarıyla, güneş battığında ortalığı kaplayan hüznüyle, bozuk kaldırımlarıyla, arabama makas kırdıran çukurlarıyla, çamuruyla, pisliğiyle."

"Ben uyumak istiyorum. Sihir bozuldu."

"Eee! Suç benim değil. Gerçek acıdır kızım. Ama, De Sica'nın dediği gibi, gerçeğin şiirini de başka hiçbir şeyde bulamazsın."

"Allah rahatlık versin."

"Sana da birtanem. Masal anlatayım mı uyumadan önce?"

Battaniyeyi kafama çektim, cevap vermedim. Bu kadar yıl sonra, İstanbul'daki ilk gecem tam bir fiyasko...

23 Ocak 1975
Park Otel, Ayaspaşa

Paris'te bir türlü uyanamayan, daha yataktan kalkarken yorgun olan ben, erkenden uyandım. Ne yorgunluk, ne bir şey... Cannes'dayken de böyleyim. Deniz oldu mu, hem çok daha iyi uyuyorum, hem de dinç uyanıyorum.

Perdeleri açtım. Pırıl pırıl bir güneş, masmavi bir gök. Paris'in gri göğüne alışmış gözlerim kamaştı. Erdem şaşırarak: "Kalktın mı?" diye sordu.

"Erdem, on sekiz yaşında gibi hissediyorum kendimi. Ne yapayım? Güneşe, denize ihtiyacım var. Yazın da, kışın da."

Kahvaltı edip, sigaralarımızı da içtikten sonra, geçtik telefonun başına. Telefonu Erdem bırakıyor, ben alıyorum, ben bırakıyorum, Erdem alıyor. Devamlı işittiğimiz: "Niye geleceğinizi haber vermediniz? Havaalanına gelirdik..." "Utanmıyor musunuz otelde kalmaya? Benim evim sizin eviniz demek." Sevinç göz yaşları, çığlıklar... Hele Melike... Hele Melike... "Böyle sürpriz yapılır mı? Kalpten gidiyordum. Hilton'dasınız değil mi?"

"Hayır, Hilton'da değiliz. Park Otel'deyiz. Oda numaramız 234."

Telefonu kapatıp Erdem'e sarılıyorum:

"Erdem, iyi ki geldik."

Babam, Melike, Hümeyra, Niyaz Hala... Bütün sevdiklerime kavuştum. Uçuyorum.

Erdem Çamlıca'ya gitmek istedi. Melike götürdü arabasıyla. Arabadan indi, uzun uzun dolaştı. Büyük babası Sami Paşa'nın tarihi köşkünden eser kalmamıştı. Setlerden başka... Annesi Ferruh'la sık sık gelirlermiş Çamlıca'ya. "Annem, yetmişine geliyordu, Çamlıca'ya geldiğimizde genç kız gibi olurdu," demişti bana.

Gençliğinde, Ferruh'un hayranları arasında, bir yanda, "Sami Paşa Konağı mazi mesiresi" diyen Abdülhak Hamit, öte yanda da çok genç Nazım Hikmet var...

Kar yağıyor. Ama çok. Her taraf bembeyaz. Otelde elektrikler kesildi. Kaloriferler çalışmıyor. Erdem'le paltolarımızı giydik, boynumuza atkılarımızı bağladık, pencereden İstanbul'u seyrediyoruz. Parmağımla Mario'nun evinin çatısını gösterdim. Çay üstüne çay içerek, uzun uzun Mario'dan konuştuk.

Akşam yemeğine Erdem'in bir arkadaşına davetliyiz.

"Çok kar yağdı, kolay taksi bulabildiniz mi? Ne yaptınız bu gün?" diye sordular.

Erdem: "Otelden çıkmadık. Tülay ilk aşkını anlattı bana. Çok da güzel anlattı. Sözün kısası, güzel bir gün geçirdik," dedi.

Adamın suratı asıldı, hatta allak bullak oldu. Karısı mutfağa gidince anlattı:

"Bizim hanım, benden önce bir başkasıyla evliydi. Ama bu evde bir şartım var, ilk kocasının adını bile etmek yasaktır."

Dayanamadım. "Ben Erdem'le bunca yıldır dünyanın en büyük mutluluğunu yaşadımsa, bunu ilkin aramızdaki dostluğa borçluyum," dedim.

Karısı girdi odaya. Umurumda değil. Devam ettim:

"Hayatımızda kıskançlık diye bir şey söz konusu olmadı. Ne onun benden korkusu var, ne de benim ondan. Bir tek gün bile, ne Erdem bana yalan söyledi, ne de ben Erdem'e yalan

söyledim. Birbirimize her şeyi anlattık. Her şeyimizi de paylaştık."

Esir-zevce, gözlerini önüne indirdi. Patron-koca, bir viski daha içti. İzin isteyip, erkenden kalktık.

Erdem, otele dönerken yolda: "Çok şaşırdım," dedi. "Bu, aklı başında, medeni bir çocuktu. İlerleyeceğine, geriye gitmiş. Yazık."

Odaya çıkınca Erdem:

"Sen sıkıldın bu akşam. Dur biraz seni güldüreyim. İlhan Mimaroğlu'nun İstanbul'da başına gelen bir hikâyeyi anlatayım," dedi. "Dinle, İlhan New York'tan İstanbul'a geliyor. Havaalanındaki memur soruyor: 'Mesleğiniz nedir?' İlhan da: 'Besteciyim,' diyor. Adamın lafı harika!.. 'Beyefendi hobinizi sormadım, mesleğinizi sordum!..' Ben çok güldüm bu hikâyeye. Sen niye gülmüyorsun?"

"Bilmem," dedim. "Beni bir daha böyle tatsız adamların evine götürme. Farkına vardın mı? Karısı, hemen hemen devamlı mutfaktaydı. Bütün gece iki cümle ya söyledi, ya da söylemedi. Bir de üniversite bitirmiş. Ben, kadınları anlayamadan gideceğim. Niye üniversite yapmış bu kadın? İlk gece Beyoğlu'nda gördüğüm kocalarının arkasından yürüyen başı örtülü kadınlardan farkı ne?.."

"Sen sadece sıkılmamışsın, fena kızmışsın bu gece."

"Kızdım ya..."

"Gel bakayım kucağıma. Bir sarılayım sana, bütün sıkıntılarını, kızgınlıklarını alayım."

"Sanl, çok sıkı sarıl. Hiç bırakma, hep böyle kalalım. Dünya cenneti dedikleri senin kollarının arasında olmak. Erdem, ben seni çok, ama pek çok seviyorum."

Türk Televizyonu bir harika. TRT Genel Müdürü, Hıfzı

Topuz'un Paris'teki evinde tanıdığım İsmail Cem. Bravo doğrusu... Dün, Hıfzı Topuz'la Melih Cevdet arasında ciddi anlamda yüksek bir düzeyde nefis bir konuşma dinledim.

Bu arada, ısrar kıyamet, bir de televizyon programı yaptırdılar. İstanbul'dan ayrıldığımda televizyon yoktu.

Her gece, bir arkadaşın evine davetliyiz. Sevdiğim ne kadar Türk yemeği varsa, yaptırıyorlar. Çerkez tavukları, börekler, mantılar, dolmalar, balıklar... İstanbul'a incecik geldim, Paris'e şişman döneceğim bu gidişle. Herkesin devamlı olarak sorduğu soru:

"1962'den beri hâlâ lafınız bitmedi mi? Sıkılmadınız mı?"

Erdem cevaplıyor:

"Ne diyorsunuz?.. Alış verişe gittiğinde özlüyorum. Bazen, sokakta yürürken veya bir kahvede otururken Tülay gösterir, 'Erdem bak ne kadar güzel kız,' diye. Gözüm görmüyor ki. Benim için en güzel, Tülayka'm. Doyamadan gideceğim bu dünyadan. Bir tek isteğim var: Sonra, çok sonra olsun. Bir uçağa binelim. Uçak düşsün, beraber gidelim."

Melike bağırıyor:

"Sus Erdem. Sevmiyorum böyle konuşmaları."

Bir akşam üstü de, Şevkidil Kalfa'yla, dadım Dilber Bacı'yı görmeye gittim. Sevinç göz yaşları içinde kucaklayıp, soru yağmuruna tuttular:

"Uzun kalacaksın değil mi?"

"Dedenin mezarını ziyaret ettin değil mi?"

"Neden kocanı getirmedin?"

Sevgiyle baktım buruşuk yüzlerine:

"Evli olmadığımı çok iyi biliyorsunuz."

Şevkidil Kalfa: "Sus, ağzına biber sürerim," dedi. "Gazetelerde resminizi gördük."

Suadiye'deki ev yüzünden yine azar işittim ve bu kez kendimi tutamadım:

"Allah aşkına, ne yapmamı istiyorsunuz? Dedemin bıraktığı her şeyi elimden alan, öz anamla, anneannem."

Dilber Bacı:

"Dedeciğinin ruhu rahat etsin istiyorsan, hallet şu işi artık," dedi.

Etrafıma baktım. Kerevet, pirinç mangal... Duvarda, yaldızlı bir çerçeve içinde dedemin resmi. Yanında bir resim daha. Dilber Bacı'nın kucağında ben. Birkaç aylığım ancak...

Dışarıda çocuklar bağrışarak oynuyorlar. Yoğurtçu geçiyor. Bir çocuk deminden beri anne diye ağlamakta...

Şevkidil Kalfa: "Her gece sana dua ederiz," diyor. "Ölmeden, yüzünü gördük ya..."

Kalbim sıkıştı. Kırışıklarla dolu yüzlerine baktım. Tevekkülle, sessiz sedasız ölümü bekleyen iki melek... Çaktırmadan, para koyduğum zarfı masanın kenarına bıraktım. Görseler, kavga kıyamet, almayacaklar. Kapıya kadar geçirdiler. Dilber Bacı arkamdan seslendi:

"Gelecek sefere kocanı da getir."

Şubat 1975
Fatih

Paris'ten bir mektup. *France Culture*'de program yapan *Eve Griliquez*'den.

"Sevgili Toulaï,

Bugün France Culture'de, François Rabbath'a seninle yaptığım son programı dinlettim. Rabbath sesine vuruldu. Sıkı dur. Sana kontrbasıyla ve bir Türk enstrümanıyla eşlik etmek istiyor. Gelirken mutlaka bir saz getirin. Önümüzde yılın Avignon Festivali için, size güvenerek, Türk şiiri ve müziği üzerine bir temsil hazırlıyorum. Abidine'le de temastayım. Erdem'e söyle, Paris'e döner dönmez, piyanosunun başına geçsin ve Younous Emre, Nazim Hikmet'in şiirleri üzerine güzel besteler yapsın. Nazim Hikmet'le yaptığım radyo röportajını da kullanacağım. Mart ayı da geçti, hâlâ yoksunuz. Gelir gelmez bana radyoya telefon edin de hemen görüşelim. İkinizi de öperim. Bu yıl çok çalıştıracağım sizi."

François Rabbath'ı plaklarından tanıyorum. Bütün dünyada konserler ve konservatuvarlarda da "tekamül kurları" veren, kontrbasın Paganini'si lakaplı bir virtüoz.

Ne tuhaf!.. Benim sesim en çok kontrbasçıları etkiliyor galiba... Charles Mingus, "Tract"da sesimi dinlediğinde, Duke Ellington'un ölümü üzerine yazdığı parçayı, ille de benim söylememi istemişti. New York'tan orkestra *play-back*'ini yollamış, sesim de Paris'te kaydedilmişti. Şimdi de François Rabbath...

İnşallah burnu büyük değildir. Erdem, İstanbul'da Louis Armstrong'un alçakgönüllülüğüne karşın, Dizzy Gillespie'nin yaptığı kaprislerden neler çektiğini anlata anlata bitirememişti.

Yarın dönüyoruz Paris'e.

Biletleri yakıp, çok daha fazla kalmamıza rağmen, ne kadar çabuk geçti. Hiç anlamadım. Doyamadım.

Son gecemizi Melike'nin evinde geçiriyoruz. Babam, arkadaşlarım, bütün sevdiklerim yanımda. Melike, bir ara yatak odasına çekti beni:

"Karşında Melike var, açık konuş benimle. Philips'den ayrıldığına pişman değil misin?" dedi.

"Bir an bile pişman olmadım," dedim. "Evet, bugün, Fransızca söylerken kazandığım paranın yarısını kazanıyorum. Ama, bir uçaktan öbür uçağa, radyodan televizyona, plak stüdyosundan sahneye koşmak bitti. Adını bile bilmediğim bir şehirde, gecenin ikisinde otele dönüp, valiz hazırlayıp, ertesi gün yedi yüz kilometre araba kullanıp, doğru dürüst bir nefes bile alamadan sahneye fırlamak da bitti. Robot gibi oradan oraya koşmadan, rahat rahat çalışıyoruz. Sinemaya, tiyatroya, konserlere, sergilere gidecek, kitap okuyacak, televizyon seyredecek, konuşacak, sevişecek zamanımız var artık. Ayrıca, özellikle yabancı ülkelerde, anadilinde şarkı söylemenin keyfi her şeye değer. Rahatladın mı şimdi?" dedim.

Gözleri dolu dolu sarıldı:"Niye en yakın arkadaşım Paris'te, ben ise buradayım?" dedi, çıktı odadan.

Erdem'in elinde koca bir saz, bindik uçağa.

11 Nisan 1975
Yeşilköy

İstanbul'daki kocaman evlerden sonra, bizim ev öylesine küçük göründü ki gözüme, ve de karanlık. Evin bütün ışıklarını yakmama rağmen, bir hüzün çöktü içime.

"Erdem gel, valizleri olduğu gibi bırakalım ve çıkalım," dedim.

"Yorgun değil misin?" diye sordu.

"Tabii yorgunum. Ayrıca dün gece çok fena uyudum, ama gönlümün dinlenmesini istiyorsan git arabayı garajdan çıkar, ışıkları kapatıp, çantamı da alıp geliyorum."

"Güzelim, elmas kızım, bir, elimi yüzümü yıkamaya izin var mı? Bir de gömleğimi değiştireyim. Ben senin gibi Amerikan okulundan gelmiyorum, öyle hemen olduğum gibi fırlayamam. Hazırlanmam için yarım saat ver bana."

"Hayır, yirmi dakika. Seninle bütün Paris'i gezelim, sonra baş başa *Coupole*'da yemek yiyelim, sonra da beni *Flore*'a götür."

Oturdum. Ayaklarımı koltuğun önündeki masaya uzattım. Elimde masallardaki sihirli değnek olsa... Suadiye'deki evimi ve bahçemi Paris'e getirebilsem. Yanımda deniz... Dalgaların sesiyle uyusam, kuş sesleriyle uyansam... Sabah, pancurları açınca güneşten gözlerim kamaşsa... Çamlar, palmiyeler, salkımsöğütler, leylaklar arasında kahvaltı etsek... Melike gelse sonra. *Boulogne Ormanı*'nda gezsek, Boğaz'da lüfer yesek, sonra da Cafe Flore'a gitsek kahvelerimizi içmeye...

Telefon çaldı. Melike, "Rahat gittiniz mi?" diye soruyor.

"Düşler kuruyordum," dedim, anlattım.

Sözümü kesti:

"Sen uçakta içki mi içtin?"

"Yemekte küçük bir *Bordeaux* içtim, o kadar."

"Peki, gel istersen Ayasofya ile Topkapı Sarayı'nı da Eiffel'in yanına koyalım."

"Ben sana düşten söz ediyorum, sen matrak geçiyorsun."

"Ne yapayım Tulişim? Ya İstanbul, ya Paris... Senin istediğin masallarda olur ancak."

"Meloşum, ben bir yerde, zaten masal dünyasında gibi masallardaki aşkı yaşamaktayım. Bugün işi biraz daha ileri götürdüm. O kadar."

"Hümeyra ne dedi dün gece? Dünyada bir Erdem var. Bir ikincisi Uganda'da olsa giderim..."

"Haklı."

Erdem banyodan seslendi:

"Melike'yi çok öpüyorum."

Telefonu kapatınca, doğru banyoya Erdem'e koştum. Sarıldım, sarıldım, sonra da sanki başkalarının payına düşen sevgiyi de ben almışım gibi bir his duyup, utandım.

François Rabbath sazını alıp Brötanya'ya kapandı, Erdem piyanosunun başında, "Nazım'ın şiirinin müziğine sadık kalmak gerek," diyor, ben de söylemek istediğim şiirleri, türküleri seçiyorum.

Gazeteciler Cemiyeti'nin "Yılın Sanatçısı Ödülü"nü almak için üç günlüğüne Ankara'ya geldim. Ankara Palas'ta kalıyorum. Bu kez yalnızım. Erdem'siz. Her gece telefonla konuşuyoruz. Bir de mektup aldım ve 1962 sonbaharını, Barikan Oteli'ni hatırladım.

"5 Haziran 1975

Bir yandan içlenirim, bir yandan meraklanırım, bir yandan kırıp geçiresin dünyayı isterim.

Deliksiz uyudum dün gece senin yatağında; Moda'daki gibi tıpkı. Bir de güzeldi ki gün bu gün; sanırsın Paris değil de burası, Alanya. Saat dörde doğru çıktım, televizyondan dönüşte sandviç yediğimiz kahvede oturdum tek başıma. Oturdum da oturdum. Hem de düşündüm. Seni, memleketi, denizi falan.

Bir ay kadar oldu galiba gideli sen. Bu saatlerde bizim ev hep hüzünlü olur. Senin eve dönmeni beklerken kapıyı kolladığım saatler bunlar. O köhne kayışlı kol saatime en sık baktığım saatler. Bakar bakardım da 'Böylesine ağır işleyen saat hiç kimsede yoktur şu yeryüzünde' demek gelirdi içimden.

Daha da ağır işlemeye başladı musibet dünden beri.

Sen bu mektubu aldığında iki gün daha geçmiş olacak. Güzel ve de ilginç bir yaratık insanoğlu, değil mi Tülayka? Gün olur zamanı durdurmak ister, gün olur –hem de en beylik deyimiyle- bir asır kadar uzun bulur dünyanın bir kez kendi etrafında dönmesini.

Çıt çıkmıyor bizim evde. Önümdeki tabla da izmarit dolu.

Sen de gelmedin hâlâ.

Gidip yatağına yatayım bari."

Yanımda Ayten Alpman oturuyor. Baktı baktı: "Hayatımda böyle şey görmedim," dedi. "On üç yıl beraberlikten sonra her gün telefon, mektup..."

Yarın dönüyorum.

7 Haziran 1975
Ankara

En sonunda tanıştık François Rabbath'la. Beyaz saçlı, beyaz sakallı, çocuk gülüşlü, aydınlık yüzü karşısındakine huzur veren rahat bir insan. Yumuşacık bir sesle: "Sesinizi de, şarkı söyleme tarzınızı da çok beğendim, ama ne yazık ki, müzisyenlerinizin eşliği sizin düzeyinizde değil," dedi.

Oturdu, sazı eline aldı ve doğaçtan çalmaya başladı. Karşısına oturdum, gözlerimi kapattım, dinliyorum. Doğu ile batı elele vermiş. Dayanamadım, ben de katıldım. Gözleri güldü. İki müzisyen arasında olan o sihirli duygusal bağı o an hissettik ikimiz de.

Aşk türküleri, kahramanlık türküleri, ağıtlar, sınırları aşıp, yüzyılları geçip, Fransa'nın dört bir yanında, Belçika'da, Fas'ta, Almanya'da, Tunus'ta, Hollanda'da çınladı durdu. Coşku dolu gerçekleri yüreklere saçıp, dinleyenlerle bir oldum. Sanki binlerce kişiyi kollarıma alıp, onların bana dolanan kollarını hissettim. Her ulustan güzel insanlarla sihirli anlar paylaşıp, unutulmaz yıllar yaşadım.

François Rabbath: "Bu ses, bu yürek ve beraberliğimiz zamanla kaybolup gitmesin, plak yapmamız şart," dedi.

Arion Plak Şirketi'nin başında olan Madam Ariane Segal,

dünya müziklerini yakından izleyen, ciddi müzik kültürü olan bir kadın. Plak kaydını kilisede yapmak istiyor. Kasım ayı. Kilise bir buz. Plağın çıkışını geciktirmemek için, sonunda stüdyoya girmeye karar verdik.

Plakta yer almasını istediğim parçaların seçiminde çok zorluk çekmekteyim. Sanki Azrail peşimden koşuyor gibi, bütün sevdiklerim kaydedilsin istiyorum. Bir de... Aynı bir konserde olduğu gibi, ilk parçadan son parçaya kadar hiç durmadan, kesmeden, bir seferde söylemeye kararlıyım. Arkamda, teknik bakımdan kusursuz bir plak değil de, duygu bakımından kusursuz, coşku dolu, samimi bir plak bırakmak istiyorum.

Kırmızı ışık yandı. Baş teknisyen Claude Morel: "Biz hazırız, istediğiniz zaman başlayabilirsiniz," dedi.

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

XIII. yüzyıldayım. Sabahattin Eyüboğlu'nun deyişiyle: "Şairler şairi, insanlar insanı, dostlar dostu" Yunus'layım...

Gelin canlar bir olalım
Zalime kılıç çalalım
Yoksulun hakkın alalım...

XVI. yüzyıldayım. Sivas'tayım...

Yavru balaban bakışlı
Yayla çiçeği kokuşlu
Kokar Elif deyi deyi

XVII. yüzyıldayım. Çukurova'dayım. Ağzım Elif diyor, yüreğim Erdem...

Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

XIX.yüzyıla vardım. Toroslar'dayım...

Seni düşünmek güzel şey ümitli şey, demiş Nazım.

XX. yüzyıldayım. İstanbul'dayım.

Yurdumu gezdim, yüzyılları aştım ve Nazım'ın Abidin'e sorduğu soruyu sorup, bitirdim plağımı.

Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?

26 Kasım 1979
Stüdyo Sysmo
Paris

Plak çıktı. Aldığı eleştiriler inanılır gibi değil... İçtenliğim, öfkem, isyanım, sevincim dinleyenlere ulaşmış. Uçuyorum. Uzun zamandır yapmak zorunda olduğum bir şeyin gerçekleşmesinden sonra duyulan bir rahatlık içindeyim.

Geçen yıl Abidin Dino'nun evinde bandını dinlediğim ve Hıfzı Topuz'un evinde tanıdığım Ömer Zülfü Livaneli Paris'e geldi. Gündüz gece bizde. Türkiye ve Almanya için bir plak yapmak istiyor. Benim de konuk sanatçı olarak katılmamı."Arion"dan izin alana ve François Rabbath'ı çalması için razı edene kadar haftalarca uğraştım.

Livaneli, 12 Mart döneminde yurt dışına çıkmak zorunda kalıp, en güzel devrimci türküleri söylemiş bir sanatçı. Böyle bir sanatçı için elimden gelen her şeyi yapmak da benim ödevim.

Plağı bizim stüdyoda doldurduk. Çekimi de Erdem yönetti. Zülfü'nün müziklerini, Yağmur Atsız'ın ve sevgili Bedri Rahmi'nin Nazım için sözlerini yazdığı "Günlerimiz" ve "Yiğidim Aslanım Burda Yatıyor" parçalarını François'nın sazı ve kontrbası eşliğinde, Zülfü'yle beraber büyük bir coşkuyla söyledim.

Ne güzel, ne sevgi dolu bir çalışma oldu.

Nisan 1980
Stüdyo Sysmo, Paris

Ne uğursuz rakammış 12!.. Bir askeri darbe daha.

Hükümet ve parlamento feshedilmiş, bütün yurtta sıkıyönetim ilan edilmiş, sokağa ve yurt dışına çıkma yasağı konmuş, hukuka aykırı bir yasayla siyasi partiler bir günde kapatılmış, parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmış. Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in başkanlığında Milli Güvenlik Konseyi başta.

Gelen haberler akıl alır gibi değil. Ev dolu. Mutfaktan çıkmıyorum. Erdem'le elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyoruz. Gelenlerin anlattıkları tüyler ürpertici.

Bu kıyamet arasında, önce Eve Griliquez'den telefon, ardından da Madam Ariane Ségal'den telgraf geldi. Zaten allak bullaktım, daha bir allak bullak oldum. Bu kez de sevinçten.

Charles Cros Akademisi'nin otuz dokuz kişilik jürisinden, oybirliği ile Grand Prix du Disque (Plak Büyük Ödülü) almışım.

Ödül törenine François, Erdem ve Abidin'le gittim. Gaze-

teciler, radyo, televizyon... Kıyamet kopuyor. Törenden sonra, bir plak şirketi sahibi olan Moche Naïm geldi tebrik etmeye. Sarıldı, yanaklarımdan öptü, sonra:

"Senin plağını ben yapmak istedimdi, Arion yaptı. Zararı yok. Önemli olan, bu ses, bu yürek kaydedildi. Kaybolmayacak. Artık ölebilirsin!.." dedi.

12 Mart 1981
Palais des Congrés
Paris

Yaşar Kemal haklı. Bu ev, gerçekten Erdem Buri'nin Moda'daki evinin bir devamı.

Bir akşam vakti, Abidin Dino ile Güzin Dino gelir. Abidin votka içer, Güzin merak eder, korkar...

Başka bir akşam, İdil Biret, İlhan Mimaroğlu ve Erdem Buri ile, yeni dolduracağı plaktaki parçaların yorumu üzerine konuşur. Tam yemek yiyeceğiz, İdil piyanoya geçer, Erdem'in parçalarını çalmaya başlar, ben de söylemeye. Yemekler soğur.

Başka bir gün, aynı piyanonun tuşlarında Hüseyin Sermet'in sihirli parmakları dolaşır.

Suna Kan gelir, Erdem'le çay içerler, eski günlerden, Cemal Reşit Rey'den konuşurlar. Yaşar Kemal gelir. Beni tuttuğu gibi havalara kaldırır. Ben çığlık çığlığa... Yanında, aydınlık yüzlü bir Kürt kızı. "Bak, bu, sizin Horhor'daki konakta çalışıyor," der Erdem'e. Erdem anlamaz. Meğer Suphi Paşa Konağı'nın bir kısmını İstanbul Üniversitesi almış. Kız da üniversitede çalışıyormuş...

Sezen Aksu, Cemil İpekçi, Neslihan Yargıcı, Ayla Algan, Nükhet Duru, Sadun Aksüt gelirler. Sezen, Ajda'nın taklidini yapar. Bizim koskoca Danua köpek Paşa da Sezen'e bayılır...

"Merhaba solcu Erdem Paşa" diyerek Aliye Simavi gelir. Hep aynı koltuğa oturur. Çökmüş, neredeyse yayları çıkmış bir

koltuk. Yaptırdık bir gün. Aliye'nin koltuğa oturmasıyla kalkması bir oldu:

"Ne yaptınız koltuğuma?.. Ben onun o çökük, yayları çıkmış haline alıştımdı..."

Güzel bir gece, Hilmi Rit'in kanunu eşliğinde Münir Nureddin'in Dede Efendi, Zekai Dede, Üçüncü Selim söyleyen o olağanüstü, billur sesi çınlar evin her yanında. Başka bir gece de, Âşık Nesimi Çimen'in curası ve türküleri...

Gecenin ikisinde, *Europe 1 Radyosu*'ndaki programını bitiren Christian Morin gelir. Davulcu Moustache ile. Moustache, şişmanlıktan oturacak koltuk bulamaz.

Christian: "Erdem, Duke Ellington üzerine bir program yapıyorum. Sen Ellington'ı benden çok daha iyi biliyorsun. Hem programı beraber hazırlayalım, hem de sendeki Duke Ellington plakları bizim radyoda yok, bana birkaç plak ver," der.

Başka bir gün kapı çalar. Karşımda Hümeyra, Ömer Kavur, Atıf Yılmaz ve Atilla Dorsay...

Nihat Behram gelir, şiirlerini okur, Mehmet Koç saz, Ali Dede ney çalar...

Eskiden Çetin Altan da gelirdi. Kitaplarının Fransızca çevirisi çıkmış. Benim kitapçıya ısmarladımdı. Getirtti hepsini. Çetin kitaplara baktı baktı: "Güneşi cebime koysanız, beni bu kadar mutlu edemezdiniz," dediydi.

Erdem Buri, lafını sakınmaz. Bir de, insanın yüzüne yüzüne söyler düşündüğünü. Bazıları bozulur. Kafayı bulur, ileri geri konuşurlar. Mehmet Koç, güzel bir söz söylerdi: "İçki içince, efe susar, korkak coşar..."

Bu ev, ha Paris'te olmuş, ha New York'ta olmuş, ha Havana'da... Erdem Buri'nin Moda'daki evi işte...

Oktay Akbal, "Cumhuriyet"te Orhan Veli'nin bütün şiirlerinin yeni baskısından söz ediyor. Asım Bezirci'nin orda burda unutulmuş, kitaplara alınmamış şiirleri bulup gün ışığına çıkar-

dığını yazıyor ve: "Orhan'ın başka dostlarında da belki vardır unutulmuş dizeler... Örneğin Sait Faik'in bir edebiyat matinesinde Üsküdar Amerikan Kız Koleji öğrencilerinden birine –ki sonra o genç kız ünlü bir kişi oldu: Tülay German- oracıkta yazdığı bir şiiri vardır ki, kimseler bilmez," diyor.

Sevgili Oktay Akbal, ne Suadiye'deki ev, ne altınlar, ne şu, ne de bu... Bir tek şeye yanarım: Sait Faik'in o edebiyat matinesinde, el yazısı ile bana yazdığı *"Ayağınıza fırtınaları / Başınıza meltemleri getireceğim"* diye başlayan şiirini, yıllar boyu, defalarca istememe rağmen, annemin vermemesine.

"Mutualité" salonunda bir konser tertipledi "DİSK". Cannes Film Festivali'nde *Altın Palmiye*'yi aldıktan sonra Yılmaz Güney'i ilk kez görecek herkes.

Çok artist katıldı. Şarkılar, türküler söylediler, şiirler okudular. Sonra ben çıktım sahneye. Ve Erdem Buri, galiba ilk kez programımın tamamını dinlemedi. Yılmaz'ın yanındaydı. Türkülerimi söyledim. Büyük bir heyecanla Yılmaz Güney'i çağırdım sahneye. 29 Mart 1966 gecesi İstanbul'da sabahladığımızdan beri, ilk defa görüyorduk birbirimizi. Yılmaz bana doğru yürüdü. Ben Yılmaz'a doğru gittim. "Bacım" dedi. Birbirimize sarıldık ve bir süre öyle kaldık.

Sonra söylediler arkadaşlar:

"Bir an seyircileri unuttunuz ikiniz de. Ve bizi unutmanız çok samimi ve güzel oldu. Duygulandık," dediler.

31 Ekim 1982
Paris

Kaç yaşındayıdım?.. Bilmiyorum. Bildiğim, gazetelerde olsun, dergilerde olsun, her okuduğumun doğru olduğuna inandığım bir yaştaydım.

Bir gün, annemin aldığı dergilerden birinde bir haber okumuştum. Dergi ciddi bir dergi miydi, değil miydi? Onu da bilmiyorum. Okuduğum yazıda anlatılanlar doğru muydu, yoksa biraz süslenip büyütülmüş, hatta değiştirilmiş miydi?..

Hikâye şu: Wagner operaları söyleyen ünlü bir soprano, Amerika'da başarıdan başarıya koştuğu bir sırada, esrarlı bir şekilde kayboluyor. Neden sonra izini buluyorlar. Avrupa'da. Bir köye çekilmiş.

Sözü edilen soprano Kirsten Flagstad mı?.. Olabilir. 1941'de, İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerika'yı terkedip, nazi işgalindeki Norveç'e, kocasının yanına koşan Flagstad'dı. 1947 yılına kadar da şarkı söylememişti.

Neyse... Neden bu olay öylesine etkilemişti bir ilkokul çocuğunu?.. Mesleğinin doruğunda iken sahneyi, her şeyi bırakma cesaretini gösteren sopranoya büyük bir hayranlık duymuştum. Çocuk aklımla, efsanevi bir kahraman olmuştu gözümde.

"Nazım Hikmet'e Saygı" plağımı doldurdum. Radyo ve televizyon programları yaptım. Festivallere katıldım. Fransa'da ve diğer Avrupa ülkelerinde durmaksızın sayısız konser ver-

dim. Şarkıcılık hayatımın en iyi, en yetkin dönemindeyim. Yıllar, sesimi de beni de olgunlaştırdı. Dinleyicilerimle yürek yüreğe bir çeşit "aşk" yaşamaktayım.

Çoğu kadının mücevherleri vardır. Benim mücevherlerim de, aldığım mektuplar, alkışlar, "bravo"lar... Öyle bir hazineye sahibim ki, paha biçilmez, parayla satın alınmaz, en usta hırsız tarafından bile çalınmaz.

Tam zamanı. Sesim bozulmaya, nefesim tükenmeye, coşkum azalmaya, içimde yanan alev sönmeye yüz tutmadan, eskimeden, yıpranmadan, gürültüsüz, sessiz sedasız çekilmek... Kaybolmak.

Bu gece Hollanda'da konserim var. Kimse bilmiyor son konserim olduğunu. Erdem dahil.

1987 kışı
Eindhoven

Paris'e dönünce, Erdem'e kararımı söyledim.

"Dün gece son konserimi verdim. Artık şarkı söylemeyeceğim," dedim.

Önce anlamadı: "Şaka mı ediyorsun?" dedi. Sonra kızdı:

"Ne biçim bir karar bu?.. Hakkın yok. Ayrıca, 'rock' müziği yapmıyorsun ki. Yetmiş yaşında bile şarkı söylersin. Üstelik yaşını hiç ama hiç göstermiyorsun."

"Yaşla ilgisi yok," dedim.

"Ne oluyorsun kızım?.. Dün gece bütün salon ayaklarda alkışladı. Bu karar falan değil, delilik. Yersiz bir kapris."

Dayanamadım: "Beni tanıdığında –1962'den söz ediyorum- şarkıcı olarak bir ismim vardı. İki yıl üst üste *Yılın Şarkıcısı* seçilmiştim. Sesin güzel, çok müzisyensin ama, daha şarkıcı değilsin dedin, hemen kabul ettim. Caz söyleme, memleketinin türkülerini söyle dedin, her şeyi olduğu gibi bıraktım, ne dedinse onu yaptım. Memleketimde en tepedeyken, yine her şeyi bırakıp, kalktım seninle Paris'e geldim, sıfırdan başladım. Son yaptığım plaktaki parça listelere girdiği hafta, Philips'den kontratımı satın aldım. Fransa gibi bir memlekette Türkçe şarkı söyledim ve plak yaptım. İspanyolca, İngilizce hatta Rumca değil, Türkçe... Ve başardım. Sözün kısası, hayatı boyunca böylesine delilikler yapan bir insan, olanaklarının en tepesindeyken, şarkı söylemeyi de bırakabilir. Ben kendimi çok tutarlı buluyorum."

"Savunmana diyeceğim yok. Niye Hukuk Fakültesi'ne gitmedin? İyi bir avukat olurdun..."

"Yok, çok samimi konuşuyorum. Başka türlü olsaydım, herkese benzeseydim, ne sen beni böylesine severdin, ne de ben sana bu denli bağlanır, seni bu denli mutlu edebilirdim.

Charles Cros Ödülü'nü alan plağımda bir parça vardır. Senin besten. *'Ben artık şarkı dinlemek değil şarkı söylemek istiyorum'* der Nazım. Ben de bugün: Ben artık şarkı söylemek değil, şarkı dinlemek istiyorum diyorum. O kadar."

Tek bir kelime söylemeden çayını ve sigarasını içmeye devam etti. Sonra aniden ayağa kalktı.

"Ben sokağa çıkıyorum," dedi.

"Nereye?" diye sordum.

"Arabayla bir tur atacağım," dedi.

Kalktım, yanına gittim, elini elime aldım:

"Kal. Zaten kırk yılda bir yalnız kalabiliyoruz," dedim.

Cevap vermedi. Anahtarlarını aramaya devam etti. Arkasından kapıya gittim.

"Dört yaşından beri şarkı söylüyorum, kırk sekiz yıl eder," dedim.

"Sen ne zaman büyüyeceksin?" dedi bana.

Bu kez ben cevap vermedim.

"Bir soru sordum sana," dedi.

"Ne yapmak istediğimin bilincindeyim," dedim ve birden çok sıkıldım ve de kızdım. Tülay Hanım şarkı söylemeyi bıraktı diye dünyanın sonu mu geldi yani? Ne oluyoruz?..

Herkes ölüyor... Gençler, yaşlılar, tanıdıklar, tanımadıklar, iyiler, kötüler, fakirler, zenginler... Herkes. Her şey... Kediler, köpekler, ağaçlar, nehirler, denizler, şehirler...

Fakirler soğuktan, açlıktan ölüyor; zenginler stresden aşırı beslenmeden. Siyasi mahkûmlar ise açlık grevinden...

Babamla, hocam Ruhi Su, aynı yıl, aynı hastanede öldüler. "12 Eylül" yüzünden cenazelerinde bile bulunamadım. Ruhi Su'yu Anma Gecesi'nde türkü söyledim Almanya'da.

Çocuğum gibi sevdiğim köpeğim Paşa da öldü.

İstanbul can çekişiyor. Park Otel, Beyoğlu, Cenevizlilerden kalma duvarlar bile yıkılmakta. Suadiye'de yok olan evimin arkasında deniz de yok artık. Doldurulmuş. Mimarlar, yazarlar, İstanbul'a gönül vermiş İstanbullular, durduramıyorlar tarihi İstanbul'u yok eden Dalan denen adamı.

Talihsiz İstanbulum, yalnız para düşünen, öz kültürüne sırt çevirmiş, gün geçtikçe, sonradan görmüş Amerikalılara benzeyen insanları barındırmakta. Neredeyiz? Nereye gidiyoruz? Nereye götürüyorlar?..

Yaz aylarında Cannes, ikinci bir İstanbul oldu benim için. İster istemez!.. Her yıl aynı apartmanı kiralıyoruz. Denize iki adım. Gece, balkon kapısını açık bırakıp, dalgaların sesini dinliyorum. Evde ne televizyon var, ne de telefon. Rahatım. Erdem'le kumrular gibi yaşamaktayız. Akdeniz'le baş başa... Cannes sokaklarında, sanki genç kızlığımda Suadiye'de gezer

gibiyim. Cannes-İstanbul üst üste gelmiş. Yüreğim on sekiz yaşında.

Paris'e dönüyoruz. Çılgınlık başlıyor. Her ulustan gelen gidenin hesabı yok. Çat kapı, arkadaşlar ve arkadaşların arkadaşları... Yalvarıyorum bütün gelenlere, "Ne olur, bari bir telefon edin gelmeden," diye. Hiçbir işe yaramıyor. Hemen her gece çat kapı, birileri... Fransızlar da Türklere döndü. Bizim kulüp çalışıyor... İstanbul'daki gibi Mustafalar, Makbule Hanımlar yok. Bütün iş benim üstümde.

"Erdem, Moda'da değiliz, ben tek başıma bu kadar kişiyi misafir etmenin altından artık kalkamıyorum, çok yoruluyorum," diyorum.

"Ne olur, anlamaya çalış," diyor. "Benim evim, sofram, kendimi bildiğimden beri herkese açık oldu."

Erdem'le ben, yirmi dört saat beraber ve birbirimize hasret!..

Elinde viski bardağı, gri elbiseli, uçuk mavi gömlekli, koyu renk kravatlı, kır saçlı bir Fransız sanayici, rakı içen devrimci bir şairle konuşuyor. Şairi çok iyi tanıyorum, kır saçlıyı tanımıyorum. Adı ne? Kim getirdi acaba?

Salonun öte yanında, fotoğrafçı bir arkadaş, menekşe gözlü, simsiyah saçlı bir Amerikan güzeline kur yapıyor. Fransız fotoğrafçı sözde İngilizce konuşuyor, Amerikan güzeli söylediklerini anlamayıp papağan gibi tekrarlıyor: "Tülay, ne diyor?", "Tülay, ne dedi?"

Her konudan konuşulmakta... Türkiye'deki sözde hükümetten, Bush ve Reagan Amerika'sından, aids'den, vahşi kapitalizmden, kadınlığın yüz karası Thatcher'dan...

İtalyan asıllı genç bir stilist, son çizdiği modelleri göstermek istiyor bana. "Bekle, sonra," diyorum ve içeri odada, göz-

lerim kapalı, Arjantinli Horacio'nun, ısrarım üzerine, üçüncü kez söylediği Che Guevara için yakılan ağıtı dinliyorum.

Yemek vakti, salonla mutfak arasında koşuşturmamı gören devrimci şair: "Tülay German bu evin proleteri," diyor. Amerikan güzeli peşimde. Tek yardım eden de o... Fransızca, İngilizce, Türkçe şakalar... Gülmeler...

Erdem, gül kurusu Louis-Philippe koltuğuna kurulmuş, "müteveffa" Moda'daki evinin havasını bulmaya çalışmakta...

Eskiden tanıdığım bir ressam, mutfağa yanıma geliyor. Yardım etmek için değil, incir çekirdeği doldurmayan dertlerini anlatmak için.

Salona döndüğümde, stilistle şair arasındaki tartışmanın tatsızlığa doğru gittiğini görüyorum. Bu arada, Amerikan güzeli, kır saçlı zengine, utangaç ama davetkâr bir bakış atıyor.

Divanda, ağzını açmadan oturan sakallı bir adam var. Kim bu adam?..

Ressam devamlı içip, durmadan konuşmakta. Bağırarak. Kulaklarım uğulduyor.

"Onun bir ayağı çukurda," diyor biri. Kimin bir ayağı çukurda?

Kır saçlı zengin: *"Kumbaya'*dan beri sizin hayranınızım," diyor. "Paris'teki bir tek konserinizi kaçırmadım..."

Şair: "Namusuyla para yapmış adam gösterin bana," diyor.

"Artistler" diyorum.

Sabahın üçü oldu. Çok yorgunum. Bacaklarım ağrıyor. Neden bir tek gece bile yalnız bırakmazlar bizi?..

"Erdem, bu tempoda devam edersek, bir kuruşumuz kalmayacak," diyorum.

"Yarın hayatta olacağımıza dair bir garanti verebilir misin bana?" diyor.

Hayır. Veremem.

Saat dörde geliyor. Herkes gitti. Yatmadan önce, ev iyicene bir havalansın diye bütün pencereleri açtım. Erdem geldi, omuzlarıma bir şal koydu, saçlarımı okşuyor.

"Çok yoruldun yavru kızım... Hep benim yüzümden. Ne olur, anlamaya çalış. Hayatım boyunca, kapım, sofram herkese açık oldu. Başka türlü yapamam," diyor.

"Erdemciğim, bu kaçıncı söyleyişin. Biliyorum. Yalnız dikkat et, bir zamandır, söylediklerini tekrarlıyorsun," diyorum.

"Daha önce de söyledim miydi? Unutmuşum," diyor.

1991
Paris

Kırk yılda bir olur ama, oldu işte... Erdem'le baş başayız. Güzel mi güzel bir gece geçiriyoruz. Rus Çigan şarkıları dinleyerek nefis bir yemek yedik. Blini'lerle ringa balığı, *bifstrogonof ve vatruşka*...

Sofradan kalktık, bir muhabbet, bir muhabbet... Sonra da videoda Satyajit Ray'ın "Müzik Salonu" filmine baktık. Liseli iki sevgili gibi elele.

"Bu akşam pek bir güzelliğin üstünde. Durdur şu videoyu da kucağıma gel," dedi.

Kapattım videoyu.

"Erdem, gözünü seveyim ne diyorsun sen? Artık bende güzellik müzellik ne gezer? Yaşlanıyorum sevgilim..."

"Seksen yaşına da gelsen, benim için dünyanın en güzeli sensin. Ne yapayım?.."

Güldüm: "Güzelliği bir kenara bırak ama, dünyanın en şanslı insanlarından biri olduğum kesin."

Her geceki gibi yine ısrar etti:

"Ne olur sanki bir gececik de koynumda uyusan."

"Uyuyamam. Biliyorsun. Israr edip, üzme beni," dedim.

Yatarken: "Benim bugün, bütün gün gözüm ağrıdı," dedi.

"Niye daha önce söylemedin?"

"Keyfini kaçırmak istemedim de ondan."

Bir ara uyandım, başucumdaki ışığı açtım. Erdem, yatağımın yanında ayakta. Bana bakıyor.

"Ne var?" dedim.

Eğildi, kolumu okşuyor. "İki defa çıkardım."

Derhal fırladım yatağımdan.

"Niye uyandırmıyorsun beni?"

"Ben seni, senin beni sevdiğinden daha çok seviyorum. Ben sana doyamıyorum. Ben seni çok seviyorum."

"Erdem, yeter artık. Biliyorum."

"Ama ben seni çok seviyorum."

Sabaha kadar tekrarladı durdu. Halinde bir tuhaflık var.

"Erdem, sende bir gariplik var. Ben doktor çağıracağım," dedim.

"Doktor istemem. Biraz uyuyayım, iyi gelir. Ama ben seni çok seviyorum."

Huzursuzum.

"Ben karşıki fırına ekmek almaya gidiyorum," deyip, doğru yanımızdaki eczaneye girdim. Eczacı yeni gelmiş, paltosunu çıkarıyor. Anlattım durumu. "Derhal doktor çağırın," dedi.

Eve geldim. Uyumuyor. Çocuk gibi, sevgi dolu gözlerle bana bakıyor. Ağzında kelimeleri geveler gibi:

"Nerede kaldın? Bir ekmek almak bu kadar uzun sürer mi?" dedi.

"Dinlemiyorum seni," dedim. "İstesen de, istemesen de doktora telefon ediyorum."

Yarım saat içinde geldi doktorumuz. Gözlemlerimi anlattım. Muayene etti. Tansiyon iyi ama, konuşması gitgide bozulmakta.

"Derhal hastaneye kaldırmak gerek," deyip, telefona sarıldı doktor.

Az sonra, kapı çaldı. Beyazlar içinde dört genç, ellerinde bir sürü alet, girdiler içeri. Bir tanesi sordu:

"Mösyö Buri, Mösyö Buri, Cumhurbaşkanının adı ne?"

Erdem bana bakmakta.

"Mösyö Buri, lütfen bana bakın. Cumhurbaşkanının adı ne?"

Cevap yok. Sınıfta arkadaşına kopya verir gibi, hafif sesle, "Mitterrand" diyorum.

Aynı genç eliyle beni gösterdi. "Peki, Madam'ın adı ne?"

Gülümsedi, büyük bir zorlukla: "Soru abes," dedi.

Loş ışıklı bir bürodayım.

"Oturunuz Madam Buri," diyor masada oturan adam.

"Mösyö, ben Madam Buri değilim."

"Pardon, aileden misiniz?"

"Hem hayır, hem evet..."

"Hayır mı, evet mi?"

"Evet."

"Peki. Hastanın soyadı Buri. Adı, doğum tarihi, sosyal sigorta numarası?"

Bir doktor giriyor içeri.

"Madam Buri siz misiniz?"

"Hayır. Ben Matmazel German'ım."

"Madam Buri nerde? Mösyö Buri'nin daha önce geçirdiği hastalıklar, devamlı aldığı ilaçlar, anne ve babası ile ilgili bilgiye ihtiyacım var. Kimden öğrenebilirim?"

"Benden," diyorum. "Hepsini biliyorum."

"Peki. Ailesinden kimse olmadığına göre, siz gelin benimle lütfen."

Uzun bir koridor. Camlı kapılar. Telaşla yürüyen hastabakıcılar. Sedyede genç bir çocuk inliyor. Gözleri kaygı dolu, bekleyen insanlar... Kaos.

"Yoğun Bakım – Nöroloji" yazıyor kapıda.

Sakinim. Çok sakinim.

Babasının beyin kanamasından öldüğünü, çocukluğundan beri geçirdiği hastalıkları, aldığı ilaçları söylüyorum. Siyah saçlı başka bir doktor geliyor yanımıza.

"Madam Buri, durumu vahim. Hazırlıklı olun," diyor. "Yalnız nörolojik değil, ciğerlerle ilgili bir problem de var. Sigara içer mi?"

"Günde on beş, on yedi Gitanes. Sorularınız bittiyse, artık görmek istiyorum," diyorum.

Siyah saçlı doktor: "Evinize dönün Madam. Beklemekten başka yapacağınız bir şey yok. Şimdilik bilinci yerinde, ama her an komaya girebilir," diyor.

Israr ediyorum. "Görmek istiyorum."

Öbür doktor: "Yalnız aileden olanlara izin var," diyor.

"Kardeşiyim," diyorum.

"Pardon, ben karısısınız zannettim. Benimle gelin," diyor siyah saçlı doktor.

Sırtımda uzun kollu, yerlere kadar uzanan mavi bir gömlek, kabus gibi bir koğuşa giriyorum. Binlerce alet çalışmakta. Hasta bakıcılar, karınca gibi oradan oraya koşuyor. Hep aynı cümleyi duyuyorum:

"Elimi sıkın, hadi uyanın artık, elimi sıkın, elimi sıkın..."

Erdem'i buldum.

Yavru balaban bakışlı, yayla çiçeği kokuşlu yavrum, kurban olayım sana.

Kolumu okşuyor. Elimi eline alıp, göğsüne götürüyor.

"Sakın korkma," diyor.

"Neden korkayım?" deyip, gülümsüyorum.

Sakinim. Çok sakinim.

"Ben istiyorum," diyor.

"Ne istiyorsun bakayım? Beni öpmek mi?"

"Evet."

Az sonra bir sürü aletle yanımıza gelip, çıkardılar beni koğuştan.

Beynimde şimşekler çakıyor.

Neden İstanbul'daki tabancam burada yanımda değil?..

Neden Erdem'le uçakta değiliz?..

Okyanusa düşen uçakta?

17 Şubat 1992
Salpêtrière Hastanesi
Paris

Erdem hâlâ komada.

"Yoğun Bakım"da ziyaretler, on dakika öğleyin, on dakika da akşam.

Siyah saçlı doktora gerçeği anlattım: "Kardeşi değilim," dedim.

"Tahmin etmiştim," dedi. "Benim de kız kardeşim var, sizin yaptığınızı yapmaz."

Beni "Bobino"da dinlemiş, televizyonda görmüş. Çok işe yaradı. Onun izniyle, çok daha fazla kalıyorum Erdem'in yanında. Elini tutup, devamlı konuşuyorum, moral veriyorum.

Komadan çıktı Erdem. Ve... Söylediklerimi hatırlıyor.

Yoğun Bakım Servisi'nden de çıktı. Tek kişilik bir odada.

Yemeğini yediriyorum, gece evde hazırladığım kasetleri dinletiyorum. Armstrong, Duke Ellington... Odasını resimlerle, afişlerle, kartlarla, çiçeklerle donattım, hastane odası olmaktan çıkardım. Tıraş ediyorum, saçını kesiyorum. *"Carita"*dakilerden daha iyi yapıyorsun," diyor. Normal. Carita'dakilerde bendeki aşk var mı?..

İçim kan ağlıyor, gözlerim kupkuru. Dünyanın şaklabanlığını yapmaktayım. Erdem'i gözlerinden yaşlar gelecek kadar güldürüyorum. Bir gün onun şarkılarını, başka bir gün caz parçaları, daha başka bir gün eğlenceli İstanbul türküleri söylüyorum.

Bu arada, iyi baksınlar diye, hastanede çalışanlara hacı ağa gibi para ve hediye dağıtmaktayım. Ne kadar yüzüğüm, kolyem, bileziğim varsa dağıttım. Erdem: "Çok fazla veriyorsun," dedi.

Ziyaret saati, bir buçukla akşam sekiz arası. Her sabah onda gidip, ertesi sabah dört, dört buçuğa kadar kalıyorum. Göz yumuyorlar. Hastaneden eve, evden hastaneye giderken ve de Erdem uyurken, felç ile ilgili kitap üstüne kitap okuyorum, çalışıyorum, hastabakıcıları büyük bir dikkatle izliyorum ve çok çabuk öğreniyorum.

İnsan + bilgisayar halindeyim.

Ve... Aylar geçiyor...

Beş hasta öldü. Kimsenin haberi olmadan. İki hastanın öldüğünü nöbetçi hastabakıcıya ben haber verdim.

Her an gözüm Erdem'de.

"Keşke Tıp Fakültesi'ne gitseydin, çok yeteneğin var," diyor.

Benden başka kimseyle konuşmuyor. Çok zor konuşuyor. Çok hafif, neredeyse duyulması zor bir sesle birkaç kelime söylüyor. Bütün söylediklerini anlıyorum. Tek amacım: Erdem'i elimden geldiği kadar rahat ettirebilmek.

Yaz da geçti.

"Babam gibi," dedi bugün.

Geçtim karşısına:

"Erdem Buri, ne diyorsun sen?" dedim. "Baban 40'lı yıllarda senin geçirdiğini geçirmiş. 2000 yılına geliyoruz. Tıp, öylesine bir ilerledi ki, bugün için, senin hastalığın olay değil. Sen bana inanırsın. İyi olacaksın. İyi olacaksın ama –doğruyu

söyleyeyim- zaman alacak. Sabırlı olman lazım. Ben her şeyle meşgulüm. Senden istediğim tek bir şey var: sabır."

"Çok yoruluyorsun," dedi.

"Eee... Sırayla. Ben hastalandığımda, sen de bana bakarsın."

"Allah korusun."

"Sen bana iyi baksana. Öyle yorulmuş bir halim var mı? Aslan gibiyim. Geçecek bu günler. Kötü bir anı olarak kalacak. Daha seninle İstanbul'a gideceğiz, denize gireceğiz, neler yapacağız... Nazım Hikmet ne diyor: *Mesele esir düşmekte değil, teslim olmamakta bütün mesele*. Ben de Erdem Buri'ye diyorum ki, mesele hasta düşmekte değil, teslim olmamakta bütün mesele. Ayrıca, çok hasta olsan, ben böyle gülebilir miyim, şarkılar söyleyebilir miyim?.."

Nereye doğru gittiğimizi, kendime bile söylemememe rağmen çok iyi biliyorum. Otuz yıldır Erdem Buri'ye tek yalan söylememiş olan ben, devamlı yalan söylemekteyim ve Al Pacino düzeyinde bir oyun oynamaktayım. Bana sonsuz güveni olduğu için, inanıyor söylediklerime.

İki kez uzun süre komada kalıp, bir kez de kalp durmasından sonra nasıl yaşadığını kimse çözemedi. Gerçek sevginin gücünü bilselerdi, çözerlerdi.

Doktorlar olsun, profesörler olsun, hastabakıcılar olsun, benimle kopuk kopuk da olsa konuşmasını, aramızdaki komünikasyonun kesilmemesini, elimi tutmasını, on buçuk ay yaşamasını bir mucize olarak kabul ettiler.

Ölümden çok korkan Erdem için ölümü sildim. Sıkı sıkı elimi tutarak, bana güvenerek, olanaksızı olanaklı kılıp onu iyileştireceğimden emin, umutla gözlerime bakarak, gittiğini anlamadı.

Hastabakıcılara, "Lütfen yalnız kalmak istiyorum," dedim.

Bütün tüpleri, oksijeni, her şeyi çıkardım, attım ve koynuna girdim. Sarıldım. İki saat yattım yanında.

Yataktan çıktım, makası alıp, saçından bir tutam kestim, bir kağıdın içine koydum, kağıdı da cebime.

Paltomu giydim, odanın kapısını kapattım.

Derisi kemiklerine yapışmış, yaşayan bir ölü asansörden çıkıp, hastanenin çıkış kapısına doğru hızlı adımlarla yürüdü.

Kocaman, pırıl pırıl Noel ağacının etrafında tekerlekli koltuklarında oturan pijamalı, sabahlıklı hastalar... Ziyaretçiler... Çocuklar bağırarak koşuyorlar. Tekerlekli koltukta oturan genç bir kız elini salladı:

"Yeni yılınız kutlu olsun Matmazel Tülay," dedi.

Çıktı, bahçeyi geçti, bir sigara yakıp, nereye gittiğini bilmeden yürümeye devam etti. Yüzü ölüm kadar soluk. On buçuk ay savaştığı ölüm kadar. Bir sigara daha yaktı. Cadde, vitrinler şıkır şıkır... Arabalar klakson çalarak geçiyor. Cumartesi gezmesine çıkmış insanlar gülüyor...

Gözlerini kapattı.

Karanlık bir denizde. Açılıyor. Kıyı gitgide uzaklaşmakta...

2 Ocak 1993
Paris

Kızlı erkekli bir grup Sarah Bernardt'ın mezarını ararken, şarkı söyleyen bir kadın sesi duydular. Yavaş yavaş sesin geldiği yere doğru yürüdüler.

Uzun boylu, çok zayıf, avurtları çökmüş, siyahlar içinde bir kadın dimdik, üstü kıpkızıl güllerle kaplı bir tabutun yanında şarkı söylüyor.

Yavru balaban bakışlı
Yayla çiçeği kokuşlu
Kokar Erdem deyi deyi

Siyahlı kadın durdu. Sonra yeniden söylemeye başladı.

Yeryüzüne tohum gibi saçmışım ölülerimi
Kimi Odesa'da yatar, kimi İstanbul'da, Prag'da kimi
En sevdiğim memleket yeryüzüdür
Sıram gelince yeryüzüyle örtün üzerimi.

8 Ocak 1993
Père Lachaise Mezarlığı
Paris

TÜLAY GERMAN

1935 yılında İstanbul'da doğdu.

Dört yaşında şarkı söylemeye başladı. Söylediği ilk parça, Yesari Asım'ın "Gurbet elde kimsesizim, buna sebep yâr oldu" şarkısı oldu.

İlkokuldayken, Ankara Radyosu'nda, Ayşe Abla'nın (Neriman Hızır) cumartesi akşamları çocuklar için yaptığı programlarda Schubert'in "Serenat"ını ve "Ihlamur Ağacı"nı söyledi.

Ferdi Statser'den piyano dersleri aldı.

1956 yılında Üsküdar Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi.

Sahneye ilk olarak, ailesinden gizli, Ankara'da "Süreyya"da çıktı.

1960-1962 yıllarında caz şarkıcısı olarak isim yaptı. İstanbul Radyosu'nda Salim Ağırbaş Beşlisi'nin haftalık programlarında caz şarkıları söyledi.

1962 yılında, Erdem Buri ile "Çoksesli Türk Popüler Müziği"ni gerçekleştirdi.

1964'te Milli Orkestra ile katıldığı Yugoslavya'nın başkenti Belgrad'da yapılan 1. Balkan Melodileri Festivali'nde eleştirmenlerin en beğendiği şarkıcı seçilip Arena dergisine kapak oldu ve Türk Pop Müziği'nin ilk "hit"i kabul edilen "Burçak Tarlası" plağını doldurdu.

1966 yılında Paris'e gitti. Fransızca on plak doldurdu. Gerek Fransa'da, gerek Belçika'da, Almanya'da, Polonya'da, Tunus'ta, Fas'ta, Hollanda'da ve Brezilya'da radyo ve televizyon programları yaptı, konserler verdi, çeşitli festivallere katıldı.

ABD için İlhan Mimaroğlu'nun kendisi için yazdığı "Tract" albümünü doldurdu.

Fransa'da Türkçe olarak yaptığı albüm, Charles Cros Akademisi 1981 Plak Büyük Ödülü'nü aldı.

Son doldurduğu albüm, "Nazım Hikmet'e Saygı" adını taşıyor.

1987 yılında, Hollanda'da verdiği bir konserle sahneye veda etti.

1996'da "Erdemli Yıllar" kitabı Bilgi Yayınevi tarafından yayımlandı.

1998'de dünya piyasasına çıkan "The Song of Poets" (Şairlerin Şarkısı) seçmeler albümü, 1999'da "Yunus'tan Nazım'a" adı altında Kalan Müzik tarafından CD ve kaset olarak Türkiye'de piyasaya çıkarıldı. Türk "Pop" müziğinin ilk kayıtları ile birlikte hiç yayımlanmamış kayıtları da içeren "Burçak Tarlası" albümü ise Kalan Müzik Arşiv Serisi'nden 2001 yılında piyasaya çıkarıldı.

Tülay German, 1999'dan beri "Adam Sanat" dergisine yazı yazmaya devam ediyor.

TÜLAY GERMAN'IN ALBÜMÜNDEN

Tülay German 4 yaşında

Tülay German 10 yaşında

Annesi ve babası ile -31 Aralık 1949

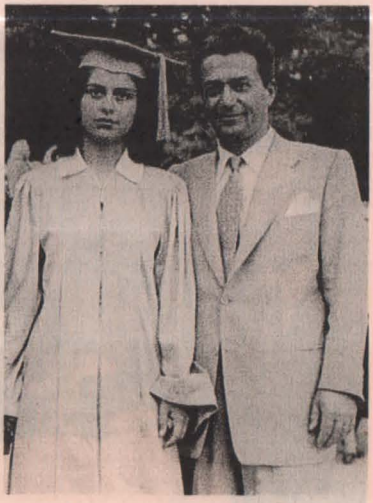
Tülay German'ın babası
Fikret German

Tülay German'ın annesi
Nermin German

Tülay German'ın
annesi ve babası

Diploma töreni - Üsküdar
Amerikan Kız Koleji bahçesinde
babası ile (1956)

Tülay German'ın anneannesi
Naciye Hanım

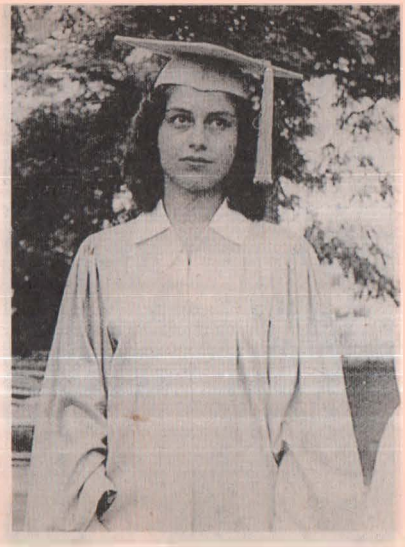
Arkadaşı Melike Bengisu'nun
Suadiye'deki yalısında
(50'li yıllar)

Tülay German'ın en yakın arkadaşı Melike Bengisu

Celal İnce - Mühendisler Balosu
Taksim Belediye Gazinosu (1952)

Üsküdar Amerikan Kız Koleji
(1956)

"Çatı" (1960)

Soldan sağa": Tülay German, Kenter'lerin bir arkadaşı, Yıldız Kenter, Şükran Göngör, Müşfik Kenter (Şişli - "Çayhane"- 1960)

Tülay German (1962)

Tülay'la Erdem (Moda, 1964)

Âşık Ali İzzet'le (As Kulüp, 1964)

Tülay German, Françoise Hardy (As Kulüp, 1965)

Soldan sağa: Frida Boccara, Erdem Buri, Tülay German, Françoise Hardy ve menajeri (As Kulüp, 1966)

Tülay'la Erdem (As Kulüp, 1965)

Prodüktörleri ile garda. (Sağda M. Bourgeois) (17 Ekim, 1966)

As Kulüp (1965)

As Kulüp (1965)

Françoise Hardy ve orkestrası Tülay German'ı dinlerken (As Kulüp ,1965)

Örsan Öymen ile Alman Televizyonu için söyleşi (Hilton, 7 Mart 1966)

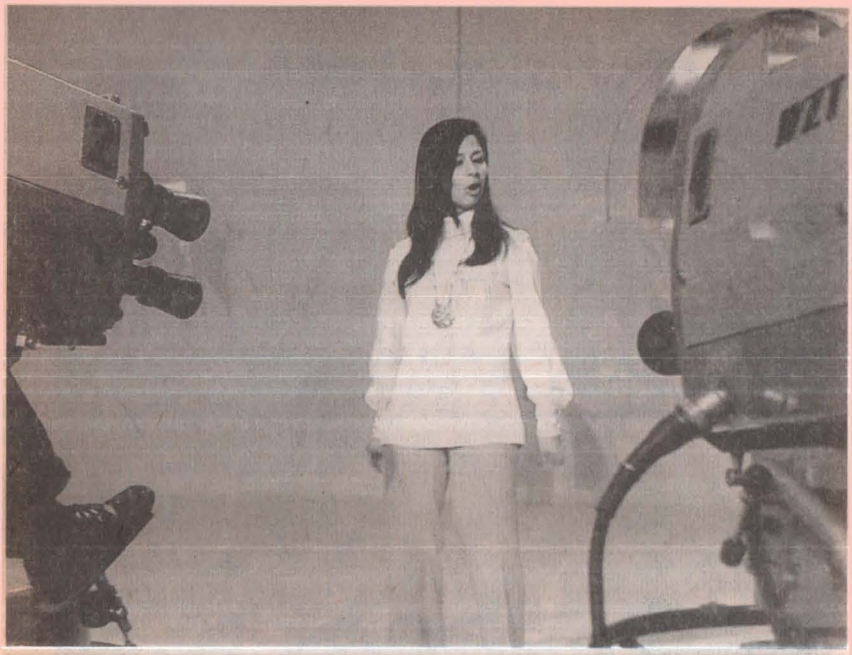
Philips Plak Şirketi ile
kontrat imzalarken

Enternasyonal Rio de Janeiro
Şarkı Festivali'nde
(Maracanazinho Stadı, Eylül 1968)

Rio de Janeiro (Copa Cabana, Eylül 1968)

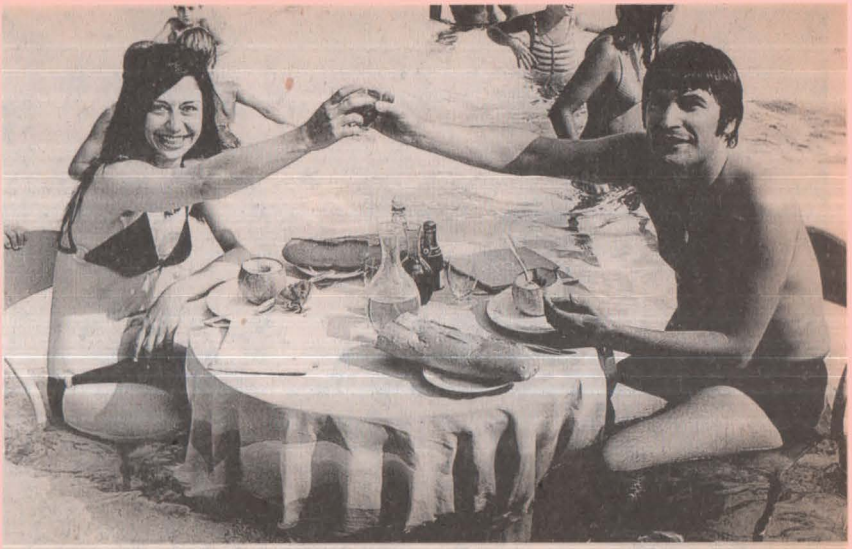
Polonya Televizyonu "Tulay Show" (Ekim 1968)

Charles Aznavour'la (Ekim 1969)

Ameliyattan sonra ünlü ressam Raymond Moretti ile (1969)

"Yıldızlar Kulübü Yaz Show'u" için Fransız şarkıcı Serge Lama ile Palm Beach Yüzme Havuzunda öğle yemeği (Cannes, 4 Ağustos 1969)

Erdem Buri, Tülay German "Palais des Papes" Avignon (1976)

Âşık Nesimi Çimen ile (3 Temmuz 1970)

Tülay German, Ajda Pekkan, Hümeyra (31 Aralık 1970)

Zülfü Livaneli ile (Mart 1980)

Zülfü Livaneli ile "Yiğidim Aslanım"ı söylerken François Rabbath kontrbas çalıyor, Erdem Buri kayıt yapıyor (Mart, 1980)

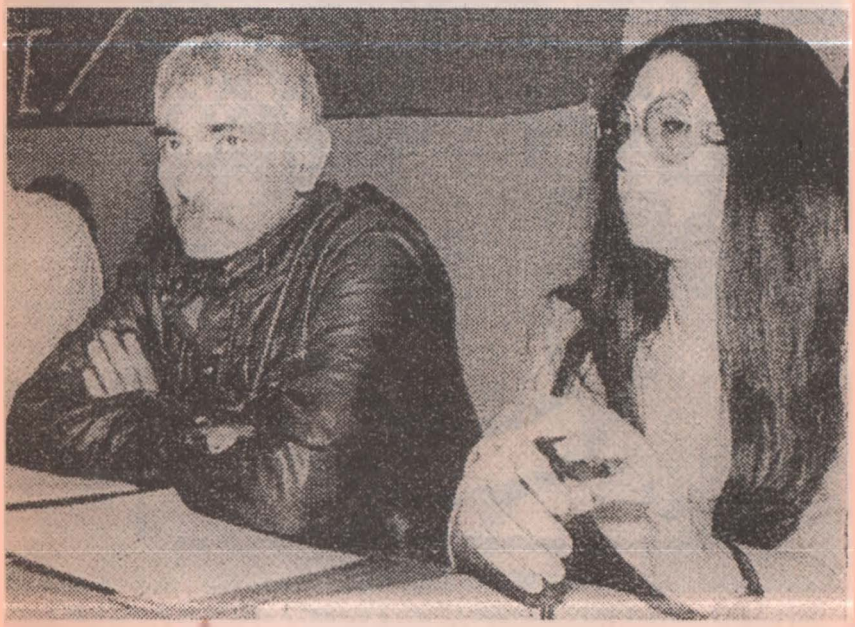
Paris Kongre Sarayı'nda Charles Cros Akademisi Plak Büyük Ödülü'nü aldıktan sonra Abidin Dino ile (12 Mart 1981)

Abidin Dino'nun çizdiği Tülay German

Disk'le Dayanışma Konseri (31 Ekim 1982)

Yılmaz Güney'le basın toplantısında (Ağustos 1983)

Erdem Buri ile son resmi (1992)

"Hem toplum, hem de birey olarak özgür olmanın olabilecek her şeyden daha önemli olduğunu hep söylemiş, bunu, yaşadığı hayat ile her gün herkese göstermiş Tülay German"
NAİM DİLMENER (Radikal)

"Işıklar üzerine çevrildiğinde sahnenin ortasına saplanmış titreşen bir kılıçtır. Söylediği şarkıların sözleri ise topraktan fışkırmış, bu kılıcın etrafında dönen folklor dansçılarını andıran alevler gibidir."
RADİ FİŞ (Oktobr - Moskova)

"Az bulunur güzellikte bir ses rengi, 'Hafif şarkı' alanında unutulmaya yüz tutan ses kullanma ustalığı, opera şarkıcılarından bile bir çoğunun erişemediği bir nitelik: İyi uyumlanmış bir piyano kesinliğiyle söyleyiş."
İLHAN MİMAROĞLU (Yeni İstanbul)

"İnanılmaz zenginliği olan bir sese ve az rastlanan bir anlatma gücüne sahip bir yorumcu."
TIM PATTERSON (Guardian - New York)

"Büyük bir güç, duyarlılık, sadelik ve içtenlik"
(Rock And Folk)

"Tüm halkların sevincini, acılarını anlatan, haksızlıklara karşı koyan Türk ruhunun sesi..."
(Tele Star)

"Sesini duyup aşık olduğum kadın... Bizim kuşağa türküleri o sevdirdi."
HINCAL ULUÇ (Sabah)

"Şaşırtıcı bir ses tekniği"
(Le Monde - Paris)

ISBN 975-348-153-5

http://www.cinaryayin.com
e-mail: cinar@cinaryayin.com